

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

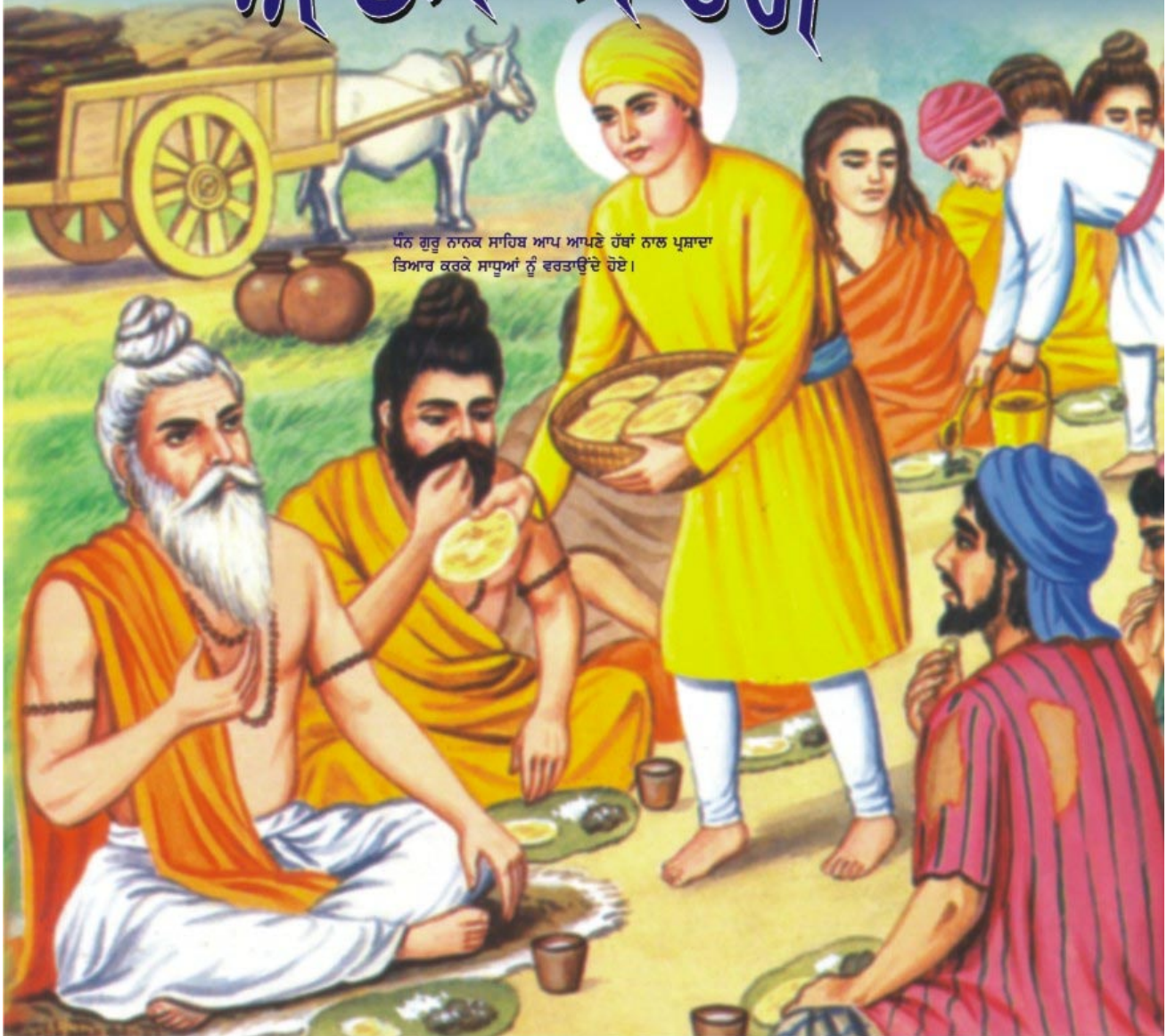
Monthly Issue "Atam Marg" ਫਰਵਰੀ (February) 2012

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦਾ
ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਸਾਲ ਸਤਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਫਰਵਰੀ 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
 ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
 (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
 Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, Ratwara sahib,
 P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S. Nagar (Mohali)
 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money
 Order, Cheque and drafts from foreign to :
VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST
 Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
 Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
 Distt. S.A.S. Nagar (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
 CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
 tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ
 ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
 0160-2255002, Fax - 0160-2255009

U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
 Phone and Fax : 001-408-263-1844

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
 Phone - 001-604-433-0408, Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu -
 Cell: 001-7788389135, Vancouver

England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
 Phone : 0044-121-200-2818
 Fax : 0044-121-200-2879,

Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
 http:# www.ratwarasahib.org, http # www.ratwarasahibmedia.org

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	1
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	2
3. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ	3
4. ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ	21
5. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ	29
6. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲਿ	52
6. ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ	57
7. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	60
8. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ	63

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ -	9417214391, 79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ -	0160-2255001
ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ-	9417214386
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ -	
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ -	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ
 ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ
 ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ
 ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ
 ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379
 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ
 ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
 ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
 ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
 ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ
 ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰਾਲੀ, ਅਨੁੱਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਫੁਲ ਖਿੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੁਝ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਫੁਲ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਫੁੱਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਜਾਈ ਗਈ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮੁੱਕ ਫੁਲ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੀ ਕਲੀ ਬਣੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਗ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ? ਉਸ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਦੀ ਮੌਜ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਫੁਲਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਉਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰਖਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਡੇ ਵੀ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਸਕਣ। ਕਈ ਫੁਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ, ਪੀਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸੋਹਣੀ ਮਨਮੋਹਣੀ, ਬਗੀਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ, ਆਤਮ ਮਾਰਗੀ, ਸਤਿਸੰਗੀ ਪਿਆਰੇ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਉਸ ਵਾਟਿਕਾ ਵਿਚ, ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਠੀਕ ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1995 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਕ ਫੁੱਲ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਗਲੇ ਦਾ ਹਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਫਰਵਰੀ 1996 ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਵੱਡੇ ਫਖਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 17 ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਤੇ 16 ਸਾਲ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੁਗੰਧੀ ਬਿਨਾਂ ਰੋਕ ਟੋਕ ਦਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੂਰ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਲਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਉਹੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ, ਹਰ ਮੌਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਦੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਸੋਹਣੀ ਅਤੇ ਮੋਹਣੀ ਵਾਟਿਕਾ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਛਿਪੀ ਹੋਈ ਰਮਜ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰ, ਪਿਆਰ (attraction) ਹੈ, ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ

ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਫੁੱਲ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਲਾਏ ਗਏ ਫੁੱਲ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਲਾਨਾਂ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਟਰਸਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਈ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ 22 ਦਿਸੰਬਰ ਤੋਂ 2 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਅਧੀਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਰਸਾਏ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਅੰਦਰ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਚਲਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੋਨੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੇਵਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਿਆਰਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੇਵਾ ਕੀ ਹੈ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਉਥੇ ਸਾਡਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਸੁਗੰਧੀ ਅਜੇ, ਜਿਥੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਈਏ। ਸੰਤ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਜੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ 'ਸੀਤਾ ਰਾਮ' ਵੇਖਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਨਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਨ, ਸਾਰ ਤੱਤ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਏ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਦੀ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਲ ਲਾਉਣ, ਇਹੋ ਦਾਸ ਦੀ ਦਿਲੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ।

(-----)

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ॥
 ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ॥
 ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥
 ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ॥
 ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ॥
 ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ॥
 ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ॥
 ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੈ ਧਾਇ॥
 ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ॥
 ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਪੰਨਾ - 136

ਫਲਗੁਣਿ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪੋਹ ਮਾਹ ਦੀ ਕਰੜੀ ਸਰਦੀ ਕੱਕਰ ਪਾਲਾ, ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਰੁੱਤ ਫਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੌਸਮ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹਾਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਦਰ ਦੀ, ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

ਅਨੰਦੁ ਅਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੋ ਕਰੈ

ਅਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ॥ ਪੰਨਾ - 917

ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਕਸਰ ਗਮੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਅਨੰਦ, ਅਸਲ ਖੁਸ਼ੀ, ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਭੇਦ ਗੁਰੂ ਹੀ ਦਸਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੰਦ ਅੰਦਰ ਦੇ ਖੇੜੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਜੋ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕਦੀ ਵੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਫੱਗਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੱਜਣ-ਹਰੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ। (*ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ*) ਇਸ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਤ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ, ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (*ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ, ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ*) ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਹਿਰਦਾ ਸੇਜ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਦੁਖਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰਤਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ (*ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ*) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਸੀਆਂ ਵਡਭਾਗਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਮਨੋ-ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹਰੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਸੀ। (*ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ*) ਇਸ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਹ ਸਤ-ਸੰਗੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਗੋਵਿੰਦ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ (*ਮਿਲਿ ਸਹੀਆਂ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ*) ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕਿਤੇ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ (*ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ*)। ਐਸਾ ਪਤੀ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਵ-ਲੀਨਤਾ ਵਾਲੀ ਐਸੀ ਥਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕੋਈ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਡੋਲਦੀ ਨਹੀਂ। (*ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ*) ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਗੋੜ ਦੀ ਦੋੜ ਭੱਜ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (*ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੈ ਧਾਇ*) ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ, ਬੇਅੰਤ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹਨ -ਅੰਤ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਿਣ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ ਪੰਨਾ - 5

ਪਰ ਸਾਡੀ ਜੀਭ ਇਕ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ -

*ਤੇਰੇ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਣ ਕਹਿ ਕਹਿ ਗਾਵਾ
 ਤੁ ਸਾਹਿਬ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਪੰਨਾ - 734*

(-----)

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ , ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਓ

ਜਿੰਦੇ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰ ਗੁਨ ਗਾਓ।

ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੂ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥
ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਮਿਲਿਆ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹੋਰਿ ਸਾਦ ਸਭਿ ਫਿਕਿਆ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪਰਮੇਸਰ ਜੋ ਕਰੇ ਫਿਟੁ ਸੁ ਜੀਵਣੁ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥
ਅੰਚਲੁ ਗਹਿ ਕੈ ਸਾਧ ਕਾ ਤਰਣਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਆਰਾਧੀਐ ਉਧਰੈ ਸਭ ਪਰਵਾਰੁ ॥ ੨ ॥
ਸਾਜਨੁ ਬੰਧੁ ਸੁਮਿਤੁ ਸੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ॥
ਅਉਗਣੁ ਸਭ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇਇ ॥ ੩ ॥
ਮਾਲੁ ਖਜਾਨਾ ਬੇਹੁ ਘਰੁ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਨਿਧਾਨ ॥
ਨਾਨਕ ਜਾਚਕੁ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧਨੋ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੮

ਧਾਰਨਾ - ਕੰਨੀਂ ਸੁਣੀਏ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ,
ਜਿਹਭਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੀਏ।

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਸੁਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨੁ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਰਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ॥
ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥
ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਾਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਠ
ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਗਰਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਤਾ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ
ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਆਪ ਨੇ ਮਨ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਹਰੀ
ਦਾ ਜਸ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ, ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ
ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇ
ਦਿੱਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ ਕਰੋਤਾਂ
ਜਗਾਂ ਦਾ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੯

ਤਪ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਲਿਆ, ਧੁੱਪ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਧੁੱਪ ਦੇ

ਵਿੱਚ, ਗਰਮੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਓ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੋਗੇ,
ਬੇਅੰਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਨੁਕਸ ਹੈ ਜੀ ਆਹ ਘੱਟ ਹੈ ਜੀ। ਆਹ
ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ, ਵਿਘਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਬੁੱਧੀ ਦੇ
ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ, ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਧਾਰਨ ਕਰਨ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡੋ ਨਾ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵੋ। ਕਮਾਈ ਕਰਨ
ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਕਮਾਈ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਮਝ
'ਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਬੜੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਾਖੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਪੱਥ
ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ
ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭੇਤ ਹੈ। ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ
ਕਰਿਓ। ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵ ਤੇ ਇੱਕ ਸੌ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਕੌਰਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਰੇ
ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ
ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਪੈਂਤੀ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਈ,
ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਏ ਅਤੇ ਜੋੜ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਆਏ
ਪਹਿਲੇ ਦੂਜੇ ਵਰਕੇ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਆ
ਗਿਆ, ਕ੍ਰੋਧ ਮੱਤ ਕਰੋ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਕਾਇਦਾ
ਮੁਕਾ ਲਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ, ਇਹ
ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇ। ਟੀਚਰਾਂ ਦੇ
ਕੋਲੋਂ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ
ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਜੋ ਕੰਵਰ ਹੈ,
ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਕ੍ਰੋਧ ਮੱਤ ਕਰੋ, ਉਸ
ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਯਾਦ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ,
ਯਾਦ ਹੈ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ ਉਸ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਬੱਚਿਆਂ
ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਉਸ ਨੇ ਕਿ ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਇਹਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਸੁਣਾ?
ਪੈਂਤੀ ਵੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰ ਵੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ
ਜੋੜ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲਾਈਨ ਆਈ,
ਕ੍ਰੋਧ ਮੱਤ ਕਰੋ। ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਮੱਤ ਕਰੋ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਅਗਾਹਾਂ ਪੜ੍ਹ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਇਹ
ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਯਾਦ ਕਿਉਂ
ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪੰਜ ਸੱਤ ਵਾਰੀ
ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਿਤਾ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੂੰਹ
'ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ ਅਗਾਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ
ਪੜ੍ਹਦਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਰੁਕਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਹੁਣ ਸੈਨੂੰ ਹੁਣ
ਸੰਥਿਆ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਸਬਕ ਯਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ

ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਓ ਅੱਗੇ। ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਇਸਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਠਹਿਰ ਕੇ ਬਾਤ ਨਾ ਵਿਚਾਰੀਏ ਨਾ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕ੍ਰੋਧ ਮੱਤ ਕਰੋ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਸਬਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਮਨ 'ਚ ਵਸਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਅਜੇ ਤਜਰਬਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਣਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਵਕਤ ਜਾਇਆ ਕਰਨਾ। ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੈਂ ਜੀਵਨ 'ਚ ਕਮਾ ਕੇ ਵਰਤਣਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਜੇ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਝੂਠ ਮੱਤ ਬੋਲੋ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇ। ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਜੇ ਲੋਭ ਆ ਗਿਆ ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਸਾਰਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀ। ਆਹ ਅਸੀਂ ਹਾਥੀ ਮਾਰਨਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਅਸਸਥਾਮਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਵੀ ਅਸਸਥਾਮਾ ਹੈ। ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਐਸੇ ਅਸਤਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਲਵੇ। ਸਿਵਾਏ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਣ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਸਤਰ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ। ਹੁਣ ਜੇ ਬਚਾਅ ਸਕਦੇ ਓਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਾਰ ਦਿਸ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਸੂਰਮੇ ਇਸਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਅਸਤਰ-ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾ ਕੇ। ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਥੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਅਸਸਥਾਮਾ ਹਤੋ' ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ 'ਨਰੋ ਵ ਕੁੰਚਰੋ', ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ। ਮਨਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸਸਥਾਮਾ ਹਤੋ, declare ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸਸਥਾਮਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ 'ਨਰੋ ਵ ਕੁੰਚਰੋ' ਆਦਮੀ ਮਰਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁੰਚਰੋ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵੱਡੀਆਂ ਘੜਿਆਲਾਂ ਸੰਖ ਵਜਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਯਾਨਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਉਹਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੀ ਕਿ ਕ੍ਰੋਧ ਮਤ ਕਰੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਥਾਇ ਪਾਵੈ
ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥
ਅੰਗ - ੬੬੯

ਜਿਹਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਗਾਉਣਾ ਥਾਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ

ਥਾਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਸੁਣਨਾ ਥਾਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥
ਅੰਗ - ੫੪੬

ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਯੋਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਓ। ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ, ਫੇਰ ਇਹ ਕੋਈ ਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਛ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਜਿਸਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਉਹਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ -

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਇਹਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਲੋਕ ਸਿਮਰ ਰਹੇ ਨੇ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਸੋ ਜੋ ਸੇਵਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਦੀ ਬੜੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸੇਵਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕਿਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਭੇਤ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਬਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੋ ਫਲ ਲਿਖੇ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕੀ, tune ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ, ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਲ ਸੇਵਾ ਦੇ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਮੰਗੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਵੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੇ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੪

ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ, ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲ ਪਾਵਣਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੪

ਦੇਖੋ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਫਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੀ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਛਿਆ ਹੋਏਗੀ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਇੱਕ ਹਉਮੈ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਦੋਂ ਹਉਮੈ ਚਲੀ ਗਈ ਫੇਰ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਜੋ ਇਛਹੁ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹੁ

ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਵਿਆਪੈ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੮੮੨

ਜੇ ਵੀ ਇੱਛਿਆ ਹੈ ਫੇਰ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗੀ। ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਜੋ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਫਲ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੇਵਾ 'ਚ, ਮਨ ਚਾਹਿਆ ਫਲ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਗੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਦੀਨ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੇਵਾ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਚਾਹੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਫਲ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੇ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ

ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲੁ ਸਮਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦੁ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮੁ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੮

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥

ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜੁ ਰਾਸਿ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਜੇ ਕਾਮਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਫਲ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਾਮਨਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਆਦਮ ਬਰਾੜ ਗੁਰੂ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੰਗ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾੜ ਮੰਗੀ, 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਚੌਥਾ ਪੁੱਤਰ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਿੱਧ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਭਗਤੂ ਰੱਖੀਂ। ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਓਲਾਦ, ਕੈਂਥਲ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ' ਲਿਖਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਓਲਾਦ ਸੀ ਉਹਦੀ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਨਾਲ ਰਾਜ ਭਾਗ

ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ। ਸੇਵਾ ਹੋਰ ਕੀਤੀ। ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਛਪਾਈ ਕਰਾਈ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਆਏਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਵੀ ਨਾਲ ਆਏਗੀ। ਸੋ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸੋ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਿਠੁ ਹਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲੁ ਕਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੨੭/੧੦

ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਹਦਾ ਜੀਉਣਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹੇ ਜਗ ਆਏ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਬੰਦੇ।

ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਇਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਥਾਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਸਫਲ ਸੇਵਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਿੱਤ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਲਓ, ਲੋਕ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹਿੱਤ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ। ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਬਦਲ ਗਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਉਮੈ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਸੁਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਸੇਵਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਹੁ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਨਿਹਫਲ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨ ਸੇਵਿਓ ਸਬਦੁ ਨ ਰਖਿਓ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ -

ਧਿਗੁ ਤਿਨਾ ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਕਿਤੁ ਆਏ ਸੰਸਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਉਣਾ ਤੇ ਦੱਸੋ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਇਹ -

ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਸੇਵਿਓ ਸਬਦਿ ਨ ਕੀਤੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੮

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੀ -

ਓਇ ਮਾਣਸ ਜੁਨਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਪਸੁ ਢੋਰ ਗਾਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੮

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਕਰੋ ਉਹ ਤਾਂ ਪਸੁ ਨੇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰਹਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੬੩

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛੁਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਪਛੁਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਗਰਭ ਜੋਨੀ ਵਾਸੁ ਪਾਇਦੇ ਗਰਭੇ ਗਲਿ ਜਾਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੬੩

ਗਰਭ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਣਗੇ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਗਰਭ ਹੋਏਗਾ ਵਿਚੇ ਹੀ ਗਲ ਜਾਣਗੇ।

ਹੁਣ 'ਸੇਵਾ' ਤੇ 'ਨਾਮ' ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਚਲੋ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਬਈ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਮਿਲਦੀ,
ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਾ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਰਕੇ।

ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋਈ 51 ਘੰਟੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਬਈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰਿਝਾ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਿਆ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ?

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! -

ਬੀਜਉ ਸੁਝੈ ਕੇ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੬

ਆਹ ਤੇਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠ ਸਕੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਿਵ ਸਕੀਏ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਓਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ ਸਿਰਫ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਆਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਾਰੀਅਲ, ਲੈ ਕੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ। ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਸਤਕ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ। ਕਿੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਗਈ ਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ, ਭਾਈ ਸਧਾਰਣ ਵਰਗੇ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵਰਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸਿਰਫ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੇ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਅਚਿੰਤੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੨

ਚਿੱਤ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੇ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਵਣਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੪

ਹੁਣ ਫੇਰ ਇਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੇ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥' 'ਚਿਤੁ ਲਾਇ' ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਧਾ ਰੱਧੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਧਾ ਚਟੀ ਜੋ ਭਰੇ ਨਾ ਗੁਣੁ ਨਾ ਉਪਕਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੭੮੭

ਇਹ ਭੇਤ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ, ਜਿਹੜਾ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਥਕੇਵਾਂ, ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਅਕੇਵਾਂ, ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ। ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਕੋਢੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ। ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਦਾ ਹੈ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਕਰੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਅਚਿੰਤੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੨

ਜੇ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ -

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ ਕਟੀਐ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੨

ਫੇਰ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਹਉਮੈ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਜਿਹੜਾ ਮੋਹ ਸੀ, ਮੋਹ ਦੀ ਫੌਜ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਗਏ।

ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਪਾਈਐ ਸਚੇ ਰਹੈ ਸਮਾਇ ਅੰਗ - ੫੫੨

ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ 'ਚ ਸਮਾਅ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੇਵਾ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਸੁਖੀ ਹੂੰ ਸੁਖ ਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੮੬

ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਫਲ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਹੈ -

ਐਥੇ ਮਿਲਨਿ ਵਡਿਆਈਆ ਦਰਗਹ ਮੇਖ ਦੁਆਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੮੬

ਇੱਥੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੌਣ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਬਿਠਾ ਕੇ ਆਪ ਹੇਠਾਂ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ। ਚਾਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਾਮਨਾ ਤੋਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਦੇ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਾਨੀ ਸੀ ਤੇ ਛੋਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਸੀ। ਸੀਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੀਆਂ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਦਾਮਾਦ ਸੀ, ਦੋਵੇਂ ਦਾਮਾਦਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਚ ਫਰਕ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਭਾਵਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੀ, ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝ ਲਓ, ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜਿੱਥੇ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੱਚੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਕਰਦੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ। ਬੱਚੇ ਨੁਕਸ ਕੱਢਣਗੇ। ਬੱਚੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੈ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਹੈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇ। ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਮਝੇ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬੀਬੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਲਓ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚ ਵਲ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਕੇਸ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵਾਹੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਨਾ, ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ। ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਵਿਦੇਹ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ, ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨਾ ਭਾਈ।

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਉਹਦਾ ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ,

ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਝਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ।

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਗੁਰ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਨਾਰਾਇਣਹ ॥

ਗੁਰ ਦਇਆਲ ਸਮਰਥ ਗੁਰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣਹ ॥

ਅੰਗ - ੭੧੦

ਸੋਧੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਹੀ ਭੇਦ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੪੨

ਉਹ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਆਪ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਿਸਨੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਲਿਖਾਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੌਤਕ ਦੇਖੇ ਤੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਕੀ ਰਹੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ? ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਲਏ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸੀਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਤੂੰ ਸੰਤ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਰੱਬ ਵਰਗੇ ਲਗਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਛਾ ਭਾਈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਹੁਣ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ, ਗਹਿਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅੰਦਰ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਾਲੀ ਸੀ। ਕੋਇਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਲ ਦੇ ਟੋਪੇ ਸੀ। ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਪਰ, ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀਗੇ। ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੀਗੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਵਰਗੇ ਦਾ ਅਤੇ ਸੀਗੇ ਦਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਫਲਾਣੇ ਵਰਗਾ ਹੈ ਇਹ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ। ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਭੇਤ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਚਾਰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ - ਪਹਿਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਚੌਥਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਰੱਬ। ਜਿਹੜੇ ਚੌਥੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ। ਐਨੀ ਉੱਚੀ ਆਪ ਦੀ

ਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁਛ ਨਾ ਸਮਝੀਏ ਜੋ ਕੁਛ ਉਹ ਸੀਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ -

**ਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਆ ਕਹਾ ਗੁਰੁ ਬਿਬੇਕ ਸਤ ਸਰੁ ॥
ਓਹੁ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਜੁਗਹ ਜੁਗੁ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥**

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀ, ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਤਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀਆਂ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਉਹ ਤਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੈ - 'ਓਹੁ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਜੁਗਹ ਜੁਗੁ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੭' ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀ।

**ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰਦੇਉ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਜੂਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੮੦੨

ਆਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭਟਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਈ ਔਹ ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਣਗੇ। ਤੀਰਥ ਆਪਣੇ ਥਾਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਕੌਤਕ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਖਿਆਲ ਨੇ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦੀ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਬਰਫਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ ਕਿ ਰੱਬ ਮੱਕੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਹੱਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਰੱਬ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਲੋ ਚਲੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ। ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੁਰ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਏ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਗੇ ਕੀ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਰੱਬ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਅੱਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਕਰੀ -

**ਕਬੀਰ ਹਜ ਕਾਬੇ ਹਉ ਜਾਇ ਥਾ ਆਗੈ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਾਇ ॥
ਸਾਂਈ ਮੁਝ ਸਿਉ ਲਰਿ ਪਰਿਆ ਤੁਝੈ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਝਗੜ ਪਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਆਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕੀਹਨੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੱਕੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਕੀਦੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿ -

ਦਖਨ ਦੇਸਿ ਹਰੀ ਕਾ ਬਾਸਾ ਪਛਿਮਿ ਅਲਹ ਮੁਕਾਮਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੯

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਾ ਦਿਓਗੇ ਤੁਸੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਖਣ 'ਚ ਰੱਬ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਛਮ 'ਚ ਹੈ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਦੇਸ਼ ਕੀਹਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਰੱਬ ਦੋ ਨੇ ਕਿ ਇੱਕ ਹੈ?

ਸੋ ਇਹ ਭੁਲੇਖੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ -

**ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰਦੇਉ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਜੂਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੮੦੨

ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੪

ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ। ਤੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਭੁੱਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਐਨਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਪਿਤਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਦੀ ਉਹ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ। ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਦਾ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨੇ। ਨਮਸਕਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਨਿਹਚੇ 'ਚ ਫਰਕ ਸੀ ਦੋਹਾਂ ਦੇ। ਇਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾਮਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਹਚੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਸੀ।

ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੋਰ ਸੀ ਨਿਹਚਾ, ਭਾਈ ਰਾਮੇ ਦਾ ਨਿਹਚਾ ਹੋਰ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਾਧੂ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰੋਸਾ, ਯਕੀਨ, faith, ਪਰਤੀਤ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਅਗਾਹਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਜੀ, ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਭਾਈ।

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ। ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਪੀਰ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਭਰੋਸਾ

ਵੱਡਾ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਪਣਾਓ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਮੇਰਾ ਆਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਔਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਆਹ ਔਕੜ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਓ। ਆਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਹੀ ਨੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਏਜੰਟ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਇੱਥੇ। ਉਹ ਮਾਲਕ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਭਾਈ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਨਿਹਚੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦੇ। ਉਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੁਣ ਲੈਣਗੇ, ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਗੇ। ਨਿਹਚੇ ਦੀ ਤਾਰ ਜੋੜ ਲੈ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਤਾਰ ਜੋੜ ਲੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਤੇਰਾ ਨੰਬਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਘੁੰਮਾ ਦੇ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਜਾਏਗੀ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ। ਜੇ ਤਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਫੇਰ ਘੁੰਮਾਈ ਜਾਹ, ਡਾਇਲ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਘੰਟੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੱਜਣੀ ਨਹੀਂ ਨਾ, ਬੈਲ ਨਹੀਂ ਵੱਜਣੀ। ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ। ਭਰੋਸਾ, ਯਕੀਨ, faith; ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈਣਗੇ। ਫੇਰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਹਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਹੁਣੇ ਸੁਣ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ ਮੰਗੋ, ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੀ ਘਾਟਾ ਹੈ -

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥

ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੭

ਦਿੰਦਾ ਕੀਹਨੂੰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾਲ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੁਛ ਮੰਗ ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ।

ਜੇ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੧

ਜੇ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ

ਸੇਵਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੪

ਭਰੋਸਾ ਲਿਆਓ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪੀਰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ। ਜਦੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹੀ ਗਏ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਭਰੋਸਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਪੀਰ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਪੀਰ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਭਰੋਸਾ ਆਪੇ ਕਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ 'ਚ ਘੱਟ ਸੀਗੇ। ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ। ਗੰਗੂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਆਇਆ ਸਤਾਈ ਸਾਲ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ? ਦੁਲੱਚਾ ਮਸੰਦ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੀ ਰਿਹਾ, ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੀ ਰਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਬੰਦ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ, ਹੀਰੋ ਜੜਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਾਸਤੇ। ਇਹਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹਨੇ ਬੰਦ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਦ ਆਇਆ ਉਹਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ

ਦੇਸਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਇੱਕ ਬੰਦ ਸੀਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹੀਰੋ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ 'ਚ। ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਸੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਭੇਜੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀਹਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਦੁਲੱਚੇ ਮਸੰਦ ਕੋਲ।

ਦੁਲੱਚੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਿਆਣੇ ਓਂ ਨਿਆਣੇ। ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਚਲਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਪਰਗਣੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨੇ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਸੰਗਤ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਚਾਹੀਏ ਇੱਥੇ ਆਉ ਕਿਹੜਾ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਤੁਸੀਂ ਮਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਉਹਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਨਿਹਚਾ ਪਤਲਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਮੰਨਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਓ ਭਾਈ। ਇਹਦੇ ਘਰਵਾਲੀ ਦੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਥੋਂ ਲਿਆਓ। ਦੇ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ? ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਤਿੰਨ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਸੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ। ਜਿਹੜੇ ਦੁਨੀਚੰਦ ਮਸੰਦ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਾਥੀ ਆ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਮਾਰੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਸ਼ੇਰ ਜਾਏਗਾ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ; ਦੁਨੀਚੰਦ। ਕੱਦ ਕਾਠ 'ਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਸਾਢੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਕੱਦ ਸੀ। ਪੰਜਾਹ ਇੰਚ ਚੌੜੀ ਛਾਤੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੀ ਸ਼ੇਰ ਹੈਗਾ। ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾਲੇ ਆਪ ਨੱਠ ਗਿਆ, ਨਾਲੇ ਡੇਢ ਸੌ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਨਠਾ ਲਿਆ। ਪਿਛੇ ਕਿਲੇ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਰੱਸਾ ਪਾ ਕੇ ਫਟਾਫਟ ਉਤਰੀ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਸੀ, ਭਰੋਸਾ ਘੱਟ ਸੀਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕ ॥

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੨

ਹੁਣ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਬਾਂਸ 'ਚੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਹੇਠਾਂ ਹਵਾ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲਾ ਕੁਛ ਲੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬੰਸਰੀ 'ਚੋਂ ਕਿਉਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ, ਉਹ ਹਵਾ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਗੇੜਾ ਖਾ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਥਾਈਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਰੱਖ-ਰੱਖ ਕੇ ਰਾਗ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਭਰੋਸਾ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਸਬੂਤ? ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਸਬੂਤ ਲੈਣਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਿਓ। ਟਾਈਮ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇੱਕ ਪੈਰ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਪੀਰ ਜੁੱਤੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਭ ਸੁੱਖਾਂ ਵਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਮੇਲਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ

ਰਾਜੇ ਦਾ ਲੜਕਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੰਨਤ ਮੰਨ ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ, ਪੀਰ ਜੁੱਤੇਸ਼ਾਹ ਦੀ, ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਹੈਗਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਮੰਨਤ ਮੰਨ ਲਈ। ਲੜਕਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਭੇਟਾਵਾਂ ਬੇਅੰਤ, ਨਾਲ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਵੱਡਾ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਓਨੇ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ। ਉਹਨੇ ਮਜ਼ਾਰ ਢਾਹੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਓ। ਰਾਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਰਾਣੀਆਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਨੇ, ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਜਵਾਬ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੀਰ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਕੀਨ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਕੋਈ ਪੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਦਾ ਜੁੱਤਾ ਨੀਂਹ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਪੀਰ ਜੁੱਤੇਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਜ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਉਹ ਪੁੱਟ ਲਿਆ, ਬਕਸਾ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਜੁੱਤੀ ਮੇਰੀ ਹੈ ਤੇ ਆਹ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਦੱਬੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਜੇ ਭਲਾ ਪੀਰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਮੁਰੀਦ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਭਲਾ ਪੀਰ ਮਾੜਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੁਰੀਦ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਲੰਘ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਬੜੀ ਵੱਡੀ। ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਮੁੰਡਾ ਜੱਟਾਂ ਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਸੌਂਕ ਸੀ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਨਾਮਦੇਵ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਕਬੀਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਸੈਣ ਨਾਈ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ।

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੇ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਲੱਗਿਆ ਕਿਵੇਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਿ ਧੰਨਾ ਹਰ ਵਕਤ ਲੋਚਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਜੇ ਕਬੀਰ ਜੁਲਾਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਮਦੇਵ ਛੀਬਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੈਣ ਨਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰਵੀਦਾਸ ਚਮਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਬੰਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਲੱਭ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਸੁਥਰਾ ਟੋਭਾ ਸੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਵਗੈਰਾ ਲਾਉਣਾ, ਲਾ ਕੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਗੱਡ ਲੈਣੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਉਪਰ ਕੱਪੜਾ ਪਾ ਲੈਣਾ ਤੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੂਰਤੀਆਂ ਰੱਖ ਲੈਣੀਆਂ, ਆਪ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੁਹਰੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੈਠਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਧੰਨਾ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੇ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ, ਆਪਾਂ ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ

ਭਾਲਾਂਗੇ। ਪੂਰਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਧੰਨਾ ਗਊ ਚਰਾਵਣ ਆਵੇ, ਬਾਮੁਣ ਪੂਜੇ ਦੇਵਤੇ।

ਬਾਮੁਣ ਪੂਜੈ ਦੇਵਤੇ ਧੰਨਾ ਗਊ ਚਰਾਵਣ ਆਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਉਹ ਰੋਜ਼ ਗਊਆਂ ਚਰਾਵਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਡਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਝੁੰਗੜਮਾਟਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਧੰਨਾ ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਛੁਪ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਬੜਾ ਕੁਛ ਉਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਨੂੰ -

ਧੰਨੇ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਏਹੁ ਪੁਛੈ ਬਾਮੁਣ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਟਰੰਕੀ ਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦਾਦਾ ਜੀ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਓ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੇ ਇਛੁਹੁ ਓਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਜੋ ਇਛੈ ਸੋਈ ਫਲ ਪਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਜੋ ਵੀ ਇੱਛਿਆ ਕਰੇ, ਉਹ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ। ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਆਲ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਆਲ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ।

ਇੱਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਦੱਸੋ। ਗਰੀਬੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਘਰ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਾਹਦੀ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂ ਮਹਾਰਾਜ? ਕਹਿੰਦੇ ਚਾਹੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾ। ਉਹ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਪੰਛੀ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਦਾਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਪੰਛੀ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਟੈਲੀਫੋਨੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਸਾਡੇ ਦਿਲ 'ਚ ਬੇਈਮਾਨੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਫੇਰ ਬੜੇ ਔਖੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਲੋਕਿਨ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ ਆਦਮੀ ਫੇਰ ਬੇਅੰਤ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਉਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੋਤੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਚੋਗ ਮੋਤੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਮੋਤੀ ਵੀ ਰੱਖ ਦਿਆ ਕਰ। ਕਿਤੇ ਉਹ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਹ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਜਾਏਗਾ। ਮੋਤੀ ਰੱਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੰਸ ਉਡਦੇ-ਉਡਦੇ ਆਏ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਪਏ ਮੋਤੀ ਉਥੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਇਹਨੇ ਦੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੋਤੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਹੰਸਾਂ ਨੇ ਚੁੰਝ ਮਾਰੀ, ਚੁੰਝ ਮਾਰ ਕੇ

ਦੁੱਧ ਫਟ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਅੱਡ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੁੱਟੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਚੋਗ ਪਾਇਆ ਸੀ ਚੁਗ ਲਿਆ ਤੇ ਚੁਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਗਲ ਦਿੱਤਾ ਇੱਕ ਲਾਲ। ਲਾਲ ਜਦੋਂ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਹੰਸ ਆਉਣ ਲਾਲ ਦੇ ਜਾਣ। ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਘੋ! ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬਿਰਥੀ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੇਵਾ ਫਲ ਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਾਸੇ ਦੀ ਕਰ ਲਓ ਤੁਸੀਂ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਬਿਰਥੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਇਹਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜੋ ਇੱਛੇ ਫਲ ਪਾਵਹਿ ਜੀ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੀ।**

ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਇੱਛੇ ਸੋਈ ਫਲ ਪਾਵੈ--
ਕੋਈ ਮੰਗ ਲਈਂ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਗਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾ ਸਭ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ -
ਪੰਨਾ ਕਰਦਾ ਜੋਦੜੀ ਮੈਂ ਭਿ ਦੇਹ ਇਕ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਦਾਦਾ ਜੀ! ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਦਿਓ।
ਮੈਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ
ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧੰਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਨਾ ਨਾਹੁੰਣ
ਦੀ ਜਾਂਚ, ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਸੁਥਰਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਂਚ। ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ
ਸਮਝਾਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੇ ਰਹਿਣਾ। ਨਾ ਤੂੰ ਸੇਵਾ
ਕਰ ਸਕੇਂ। ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮੰਗਦਾ
ਹੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ?

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹੁ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਜਿੱਥੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਣਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਧੰਨੇ ਨੇ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ ਅੰਦਰੋਂ। ਕਹਿੰਦਾ,
ਦਾਦਾ ਜੀ! ਬੈਠੋ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹੁਣੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਹੜੀ
ਚੰਗੀ ਗਊ ਸੀ, ਕਪਲ ਗਊ, ਉਹ ਇਹਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕੀਲੇ
'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਆਇਆ। ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਗਊ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ
ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਗਊ
ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿੱਲੇ 'ਤੇ
ਬੰਨ੍ਹ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ!
ਪੱਠੇ ਕੌਣ ਪਾਉਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਖੁਰਪਾ ਲੈ ਕੇ।
ਕਹਿੰਦਾ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਪੱਠੇ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ
ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਣਜਾਣ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਚਲੋ
ਠੀਕ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਸੀ ਉਸ ਕੋਲ ਉਹ ਲਪੇਟ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਪਥਰੁ ਇਕ ਲਪੇਟਿ ਕਰਿ ਦੇ ਧੰਨੈ ਨੋ ਗੈਲ ਛੁਡਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੧੩

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਂ ਇਹਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ

ਕਰਾਈਂ। ਫੇਰ ਭੋਗ ਲਵਾਈਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
ਕਹਿੰਦਾ, ਭੋਗ, ਰੋਟੀ ਖਲਾਈਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈਂ ਐਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਈਂ।

ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਆਈ, 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ।
ਪਰਤੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਚਲਾਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਰੋਸਾ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ
ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਤਰਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਰਕ ਮਾੜੀ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਲੇਕਿਨ ਤਰਕ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ
ਖਰਾਬ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਲਾ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।
ਭੋਲੇ ਭਾ 'ਚ ਤਾਂ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਰਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ
ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਦੇ -

ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੪

ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।
ਭੋਲਾ ਭਾਅ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ,
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ, ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਇਕੱਲਾ ਸੀਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਦੁੱਧ
ਰਿੜਕਿਆ। ਦਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਅੱਡ, ਮੱਖਣ ਅੱਡ ਕੱਢਿਆ, ਲੱਸੀ
ਬਣਾਈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿੱਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਾਹੇ। ਆਪਣੀ ਜਾਨ
'ਚ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ
ਹੈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਪਿਆਜ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਦਹੀਂ
ਹੋਵੇ, ਲੱਸੀ ਹੋਵੇ, ਖੇਤ 'ਚ ਬੈਠਾ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਛੱਤੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ
ਕਰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਟੇਬਲਾਂ ਟੁਬਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਆਹ ਹੋਰ
ਰਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਰਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ
ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਅਲੱਗੋ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ
ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ,
ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਛਕੋ ਹੁਣ। ਉਹ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਾ
ਛਕਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਪਤ ਛਕਦੇ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਉਹ ਵੀ
ਝੁੰਗੜਮਾਟਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਓਹਲਾ ਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਵੀ
ਕੱਪੜਾ ਰੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੂਹਰੇ ਤਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ
ਬਾਅਦ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਫੇਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ
ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਘੜੀਆਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ, ਘੰਟੇ ਬੀਤ ਗਏ,
ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੁਣ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ।
ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਲਾਹ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆਇਆ, ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਓਧਰ ਡੰਗਰ ਜਿਹੜੇ
ਨੇ ਕਿੱਲਿਆਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਗੋੜੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਧਰ ਇਹਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ
ਕਿ ਜੇ ਨਾ ਮੈਂ ਛਕਾਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ 'ਚ ਵਿਘਨ ਪੈ
ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਠਾਕੁਰ ਨੋ ਨ੍ਰਾਵਾਲਿਕੈ ਛਾਹਿ ਰੋਟੀ ਲੈ ਭੋਗੁ ਚੜ੍ਹਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੧੩

ਜਦੋਂ ਬੇਬਸੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ!
ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ
ਖਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਿੱਸੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾ ਲਓ।
ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੁਛ ਸਿੱਖ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ

ਓਂ, ਉਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਿਲਾ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੁਸੀਂ ਛਕ ਲਓ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਆਹ ਪੱਥਰ ਨੇ ਕਿਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਨੇ। ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਭੇਰਾ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਰੌਂਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵੇ,
ਹੱਥ ਜੋੜ ਕਰੇ ਮਿੰਨਤਾਂ।

ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਨੁਵਾਲਿਕੈ ਛਾਹਿ ਰੋਟੀ ਲੈ ਭੋਗੁ ਚੜ੍ਹਾਵੈ।
ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰੈ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵੈ।
ਹਉਂ ਭੀ ਮੁਹੁ ਨ ਜੁਠਾਲਸਾਂ ਤੂ ਰੁਠਾ ਮੈ ਕਿਹੁ ਨ ਸੁਖਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੧੩

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰੌਂਦਾ ਹੈ, ਲੰਮਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਅੱਜ ਖਾ ਲੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ, ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਮੂੰਹ ਜੁਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਦਾਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਤੇ 100% ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਿਨ ਦੇ ਦੋ ਵੱਜ ਗਏ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸੀਭੂਤ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੌ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਲ ਕਰੇ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਰੌਂਦੇ-ਰੌਂਦੇ ਨੇ ਗਰਦਨ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੱਥਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਝਿਲਮਿਲ-ਝਿਲਮਿਲ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਧੰਨੇ ਦੀ ਜਾਨ 'ਚ ਜਾਨ ਆਈ। ਹਉਂਕੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਛਕ ਲਓ ਤੇ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਛ ਛਕੋਗੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਮੈਂ ਰੋਟੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੇ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਲਿਆ ਰੋਟੀ। ਹੁਣ ਮਿੱਸੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਗੰਢੇ ਨਾਲ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਰੱਬ। ਦਹੀਂ ਖਾ ਲਿਆ, ਲੱਸੀ ਪੀ ਲਈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ ਹੈ ਧੰਨੇ ਦੀ ਆ ਕੇ,
ਰੱਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੋਸਾਈ ਪਰਤਖਿ ਹੋਇ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਛਾਹਿ ਮੁਹਿ ਲਾਵੈ।
ਭੋਲਾ ਭਾਉ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮਿਲਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੧੩

ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਧੰਨਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਟੀਆਂ ਤਾਂ ਉਡ-ਉਡ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਲ ਨੂੰ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋਟੀ ਉਡ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਰਹਿ ਗਈਆਂ, ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ ਧੰਨਿਆਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਵੀ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਹੀ ਭੁੱਖਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਜੋਗੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਡੰਗਰ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਪੱਠੇ ਵੱਢਣੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨਿਆਂ! ਤੂੰ

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਮੇਰੇ ਅੱਖ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵਿੱਚ ਨੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਣ ਜਾਣ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਛ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ। ਪੁੱਤਰ ਧੀਆਂ, ਸਿਹਤ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ, ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ, ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਬਿਰਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੁੱਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਂਭਣ ਵਾਸਤੇ। ਜੇ ਬੱਚਾ ਹੈ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਉਹਨੂੰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਧੰਨਿਆਂ! ਮੈਂ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਰੋਟੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਹੋਗਾ। ਰੋਟੀ ਦੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਦਾਣੇ 'ਚ ਮੈਂ ਹੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਭਰੋਸੇ ਦੀ। ਜੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ, ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਉਹ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨ ਪਰਤੀਤ ਤੋਂ, ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖੀ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈਂਦੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਈਆ ਸਬਦਿ ਨ ਲਾਗੋ ਭਾਉ ॥
ਓਸ ਨੋ ਸੁਖੁ ਨ ਉਪਜੈ ਭਾਵੈ ਸਉ ਗੇਤਾ ਆਵਉ ਜਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੧

ਜੇ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਵਾਰੀ ਆਵੇ, ਸੌ ਵਾਰੀ ਆ ਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਪਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ

ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੭੩੪

ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲੰਘਾ ਦਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਨਗਰ ਨਾਂਗੇ ਦੀ ਸਰਾਏਂ ਜੋ ਹਰੀ ਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਉਥੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਆਏ ਨੇ। ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਬੀਬੀਆਂ ਬੱਚੇ, ਇਕ ਦਮ ਧਾਈ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਭੇਟਾ ਲਿਆ-ਲਿਆ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਫਰਸ਼ ਵਿਛ ਗਏ, ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਪਲੱਘ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਗੱਲ ਜਦ ਸੁਣੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੈਨੇਜਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਹਿ ਦਿਓ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਚੌਧਰੀ

ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅੱਜ। ਆਪ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੁਲਾਉਣਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੀ ਉਥੇ, ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਮਾਣ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮਾਣ ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਉਹਨੇ ਭੁੱਤੇ ਬੈਠਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਹ ਇੱਕ ਪੰਝੜਾ ਡਾਹ ਦਿਓ ਇੱਥੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਉਤੇ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਦਿਓ, ਚੌਧਰੀ ਹੈਂਕੜਬਾਜ ਹੈ। ਘਰੋੜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਇਸਨੇ। ਸੋ ਬਿਸਤਰਾ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਲੰਘ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਆ, ਨਾ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਦੱਸ ਵੀਹ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਬੜਾ ਗਰਦਨ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਜੀ! ਇੱਥੇ ਬਹਿ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ। ਪਘੁੰਡੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ, ਝਾਕਿਆ ਹੀ ਨਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਬਹਿ ਜਾ? ਇਹ ਲਹਿਣਾ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਥੱਲੇ ਬਹਿ ਜਾਵਾਂ? ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਵਲ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਰਹੇ -

ਜਾਇ ਸਿਰ੍ਹਾਨੇ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਬੈਠਾ।

ਸਰਦਾਰੀ ਕੇ ਮਾਨ ਅਮੈਠਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੨

ਮਾਣ ਦਾ ਮੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾ ਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਵਲ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਮੁਰਖ ਨਹਿ ਜਾਨੀ ਬਡਿਆਈ।

ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਲਖਹਿ ਗੁਰਬਾਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੨

ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ, ਵਡਿਆਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਵੀ। ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਵਲ ਜਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ ਆਪ ਨੇ। ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ। ਲੇਕਿਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਤੁਰ ਆਇਆ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੇਖੋ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣੇ ਓ ਤੇ ਆਹ ਚੌਧਰੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ। ਆਇਆ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੀ, ਪਰ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਿੰਬਲ, ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ, ਉਹਨੂੰ ਮਨਮੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਸਿੰਬਲ ਭਾਈ।

ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ ॥

ਓਇ ਜਿ ਆਵਹਿ ਆਸ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ਕਿਤੁ ॥

ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ ਕੀਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਪਤ ॥

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥

ਸਭੁ ਕੋ ਨਿਵੈ ਆਪ ਕਉ ਪਰ ਕਉ ਨਿਵੈ ਨ ਕੋਇ ॥

ਧਰਿ ਤਾਰਾਸੁ ਤੋਲੀਐ ਨਿਵੈ ਸੁ ਗਉਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅਪਰਾਧੀ ਦੁਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ ॥

ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੦

ਪਲੰਘ ਪਗੁੰਰਾ ਕਛੁ ਨ ਰਹਯੋ।

ਅਬਿ ਤੇ ਇਨ ਕੋ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਦਹਯੋ।

ਕਰਨਿ ਬਿਅਦਬੀ ਬਡਿਅਨਿ ਕੇਰੀ।

ਨਾਸੁ ਦੇਤਿ ਕਰਿ ਬਡਿਹੁੰ ਬਡੇਰੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੩

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਸਿੰਮਲ ਰੁੱਖ ਫਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਖਾਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਲੰਘ ਪਘੁੰਡਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਪਲੰਘ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਨਾ ਪਘੁੰਡਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਜੋ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਥੇ ਵੀ ਇੱਕ ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਬੇ-ਪਰਤੀਤਾ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ ਮਲੂਕਾ ਚੌਧਰੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੀਮਾਰ ਇੱਥੋਂ ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆ ਕੇ ਚਰਨੀਂ ਢਹਿ ਪਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਰਗੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਚੌਧਰੀ! ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਤੂੰ ਛੱਡ ਦੇ। ਮਿਰਗੀ ਹੱਟ ਜਾਏਗੀ। ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਅੱਠ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਮਿਰਗੀ ਹੱਟ ਗਈ। ਸ਼ਰਧਾ ਅੰਦਰ ਆਈ ਨਹੀਂ, ਭਰੋਸਾ ਆਇਆ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਿਰਗੀ ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਟਾਈ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਆਪੇ ਹੀ ਹਟ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾਂ ਹਟਾਈ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਵਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕੋਈ। ਦੱਸੋ, ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਓ ਤੁਸੀਂ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਦਵਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਹਟਦੀ ਹੈ। ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਵਿਹੜੇ 'ਚ। ਸੰਗਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੁਬਾਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਮਾੜੀ-ਮਾੜੀ ਕਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਹ ਸ਼ਰਾਬ ਲੈ ਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਛੱਡ ਪਰ੍ਹੇ ਆਹ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਆ ਗਈ, ਪੀਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਨੂੰ, ਜਿਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਸ ਬਨ੍ਹੇਰੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹਾਕ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਓ ਤਪੇ! ਓ ਤਪੇ! ਕਹਿੰਦਾ -

ਤਪਾ! ਹਟਾਯੋ ਹੁਕਮ ਤੁਮਾਰਾ।

ਬੂੰਦੋਂ ਬਰਖਤਿ, ਬਡੀ ਬਹਾਰਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੪

ਜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਪੇ!
ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਕਿਆ ਵਧੀਆ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾੜੀਆਂ-
ਮਾੜੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਦੇਖ ਓ ਕਿੰਨੀ ਬੜੀ ਬਹਾਰ
ਹੈ, ਅੱਜ -

ਰਯੋ ਨ ਜਾਹਿ ਮੋਹਿ ਤੇ ਕੈਸੇ।

(ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੪)

ਦੱਸ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਪਾਵਤਿ ਅਤਿ ਪ੍ਰਮੋਦ ਮੈਂ ਐਸੇ।

(ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੪)

ਮੈਂ ਪੀ ਲਈ ਸ਼ਰਾਬ, ਦੇਖ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਆਨੰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ
ਹਾਂ ਜਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਦੇਖੇ।
ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ ਲੈ, ਮੈਂ ਪੀ ਲਈ ਫੇਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਹੱਥ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਿ ਲੈ ਫੇਰ ਮਿਰਗੀ ਵੀ ਆਈ। ਉਥੇ
ਹੀ ਪੈ ਗਈ। ਗਰਦਨ ਭਰਨੇ ਥੱਲੇ ਆਇਆ।

ਪੈ ਗਈ ਨਾ ਮਹਿੰਗੀ ਸਿੱਖੀ ਬਿਨਾਂ ਪਰਤੀਤ ਤੋਂ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਮਾਣਾ ਸਿੱਖ ਸੀਗਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ
ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਗੋਤੀ ਸੀ। ਆਹ ਗੋਤ
ਵੀ ਬੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈਚਾਰਾ ਵੀ ਵੱਡੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਐਸੀਆਂ ਗੁਰੂ
ਘਰ 'ਚ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਆ ਕੇ, ਗੁਰੂਆਂ
ਨੂੰ ਵੀ ਆ ਕੇ ਤੰਗ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ
ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ। ਦੂਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ
ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਬਚਪਨ ਦੇ ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਿਰਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇੱਕ
ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਇੱਕ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਦੇ
ਵੀ, ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਿੱਛੋਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ
ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਣਗੇ। ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ ਕਦੇ।
ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਧਾ ਆ ਜਾਏ।

ਸੋ ਇਹ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ
ਕੋਲ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ। ਸੇਵਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੇ। ਜੇ ਕੋਈ
ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੋਤੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ।
ਸਾਡਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੋਤ ਹੈ। ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ
ਇਹ ਭਰਾ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਸਿੱਖ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ, ਇੱਕ ਦਿਨ
ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਭਾਈ
ਮਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮਾਣਾ! ਇਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ
ਤੋਂ ਦਾਣਾ-ਦਾਣਾ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੈਸਾ-ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ
ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤਾਂ
ਉਹਦਾ ਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਨਾ ਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਲ ਵਗੈਰਾ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਏਗਾ ਪਰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ
ਜਿਹੜੇ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਖਾ ਲਈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ
ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾ ਲਿਆ।

ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ।

ਮਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਨ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਨਿ।

ਜੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪੇਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ
ਨਹੀਂ ਕੱਖ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰ ਰਹੇਗਾ, ਰੋਜ਼ ਡਾਕਟਰਾਂ
ਕੋਲ ਜਾਏਗਾ। ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਏਗੀ, ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚੇਗਾ।
ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅੱਗੁਣ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ
ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਰਮ ਬਣ ਕੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਭਜਨ ਵਿੱਚ
ਚਿੱਤ ਉਹਦਾ ਲੱਗਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਸੌਂ ਜਾਏਗਾ, ਨਾ ਲੱਗਣਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ
ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਬਾ! ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ
ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿਣਾ।
ਇੱਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ
ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ?
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰੋਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੰਗਲ 'ਚ
ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਉਥੇ ਚਿਖਾ ਜਾਲ ਕੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਛਾਲ। ਹੁਕਮ
ਮੰਨ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਜਾਲ ਲਈ, ਚਿਖਾ ਜਲਣ
ਲੱਗੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਗੋੜੇ ਕੱਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੋਰ
ਰਾਜੇ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਥੈਲਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ
ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕੋਈ ਮਰ ਗਿਆ ਇੱਥੇ?
ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਹੈ ਚਿਖਾ ਨੂੰ? ਤੂੰ
ਗੋੜੇ ਕਿਉਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕਾਹਦਾ ਦੱਸਾਂ? ਕਹਿੰਦਾ,
ਚਾਰ ਕੇ ਦਿਨ ਰੋਟੀਆਂ ਤਾਂ ਖਾ ਲਈਆਂ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਤੇ
ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਥੇ ਚਿਖਾ
ਜਾਲ ਕੇ ਮਰ ਜਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਦੇ ਦਿਨ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ
ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਓਏ ਭੋਲਿਆ! ਅਸੀਂ
ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ
ਨੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁੱਖਣਾ-ਸੁੱਖ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ,
ਵੇਚ ਦੇ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ
ਦੇ ਦਏਂਗਾ ਇਹਦੇ ਬਦਲੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਦੇਖ, ਥੈਲਾ
ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਜੋਗਾ ਬਹੁਤ
ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਿਆ ਫੇਰ? ਉਹਨੇ ਥੈਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਲਿਆ
ਹੋਇਆ, ਇਹਨੇ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਛਾਲ ਮਾਰੀ
ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਬਾਣ ਆ ਗਏ, ਦੇਵਤੇ ਆ ਗਏ ਤੇ
ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਖਰੀਦ
ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਹਨੇ, ਬਿਵਾਨਾਂ
'ਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦ ਇਹ ਪਿੰਡ ਚਲਿਆ ਗਿਆ
ਮਾਣਾ। ਉਥੇ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਸ਼ੱਕ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ,
ਫੜ ਕੇ ਜਦ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੋਰੀ
ਕਰੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਚਨ ਵੇਚਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ
ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ
ਦਿੱਤਾ।

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਿੱਖੀ ਜਿਹੜੀ
ਹੈ ਉਹ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਤੇ ਲਾਭ ਤਿਹ ਗੁਰਮੁਖ ਦ੍ਰਿੜ ਮਤਿ ਜੋਇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੬

ਜਿਹਦੀ ਮੱਤ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਏ ਉਹ ਸੰਤ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦਾ
ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖ ਚੰਚਲ ਸਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਉਲਟੀ ਹੋਇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੬
ਜਿਹੜਾ ਚੰਚਲ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਚਲਾਕੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਉਲਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਕੀ ਦੇਖਹੁ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਮਾਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੬
ਬਿਮੁਖ ਭਯੋ ਸਿਖ ਫਾਂਸ ਤਿਸ ਤਸਕਰ ਸ੍ਰਰਗ ਮਹਾਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੩੬੬
ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਫਾਂਸੀ ਮਿਲੀ।
ਉਹਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ
ਬਿਵਾਨਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੀ 100% ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਤੇ ਇੱਕ ਐਵੇਂ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ
ਹੈ। ਭਰੋਸੇ ਤੋਂ ਹੀਣ ਜਿਹੜੇ ਨੇ -

ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ

ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੭੩੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਰੋਸਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ
ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ
ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਰਹੇ। ਤੁਰਦੀ, ਫਿਰਦੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਨਿਗ੍ਰਾ
ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ 'ਚ। ਵਸਤਰ ਧੋਂਦੀ ਹੈ, ਬਰਤਨ
ਮਾਂਜਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਹੈ, ਜਲ ਛਕਾਉਂਦੀ
ਹੈ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ
ਨਹੀਂ ਕਿ ਬੇਟੀ! ਜਾਹ ਆਰਾਮ ਵੀ ਕਰ ਲੈ। ਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ
ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਹਰ
ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਆ ਸੀ, ਆਪ
ਡੇਢ ਵਜੇ ਉਠਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਬੱਲੂ ਰਾਤ ਨੂੰ
ਲਿਆ ਕੇ ਜਲ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਤੇ ਮੌਸਮ
ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਜੇ ਗਰਮੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਕਰਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਜੇ ਸਰਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ
ਪਿਤਾ ਜੀ ਲਿਆ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਵੱਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਉਸ
ਵੇਲੇ। ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪ ਖੁਦ ਜਾਗੇ, ਵੱਡੀ ਉਮਰ 'ਚ ਹੋ
ਕੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਗਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ
ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਓ ਕੌਣ ਜਾਗਦੇ,
ਕੋਈ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ।

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥

ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਦਿਨੋ ॥

ਚਰਣ ਕਮਲ ਧਿਆਨੁ ਹਿਰਦੈ ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਇਕੁ ਖਿਨੋ ॥

ਤਜਿ ਮਾਨੁ ਮੋਹੁ ਬਿਕਾਰੁ ਮਨ ਕਾ ਕਲਮਲਾ ਦੁਖ ਜਾਰੇ ॥ ਬਿਨਵੰਤਿ
ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਹਰਿ ਦਾਸ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੯

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਚ ਖਿੱਚ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ,
ਉਹ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ, ਤਿਆਗਦੇ ਹੋਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਭੂ
ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਦੇ ਨੇ, ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ
ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ। ਇੱਕ ਅੱਖ ਦੇ
ਝਮਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।
'ਤਜਿ ਮਾਨੁ ਮੋਹੁ ਬਿਕਾਰੁ ਮਨ ਕਾ ਕਲਮਲਾ ਦੁਖ ਜਾਰੇ ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਹਰਿ ਦਾਸ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ
॥' ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਜਾਗਦੇ ਕੌਣ
ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਗਦੇ ਨਹੀਂ ਮਨਮੁੱਖ। ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਨੀਦਾਂ
ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਨੀਦਾਂ ਵੀ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ,
ਇੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਰਾਤਾਂ ਵੀ ਸੌਂ ਕੇ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀ ਸੌਂ ਕੇ
ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੁੱਟ ਲਏ ਮਨੁਮੁੱਖ ਜੀ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੌਂ ਕੇ ਰਾਤ ਲੰਘਾਈ।

ਰਾਤਾਂ ਵੀ ਸੌਂ ਕੇ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੌਂ
ਕੇ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਤ
ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੀਂਦ ਮਨ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਦੀ ਰਾਤ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀ ਸੁੱਤਿਆਂ ਪਿਆਂ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਸੌਂ ਗਏ -

ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਕਾਰ ॥

ਸੁਵਣ ਸੋਏ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦ ਵੀਚਾਰ ॥

ਰਸਨਾ ਸੋਈ ਲੋਭਿ ਮੀਠੇ ਸਾਦਿ ॥

ਮਨੁ ਸੋਇਆ ਮਾਇਆ ਬਿਸਮਾਦਿ ॥ ੧ ॥

ਇਸੁ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਕੋਈ ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ॥

ਸਾਬਤੁ ਵਸਤੁ ਓਹੁ ਅਪਨੀ ਲਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਗਲ ਸਹੇਲੀ ਅਪਨੈ ਰਸ ਮਾਤੀ ॥

ਗ੍ਰਿਹੁ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਜਾਤੀ ॥

ਮੁਸਨਹਾਰ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ॥

ਸੂਨੇ ਨਗਰਿ ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੨

ਲੁੱਟ ਲਏ ਚੋਰਾਂ ਨੇ -

ਲੋਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗਿ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੪

ਦਿਨ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਗਦੇ ਨੇ। ਅਗਿਆਨ
ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਦੀ। ਕਾਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤੇ
ਪਏ ਨੇ ਮਨਮੁੱਖ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ,
ਮੋਹ ਵਿਚ, ਲੋਭ ਵਿੱਚ, ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ -

ਮਨਮੁਖਿ ਸੁਤਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਪਿਆਰਿ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਸੋ ਜਨ ਜਾਗੇ ਜਿਨ ਨਾਮ ਪਿਆਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੬੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਗਦੇ ਉਹ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ
ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵੀ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜੋਗੀ (ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਾਂ) ਗ੍ਰਿਹੀ (ਘਰਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ)।

ਜੋਗੀ ਗ੍ਰਿਹੀ ਪੰਡਿਤ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥

ਏ ਸੁੱਤੇ ਅਪਣੈ ਅਹੰਕਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਇਹ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ ਅਹੰਕਾਰ 'ਚ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭੇਖ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਭੇਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਗਏ -

ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ ਰਹਿਆ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ਇਨਸਾਨ।

ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ਨ ਮੁਸੈ ਕੋਇ ॥

ਸੋ ਜਾਗੈ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਜਾਗਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਘਰ ਹੈਗਾ ਆਤਮਾ ਦਾ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਘਰ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੩

ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਵੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਤਮਾ, ਆਹ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੋਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸੱਚੇ ਤਖਤ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਆਹ ਸਰੀਰ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਹੀਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਪੰਡਤ ਵੀ, ਯੋਗੀ ਵੀ ਭੇਖਧਾਰੀ ਵੀ, ਸਭ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ।

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਫੇਰ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦਾ ਹੈਗਾ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿੱਥੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਾਏ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗੀ ਜਾਗ, ਉਹ ਜਾਗ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਜਾਗੈ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਉਹ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਪੰਚ ਦੂਤ ਓਹੁ ਵਸਗਤਿ ਕਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਪੰਜ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦਾ -

ਸੋ ਜਾਗੈ ਜੋ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਜਿਹੜਾ ਤੱਤ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਾਗਦਾ ਹੈ।

ਆਪਿ ਮਰੈ ਅਵਰਾ ਨਹ ਮਾਰੈ ॥ ਸੋ ਜਾਗੈ ਜੋ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ 'ਚ, ਜਿਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ।

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ।

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ।

ਉਹ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੋ ਜਾਗੈ ਜੋ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥ ਪਰਕਿਰਤਿ ਛੋਡੈ ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ -

ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਵਿਚਿ ਜਾਗੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਚਾਰੇ ਉਹ ਸੂਦਰ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਉਹ ਵੈਸ਼ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਉਹ ਖੱਤਰੀ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਜਾਗ ਪਿਆ -

ਜਮੈ ਕਾਲੈ ਤੇ ਛੂਟੈ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਉਹ ਜਮਾਂ ਦੇ ਫੰਧੇ ਤੋਂ ਛੂਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਕਹਤ ਨਾਨਕ ਜਨੁ ਜਾਗੈ ਸੋਇ ॥

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਜਾ ਕੀ ਨੇੜੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਜਿਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹ ਜਾਗਦਾ ਹੈ -

ਸੋ ਮਨਮੁਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 24000 ਸਵਾਸ ਉਹਦਾ ਰੋਜ਼ ਲੁੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਾਬਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਮਨਮੁਖ ਸੋਇ ਰਹੇ ਸੇ ਲੁਟੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਬਤੁ ਭਾਈ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਰਹੁ ਇਸਨਾਨ।

ਗੁਰ ਕੋ ਸਬਦੁ ਪਠਹੁ ਕਰਿ ਧਿਆਨ।

ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੋ ਪਾਠ।

ਅਰਥ ਬਿਚਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰੀਐ।

ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ। ਕਿਸੇ ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਫੇਰ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ

ਕਰੋ। ਕਿੰਨਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ। ਸੋ ਮਿੰਟ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿਓ ਸਾਰੇ। ਫੁਰਨੇ ਸਾਰੇ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਆਪ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਅਰਥ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸੁਣੋ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸਤੀ ਜੇ ਬਹੁਤ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਕਿਸਤੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਉਹ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ। ਕਿਤੇ ਮੱਝਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਕੱਢਣਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਤੇ, ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਬੱਚੇ ਸੰਭਾਲਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰੋ ਸਭ ਕੁਛ। ਪਰ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਕੱਢ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਤੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬੋਝ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ਜੇ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੋਏ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਤਰ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਵਲ ਲਾਓ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਸਮਾਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸਮਾਧ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਪਿਆਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਟੁੱਟੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਮਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਬੀਰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੋ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ ॥

ਕਹਿਬੇ ਕਉ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੦

ਗੱਲ ਕੀ ਕਹੋ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰ,
ਸੋ ਰਸ ਸੋਈ ਜਾਨੈ।**

ਸਭੇ ਸੁਖ ਭਏ ਪ੍ਰਭ ਤੁਠੇ ॥ ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਕੇ ਚਰਣ ਮਨਿ ਵੁਠੇ ॥

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੯

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਆਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਫੁਨਿ ਬਡੈ ਭਾਗਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਰਿਦੈ ਧਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਭੈ ਭਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੮

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੁਰਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਵੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ,

ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ।

ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨ ਬਾਹਰਿ ਸੁੰਨ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁੰਨ ਮਸੁੰਨ ॥

ਚਉਥੇ ਸੁੰਨੈ ਜੋ ਨਰੁ ਜਾਣੈ ਤਾ ਕਉ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁੰਨ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਸੁੰਨ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੋਉ ॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੩

ਸੁੰਨੋ ਸੁੰਨੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਈ ॥

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੩

ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ; ਇਹ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ। ਇਹ ਵੀ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਹੈ ਉਹਦਾ ਰਸ ਕਿੰਨਾ ਹੈ, ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਉਹਤੇ ਬਾਅਦ ਸੁਰਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤੇ ਸਮਾਧ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੋ ਨੇੜੇ ਹੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ, ਦੇਖਣ ਆਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਨੇ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨੇੜੇ ਪਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਠਣ ਤੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਕੋਈ ਖੰਡਾਰ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਕੋਲ। ਸੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਂਭਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਵਾ ਹੇਠੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਪਾਵੇ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਭੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ balance ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਏਗੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਬਾਰੇ ਬੀਬੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਵਾਸਤੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਕੋਈ ਦੇ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੀਬੀ ਨੇ ਚੀਖ ਮਾਰੀ। ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚੀਖ ਮਾਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਭਾਈ ਬੱਲੂ ਨੇੜੇ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਬੱਲੂ ਦੇਖ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕੌਣ ਦੁਖੀ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਐਨਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜਾਹ, ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪਤਾ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਏਸ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਧਵਾ ਹੈ ਉਹ, ਉਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਪਾਲਿਆ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਹੁਣੇ ਹੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਚੀਕਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੀਆਂ। ਦਰਦ ਵਾਲੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹਿ ਸਕਦੇ। ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ, ਨਿਧਿਰਆਂ ਦੀ ਧਿਰ, ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ, ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ। ਨਿਬਾਵਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਕੁੰਜੀ, ਕਾਲ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਬੱਲੂ ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕਹਿ

ਰੋਵੇ ਨਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਜਨ ਤੋਂ ਉਠਾਂਗੇ, ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਵੇ। ਫਿਰ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਾਪ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਬੀਬੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਆਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਛੁਹਾ ਦਿੱਤਾ, ਬੱਚਾ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਬੱਲੂ! ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਾਲ ਨੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ! ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਮ ਨਾ ਭੇਜੀਂ। ਇੱਥੇ ਕਾਲ ਨਾ ਆਵੇ। ਸਾਡੇ ਹੁੰਦਿਆਂ-ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਨਾ ਮਰੇ ਏਥੇ। ਐਨਾ ਆਪ ਦਾ ਦਿਲ ਨਰਮ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਧੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਦੇਖਿਆ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਹਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਪਾਵੇ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪਾਵਾ ਹੇਠੋਂ ਤਿੱਖਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁੱਭ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਹੱਥ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੌਂਕੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ, ਨਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨੇੜੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ਨ ਪੈ ਗਿਆ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਨਰਮ ਹੱਥ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁੱਭਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਹਥੇਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੋਝ ਪਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੂਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾੜਾਂ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਹ ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਕਰਮ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ,
ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲੀ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਨਾਮੇ ਲਾਗਾ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੩੬

ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਹੋਵੇ ਉਹਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ।

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਨ ਜਾਇ ॥

ਮਨਮੁਖ ਭੁਲੇ ਮੁਏ ਬਿਲਲਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੬੫

ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੁਖ ਜਿਹੜਾ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੈ

ਜਿਸ ਨੇ ਨਦਰਿ ਕਰੈ ਕਰਤਾਰੁ॥ ਅੰਗ - ੫੮੬

ਮਹਾਰਾਜ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ।

ਜਾ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ ਸਿ ਸੇਵਾ ਲਾਇਆ ॥

ਤਾ ਕੀ ਪੂਰਨ ਆਸ ਜਿਨ੍ਹ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੭

ਸੋ ਬੀਬੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਾਉ ਜਾਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ। ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਜਾਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਆਪਾਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਜਾਣ ਕੇ ਦੇ

ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀਂ ਲੇਕਿਨ ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਕਮਰੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਲਿਆਵੇ। ਜਦ ਨੂੰ ਚੌਂਕੀ ਦਾ ਪਾਵਾ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ? ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਔਖੀ ਹੈ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਾਂ ਕਰੜੀ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ,
ਸੇਵਾ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ।

ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪਾਖਾਕ ਹੋਇ ਛਡਿ ਮਣੀ ਮਨੂਰੀ।

ਪਾਣੀ ਪਖਾ ਪੀਹਣਾ ਨਿਤ ਕਰੇ ਮਜੂਰੀ।

ਤ੍ਰਪੜ ਝਾੜਿ ਵਿਛਾਇਦਾ ਚੁਲਿ ਝੋਕਿ ਨ ਝੂਰੀ।

ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗਿ ਮੁਰੀਦੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ।

ਚੰਦਨੁ ਹੋਵੈ ਸਿੰਮਲਹੁ ਫਲੁ ਵਾਸੁ ਹਜੂਰੀ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਤਿ ਪੂਰੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੨੭/੧੯

ਸਿਦਕ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਬੂਰੀ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਆਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। 'ਸਿਦਕ' ਤੇ 'ਸਬੂਰੀ' ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਬਰ ਵੀ ਹੋਵੇ ਹੱਦ ਦਰਜੇ ਦਾ, ਸਭ ਤਾਕਤਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਖਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਗਾਖੜੀ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਆਪੁ ਗਵਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੭

ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

ਸਬਦਿ ਮਿਲਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ ਸੇਵਾ ਪਵੈ ਸਭ ਥਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੭

ਹਸਤੀ ਸਿਰਿ ਜਿਉ ਅੰਕਸੁ ਹੈ ਅਹਰਣਿ ਜਿਉ ਸਿਰੁ ਦੇਇ ॥

ਮਨੁ ਤਨੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿ ਕੈ ਉਭੀ ਸੇਵ ਕਰੇਇ ॥

ਇਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰੀਐ ਸਭ ਰਾਜੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਲੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੮

ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਨਿ ਜਨਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੦

ਸੇਵਾ ਹੈ ਤਾਂ ਔਖੀ ਪਰ ਉਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਓਹੁ ਆਪਿ ਤਰਿਆ ਕੁਟੰਬ ਸਿਉ ਸਭਿ ਜਗਤੁ ਤਰਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੦

ਆਪ ਵੀ ਤਰਨਾ ਸੀ, ਕੁਟੰਬ ਵੀ ਤਾਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਛੁਡਾ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜਿਨਿ ਜਨਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਈ ॥

ਓਹੁ ਆਪਿ ਤਰਿਆ ਕੁਟੰਬ ਸਿਉ ਸਭਿ ਜਗਤੁ ਤਰਾਈ ॥

ਓਨਿ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਸਭ ਤਿਖਾ ਬੁਝਾਈ ॥

ਓਨਿ ਛਡੇ ਲਾਲਚ ਦੁਨੀ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਓਸੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਘਰਿ ਅੰਨਦੁ ਹੈ ਹਰਿ ਸਖਾ ਸਹਾਈ ॥

ਓਨਿ ਵੈਰੀ ਮਿਤ੍ਰ ਸਮ ਕੀਤਿਆ ਸਭ ਨਾਲਿ ਸੁਭਾਈ ॥
 ਹੋਆ ਓਹੀ ਅਲੁ ਜਗ ਮਹਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਜਪਾਈ ॥
 ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦

ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਿਹਾ, ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਵੈਰੀ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਲਏ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ।

ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੰਮੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਨਾੜਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ ਬਾਂਹ, ਮੋਢੇ ਤੱਕ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ। ਖੂਨ ਭਰ ਗਿਆ ਮੋਢੇ ਤੱਕ, ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾਲੀ ਆ ਗਈ। ਨਾ ਉੱਚਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਪਾਵੇ ਥੱਲੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪਾਵਾ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁੱਭ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨਾ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਦੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਬੈਠੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੱਧਰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਹੈਂ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਮੋਢਾ ਸੁੱਜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਮੱਤ ਥੋੜੀ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੌਂਕੀ ਦਾ ਪਾਵਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਆਈ, ਇੱਥੇ ਦੇਖ ਕੇ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਡਰ ਭਾਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਚੌਂਕੀ ਹਿੱਲ ਗਈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਤੇ ਆਪ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦੇ ਓਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਪਾਵੇ ਥੱਲੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਤਰ ਆਏ ਥੱਲੇ। ਚੌਂਕੀ ਚੁੱਕਦੇ ਨੇ, ਪਾਵਾ ਹਥੇਲੀ 'ਚ ਫਸਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੱਢਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਗਏ। ਦਿਆਲੂ ਹੋ ਕੇ ਵਰ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਔਖੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਬੀਬਾ! ਤੇਰੀ ਓਲਾਦ ਬਹੁਤ ਵਧੇਗੀ।

ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਉਹ ਪੂਜ ਬਣਨਗੇ। ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰੀ ਓਲਾਦ ਨੂੰ ਪੂਜਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ।

ਜਿਵੇਂ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਨਮਸਤੇ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਓਲਾਦ ਨੂੰ ਪੂਜਿਆ ਕਰਨਗੇ ਹਰ ਵਕਤ।

ਤੇਰੇ ਵੰਸ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੋਧੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਵੰਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ।

ਹੋ ਬੇਟਾ! ਤਿੰਨ ਕਾਲਾਂ 'ਚ, ਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਹੁਣ, ਨਾ ਅਗਾਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤੇਰੇ ਜੈਸੀ ਹੋਈ ਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਐਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਤਾ ਵੀ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੋਏਗਾ। ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੋਏਗਾ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਤੇ ਤੇਰਾ ਪੋਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਤੇਰਾ ਪੜਪੋਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ ਹੋਏਗਾ। ਤੇਰਾ ਪੜੋਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪੰਜਵੀਂ ਪੁਸ਼ਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਤੇਰਾ ਪੜਪੋਤਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋਏਗਾ। ਸੋ ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਡੀ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੇਟੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਾਂ, ਜਿਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਵਰ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੋ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਕਿੱਡਾ ਮਹਾਨ ਹੈ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੇਖ ਲਓ,
 ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮਿਲਦੈ ਸੇਵਾ।

ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਕਿਉਂ ਸਫਲ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਬੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪਿਤਾ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਲੜਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਾਵਨਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹਾਕ ਮਾਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਂ ਚੌਂਕੀ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਨਾ ਉਹ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਤੇ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਮਿਲੀ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਾਜ, ਦਰਗਾਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਵਾ ਵਾਹਵਾ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਮਿਲ ਗਈ,
 ਪਿਆਰੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡੀਆਂ-ਕਿੱਡੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥
 ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ
 ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੬

ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਲਓ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ। ੧੯੯੯

(-----)

ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ
ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆਂ,
ਸੁਣ ਲੈ ਪੁਕਾਰ ਮਾਲਕਾ।

ਜੇ ਦਰਿ ਮਾਂਗਤੁ ਕੂਕ ਕਰੇ ਮਹਲੀ ਖਸਮੁ ਸੁਣੇ ॥
ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥ ੧ ॥
ਜਾਣਹੁ ਜੋਤਿ ਨ ਪੂਛਹੁ ਜਾਤੀ ਆਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਹੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਪਿ ਕਰਾਏ ਆਪਿ ਕਰੇਇ ॥ ਆਪਿ ਉਲਾਮੇ ਚਿਤਿ ਧਰੇਇ ॥
ਜਾ ਤੂੰ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਕਿਆ ਮੁਹਤਾਜੀ ਕਿਆ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ੨ ॥
ਆਪਿ ਉਪਾਏ ਆਪੇ ਦੇਇ ॥
ਆਪੇ ਦੁਰਮਤਿ ਮਨਹਿ ਕਰੇਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥
ਦੁਖੁ ਅਨੇਰਾ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥
ਸਾਚੁ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਕਰੇਇ ॥
ਅਵਰੀ ਕਉ ਸਾਚੁ ਨ ਦੇਇ ॥
ਜੇ ਕਿਸੈ ਦੇਇ ਵਖਾਣੈ ਨਾਨਕੁ ਆਗੈ ਪੂਛ ਨ ਲੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੯

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਮੰਗਤਾ ਕੂਕਦਾ ਰਹੇ, ਪੁਕਾਰਦਾ ਰਹੇ, ਚੀਖਦਾ ਰਹੇ, 'ਜੇ ਦਰਿ ਮਾਂਗਤੁ ਕੂਕ ਕਰੇ ਮਹਲੀ ਖਸਮੁ ਸੁਣੇ ॥' ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਖਸਮ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਣ ਕੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੂਕਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਕੇਸੇ ਕੇਸੇ ਕੂਕੀਐ ਨ ਸੋਈਐ ਅਸਾਰ ॥
ਰਾਤਿ ਦਿਵਸ ਕੇ ਕੂਕਨੇ ਕਬਹੁ ਕੇ ਸੁਨੈ ਪੁਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਕੂਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਪੀਹਾ ਹੈ ਬਾਬੀਹਾ ਜਿਸਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, rain bird ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ; ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਖੁਸ਼ਕ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਹਵਾ ਦੀ ਨਮੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਸ ਬੱਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੂਕਾਂ। ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਆ ਗਿਆ, ਬੱਦਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਤੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਹੁ-ਪ੍ਰਿਹੁ-ਪ੍ਰਿਹੁ-ਪ੍ਰਿਹੁ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਮ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦਾ, ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕੱਲ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕਰੇਗਾ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਫੇਰ ਕਰੇਗਾ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਇਸਦੇ ਸੀਸ ਵਿਚੋਂ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸਮੁੰਦਰ

ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ, ਦਰਿਆ ਉਛਲਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਪਪੀਹੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਮੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ flow ਹੈ ਮਾਇਆ ਦਾ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ, ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਬੁਝਾਉਂਦਾ, ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਾਮ ਦੀ ਕਣੀ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਬੁਝਿਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਕੂਕਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਸੁਣਨਾ ਉਹਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਦੇਣਾ ਕਿ ਨਾ ਦੇਣਾ ਅਸੀਂ ਐਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਾਡੇ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਉਸਨੇ ਧਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸਾਡੇ ਵਲ। 'ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥' ਜੇ ਧੱਕੇ ਮਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੀ ਇੱਕ ਕੂਕ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।"

ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੨

ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਾਹਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੰਗ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚਾਹ ਲੱਗੀ ਹੋਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚਾਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਬੰਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ, ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਏ ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ -

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸੌ ਵਾਰੀ ਬਲਿਹਾਰ-ਬਲਿਹਾਰ-ਬਲਿਹਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਨਿਤਰਿਆ ਹੈਂ, ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਚਾਹ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ।

ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਈ ਰਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਣੀਆਂ ਸੀ, ਪਟਰਾਣੀਆਂ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਵਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜਗੱਦੀ ਤੇ ਬਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪਟਰਾਣੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬੋਲੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਅਮਰੀਕਾ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਲਿਖੇ, ਇੰਗਲੈਂਡ

ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਲਿਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬੜੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਨੇ, ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਲਿਆਇਓ, ਔਹ ਲਿਆਇਓ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਲਿਸਟਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਰਾਜਾ ਸੀ, ਬੇਅੰਤ ਧੰਨ ਸੀ, ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਹਿੰਗੇ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਪਦਾਰਥ, ਗਹਿਣੇ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਲਿਸਟਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਪੈਕ ਕਰਾ ਲਓ ਸਾਰੀਆਂ। ਛੋਟੀ ਰਾਣੀ ਜਿਸਦਾ ਵਿਆਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਮਨੋ ਤਨੋ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਜਦੋਂ ਚਿੱਠੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਖਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ ਸੀ। ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਲਕੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਲਾ ਖਾਲੀ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ, ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਚਾਰ ਲਕੀਰਾਂ, ਚਾਰਾਂ ਕੋਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਲਾਲ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਗੋਲ ਘੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸ' ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਚਿੱਠੀ ਕਿ ਬੋਮਤਲਬੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲਿਖ ਸਕਦੀ ਸੀ ਸਭ ਕੁਛ, ਲੇਕਿਨ ਕਾਟੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ, ਚਾਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਤੋਂ, ਵਿਚਾਲੇ ਇੱਕ ਘੇਰਾ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਰਡ ਵਰਲਡ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੁਪਤ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਡੀ ਕੋਰਡ ਕਰੋ। ਸਮਝਦਾਰ ਬੰਦੇ ਸੀ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਡੀ ਕੋਰਡ ਕਰ ਲਈ, ਆਦਮੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਚਾਰੋਂ ਕੋਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਕੀਰਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਸ' ਅੱਖਰ ਇਹਨੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਆਪਣਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਲਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ। ਲਾਲ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ, 'ਸ' ਅੱਖਰ ਹੈ, ਉਹਨੇ 'ਲਾਲਸਾ' ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਮੁੜਿਆ, ਸਭ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਰਾਣੀਆਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਆਏਗਾ, ਪਟਰਾਣੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਆਏਗਾ। ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ, ਭਰੇ ਹੋਏ ਅਟੈਚੀ ਕੇਸ ਸਭ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੇ। ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮਹੀਨਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ, ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਿਆ, ਛੋਟੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਆਂ, ਛੋਟੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ। ਫੇਰ ਛੋਟੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਭ ਬੁਠ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਚਾਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੂੰ ਚਾਹਿਆ ਹੈ।

ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਆ ਜਾਓ, ਸਭ ਕੁਛ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੋੜ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸੋ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

ਅਖੀਰ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਮੈਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆ ਰਹੇ ਓ। ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਜੇ ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਓ, ਲੈ ਆਉਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਸਭ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਨੇ, ਭੁੱਲਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੈ ਲਾਲਸਾ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਈਏ। ਲਾਲਸਾ ਹੈ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਮੇਰਾ ਚੱਲੇ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨੰਬਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆ ਜਾਣ। ਨੌਕਰੀ ਜਿਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨੌਕਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਧਨ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੇ ਪੜੋਸੀ ਜੋ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਜੋਬਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖਾਲੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹਨੂੰ ਪਿਆਸ ਹੈ ਇੱਕ ਅੱਧੇ ਨੂੰ 'ਕਾਂਖੀ ਏਕੈ ਦਰਸ ਤੁਹਾਰੇ ॥'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਸੁਣ ਰਹੇ ਓ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਲੰਕਾ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅਣਡਿੱਠਾ ਪਿਆਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵੀ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਮੌਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਿਹਚੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸਚਮੁੱਚ ਇਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ। ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਲਾਲਸਾ ਜਾਗੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰਾ ਹਰ ਵਕਤ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇ, ਵਿਛੜੇ ਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਬੜੇ ਜੋਗੀ ਆਏ ਨੇ, ਬੜੇ ਹੱਠ ਜੋਗੀ ਆਏ ਨੇ। ਬੜੇ ਤਪੀਏ ਆਏ ਨੇ, ਸਭ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਜੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ

ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਸੁਹਾਗਣ ਸਈਓ,
ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਰਾਵਿਆ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ।

ਖਿਆਲ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹੋ, ਸਾਧੂ ਕਹੋ, ਸਿੱਖ ਕਹੋ, ਪਿਆਰਾ ਪਿਆਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ ਰਸਤਾ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ਼ੌਂਕ ਵੀ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ -

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਜੁਗੁ ਹੋਤਾ॥
ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ॥
ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ
ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ॥

ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਜੋ ਭਾਵ ਹੈ, ਤੀਬਰ ਭਾਵ ਉਹਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਦੇ ਕੇ ਸਾਡੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਭਾਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿੰਨੀ ਫੇਰਸ ਹੈ, ਉਹ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਇੱਕ ਘੜੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਵਰਗਾ ਭਿਆਨਕ ਕਲਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੱਪੜੇ ਤਨ ਨੂੰ ਸੁਹਾਵੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਉਹਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ -

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਤੁਸੀ ਰਾਵਿਆ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ ॥
ਅੰਗ - ੧੭

ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਰਾਵਿਆ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੋ, ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ? ਕਾਫੀ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਦੂਰ ਰਹੇਗਾ। ਡੰਡੇ ਨੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ, ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਡੰਡੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੋ, ਦੇਖ ਉਹਨੂੰ ਕੁਛ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈ। ਫੇਰ ਅੰਦਰਲੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ। ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਰਮਾ ਭੈ ਦਾ ਪਾ ਲੈ ਨੈਣੀ,
ਕਰ ਲੈ ਸਿੰਗਾਰ ਪਿਆਰ ਦਾ।
ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੨

ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ।

ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੨

ਆਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੰਗ, ਨਸ਼ਾ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੀ।

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਫੁਢੇਹਿ ॥
ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥
ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੋ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਜੇ ਸਹੁ ਪਿਆਰ ਕਰ ਲਵੇ, ਜਿਸ ਸਿੰਗਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਹਾਗਣ ਹੈ। ਸਿੰਗਾਰ ਕੀਤਾ, ਸਹੁ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ
ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥
ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਲਭੁ ਦਾ, ਲੋਭ ਦਾ, ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਚੋਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਜੇ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਚੋਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਣ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਭੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਅਦਬ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹਦੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਅਦਬ ਦਾ ਜੋ ਸੁਰਮਾ ਹੈ ਸਦਾ ਹੀ ਅਦਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਵੀ ਅਦਬ ਵਿੱਚ, ਧੱਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਵੀ ਅਦਬ ਵਿੱਚ। 'ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥' ਉਹ ਵਡਿਆਈ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਜਾਓ ਧੱਕੇ, ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਕਿੰਨੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਔਲੀਆ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ ਉਥੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਰਤ। ਬੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਤੋਂ ਤੀਸਰੇ ਥਾਂ ਸੀ। ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਬੜੇ ਹੀ ਨਿਰਭੈ ਸੀ, ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਦਿਨੇ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਏਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਔਲੀਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੇਵੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਵੇ।

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੯

ਜਿਹਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ -

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਨੂੰ

ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹਰ ਵਕਤ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਮੁਰੀਦ ਸੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਰੀਦ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਵੀ ਸੀ, ਸੱਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਵੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ, ਮਹੱਲ ਬਣਾਏ ਪਏ ਸੀ। ਬਦਾਈਓਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਐਨਾ ਸਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋ ਸੌ ਉੱਠ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਕਰਨ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਇਆ ਔਲੀਆ ਨੇ, ਇੱਕ ਕੋਈ ਉਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਬੰਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਔਲੀਆ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਵੱਡੇ ਦਾਤਾ ਨੇ ਉਹ, ਜੋ ਸਵਾਲ ਉਥੇ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਔਲੀਆ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਹਾਂ ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ, ਸਫੈਦਪੋਸ਼ ਹਾਂ। ਉਤੋਂ ਮੈਂ ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ ਪੈਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਰਾਤ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਦੇਵੋ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਰੱਖਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਐਧਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਧਰ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਧਨ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜੋੜਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਨ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਲਸੇਟੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਧਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਧਰ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਏਗਾ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਜਿੰਨੀ ਚੜ੍ਹਤ ਹੋਏਗੀ ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਹੋਏਗਾ, ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਹੋਏਗਾ ਤੇਰੇ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਦਿਨ ਇੱਕ ਵੀ ਪੈਸਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਐਸੀ ਕੁਦਰਤ ਹੋਈ ਕੁਛ ਨਾ ਆਇਆ, ਅਖੀਰ ਬੜਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਸਾਰਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਔਲੀਆ ਮੈਂ ਬੜਾ ਬਦਕਿਸਮਤ ਹਾਂ। ਆਇਆ ਵੀ ਮੈਂ ਬੜੀ ਆਸ ਨਾਲ ਦੁਰੋਂ ਚੱਲ ਕੇ, ਕਿੱਥੇ ਬਦਾਈਓਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਦਿੱਲੀ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਜੋੜਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਜੋੜਾ ਲੈ ਜਾ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਬੜੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ। ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸ਼ਰਧਾਹੀਣ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਜੋੜੇ 'ਚ ਕੀ ਰਹਿਮਤਾਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ, ਜੋੜਾ ਲੈ ਜਾ ਸਾਡਾ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਚਰਨ ਧੂੜ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਲੋਚਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਲੋਚਦੇ ਨੇ।

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ

ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥

ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ

ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੬੩

ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਲੋਚਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੋੜਾ ਮਿਲ ਜਾਏ ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਹਨੂੰ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੌਲਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੋੜਾ

ਦੇਣ। ਬੇ-ਕਦਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਰੁਮਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਤੁਰਿਆ। ਪਰ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਹੈ। ਜਾਂਦੇ- ਜਾਂਦੇ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਔਲੀਆ ਕੋਲੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਕਰਾਮਾਤੀ ਨੇ। ਬੜਾ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤੇ ਆਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜੋੜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਮੈਨੂੰ। ਜੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਛੁਹਾਇਆ, ਚੁੰਮਿਆ, ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਜੋੜਾ, ਆਹ ਬੇਕਦਰੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਜਿਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਦੌਲਤ ਹੈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਹ, ਵੇਚਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹਦਾ ਕੀ ਦੇ ਦਏਗਾ ਕੋਈ, ਦੋ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦੇ ਦਏਗਾ, ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਏਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਮੁੱਲ ਕਰਾਂ, ਮੋੜੋਗਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ ਇਸ ਜੋੜੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਇਹਦਾ ਮੈਂ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਮੁੱਲ ਪਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਲਾਮ ਵੀ ਰਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਗਰੀਬ ਦੀ offer ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਜੋੜੇ ਦਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸੌ ਉੱਠ 'ਤੇ ਮੈਂ ਲੱਦੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਹ ਤੂੰ ਫੜ ਲੈ ਤੇ ਆਹ ਜੋੜਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਇਹ offer ਮੇਰੀ reject ਨਾ ਕਰੀਂ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕਮਲਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਇਹਦੀ ਜੁੱਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕੀ ਚਮੜਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਛ ਲੈ ਲਿਆ ਅਦਲਾ ਬਦਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋੜਾ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਗਿਆ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਦਿੱਲੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖੁਸਰੋ ਤੂੰ ਤਾਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਬੜੀ ਰਹਿਮਤ ਕੀਤੀ, ਆਹ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਭੇਜ ਕੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ-ਭੁੱਲਦੇ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਹਾਂ। ਮਾਲ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ। ਇਹ ਜੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਕਿ ਕੋਈ ਹੈ ਉਤਰਾਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਹਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਵਸਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ ਲਵੇ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇ। ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਨਾ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਸੀ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਕੰਮਚੋਰ ਨੇ, ਕੁਛ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਸੰਤ ਭੀੜਾਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਪਸੰਦ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭੀੜਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾਲੇ ਸੰਤਾਂ 'ਦੇ

ਖਰਚ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਵਾਧੂ ਦਾ ਕੰਮ ਛੇੜਦੇ ਨੇ ਬਈ ਇਹ ਪੈਸਾ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਲਾਓ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਲਾਓ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੱਲ ਚਲਾਇਆ ਕਰੋ, ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਹੱਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਸਰਕੜੇ ਚੁਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਰਕਬਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਇੱਕ ਟਾਈਮ ਵਰਤਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਅੱਧੇ ਨੱਠ ਗਏ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਹੀ ਰੱਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਆਸ਼ਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੀ, clear ਨਹੀਂ ਸੀ mind ਵਿੱਚ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣ ਆਏ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅੱਧੇ ਕੁ ਰਹਿ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਮਸਤ, ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਚੱਲਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਮਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਚੌਥੇ ਦਿਨ। ਫੇਰ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਚੱਲਿਆ ਕਰੇ ਬਾਕੀ ਦਿਨ ਬੰਦ ਰਿਹਾ ਕਰੇ। ਸੋ ਕੁ ਬੰਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਹੱਠ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਫਸਲ ਕੱਟੀ ਗਈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਗਰੇ ਲਾ ਦਿਓ, ਕਣਕ ਦੇ ਗਰੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਬੇਅੰਤ ਕਣਕ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੁਰਖਾ! ਜਾਓ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ। ਹੱਠਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੁਆਤੀਆਂ ਲੈ ਜਾਓ ਜਲਦੀਆਂ-ਜਲਦੀਆਂ। ਜਿੰਨੇ ਗਰੇ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਓ। ਕਈ ਡਰ ਗਏ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਾਲਣਾ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਉਤੇ ਆ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮੂਹਰੇ ਨੇ ਜਾਲਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਗਰੇ ਜਾਲ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਐਸ ਅਨਾਜ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਅਨਾਜ ਆ ਗਿਆ ਅੱਗ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸੀ ਹੀ ਆਗਿਆ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਵਸਤਰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਇੱਕ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਰੁਮਾਲ, ਇੱਕ ਤੋੜ ਕੁਪੀਨ ਮਾਤਰ; ਐਸਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੁੱਲੀ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਆਪ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਸੇਜਾ ਬਣਾ ਲਈ ਰੋੜਾਂ ਦੀ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਕੋਲ ਕਠਨ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ ਸੀ।

ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰੁ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੪

ਹੁਣ ਫੇਰ ਓਹੀ ਕਰ ਲਿਆ, ਕੁਝ ਡੋਡੀਆਂ ਅੱਕ ਦੀਆਂ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਇੱਕ ਖਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਫੇਰ ਇੱਕ ਤਲੀ ਰੇਤੇ ਦੀ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਉਹ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਹਰ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਾਇਮ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ।

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਓ ਕਿ ਨਹੀਂ ਏਥੋਂ। ਤੁਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ, ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਸੀ ਕੋਲ ਉਹਦੇ 'ਚ ਜਾ ਵੜੋ। ਉਥੇ ਮਾਇਆ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਪਏ ਨੇ। ਕੁਛ ਬੰਦੇ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪਏ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀਆਂ। ਮੁੜ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਅੱਗੇ ਰੁਪਈਆਂ-ਰੁਪਈਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਪਏ ਨੇ। ਰੁਪਈਏ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ! ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ਇੱਥੇ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਝੜ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਧਾਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੁਤਕਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਸੰਗਤ 'ਚ ਹੀ ਕੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਲੈ ਲਈ। ਨੱਠ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੰਗਲ 'ਚ ਫੇਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਡੰਡੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਦੋ ਰਹਿ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ। ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੱਟ ਪਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਧਰ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਧਰ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਹਟਦੇ ਓ ਕਿ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੋਂ, ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ ਓ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ। ਕੋਤਕ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤਾ -

ਜੇ ਗੁਰੁ ਭਰਮਾਏ ਸਾਂਗੁ ਕਰਿ ਕਿਆ ਸਿਖੁ ਵਿਚਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੨੨

ਸਿੱਖ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਂਗ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੇ। ਸਿੱਖ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ -

ਜੇ ਗੁਰੁ ਸਾਂਗਿ ਵਰਤਦਾ ਸਿਖੁ ਸਿਦਕੁ ਨ ਹਾਰੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੧/੩੫

ਸਿੱਖ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਉਸ ਦਰਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ reservation ਹੈ, ਵਿੱਚ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਹਦੇ। ਮਾਣ ਹੈ ਆਪਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਥਾਕਾਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਆਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖੇ ਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਰੱਖੇ। ਫੇਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕੰਮ ਜੇ ਅਧਰੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਚੱਲ ਜਾਏਗਾ? ਨਾ ਇਹ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਠਹਿਰਨ ਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਓਨਾਂ ਕੁ ਬਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਜਾਂਦੇ ਓ ਕਿ ਨਹੀਂ?!"

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਸੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ

ਜਾਵਾਂ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਥਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ -

ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੯

ਡੰਡੇ ਮਾਰੋ, ਮਹਾਰਾਜ, ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਇਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਓ ਇਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਇਸ ਭਾਵ ਨੂੰ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ,

ਮੇਰਾ ਤੂੰ ਹੈਂ ਏਕੋ ਮਾਲਕਾ।

ਕਿਸ ਹੀ ਕੋਈ ਕੋਇ ਮੰਵ ਨਿਮਾਣੀ ਇਕ ਤੂ ॥

ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਰੋਇ ਜਾ ਲਗੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੨

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਥਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਰ ਮੈਂ ਲਹਿਣੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਥਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, "ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ ਤਾਂ ਆਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖੋ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ?"

ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ, "ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਕੁਛ ਤੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਉਹੀ ਪਿਆ ਹੈ।"

ਐਨਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ! ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ, ਆਪਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਏ?

ਕੋਈ ਘੜੀ, ਘੜਿਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੱਜਦਾ, ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੱਤਕ 'ਚ ਤਿੰਗੜ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੱਤੀ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੋਹ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਘ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੱਲ ਜੋੜਦੇ ਸੀ, ਉਸੇ ਨਾਲ ਖੂਹ ਜੋੜਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੀ -

ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਰ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੯

ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਾਓ ਉਠਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ -

ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੯

ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ ॥

ਕਾਰਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੫

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ, ਜਦੋਂ ਸੌਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੌਂ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਨ, ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਗਾਉਣਾ। ਜੀਅ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਈਂ, ਜਿੰਨਾਂ ਸੌਣਾ ਹੈ ਸੌਂ ਲਈਂ, ਫੇਰ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਜੁਗ ਬੀਤ ਜਾਣਗੇ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਏ, ਪਾਸਾ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ, ਜਿਵੇਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਪਏ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਪਿਆ ਰਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਧੁੱਖ-ਧੁੱਖ ਕੇ ਉਠਣਗੇ। ਸੌ ਚਾਓ ਉਠਦਾ ਹੈ -

ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ ॥

ਕਾਰਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੫

ਕਲ੍ਹਾ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਉਪਾਧੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ।

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੧

ਮਨ ਵੀ ਅਰੋਗ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਅਰੋਗ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ?

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ।"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਘੜੀ ਘੜਿਆਲ ਤਾਂ ਖੜਕੀ ਨਹੀਂ।"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਹੱਲ ਜੋੜਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?"

ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਜੀ! "ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਰਾਤ ਚਲੀ ਗਈ?"

"ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ਹੈ?"

ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਰਾਤ ਗਈ?"

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਰਾਤਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਹੈ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਢਲੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਤੂੰ ਦੇਖ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਰਾਤ ਹੈ?"

ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦਿਨ ਦਾ ਵੀ ਮਾਲਕ ਤੂੰ, ਰਾਤ ਦਾ ਵੀ ਮਾਲਕ ਤੂੰ। ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤੂੰ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤੂੰ, ਕਾਲ ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਕਾਲ ਲੰਘਾਉਣਾ ਹੈ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ,

ਜਿੰਨਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ। ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਰ ਦਾ ਤੜਕਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਓਨਾਂ ਹੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਇਹ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਸਮਾਅ ਗਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸੋ ਉਹ ਕੀ ਪਿਆ ਹੈ?

"ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਕੁਛ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਓਹੀ ਪਿਆ ਹੈ।"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਮੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ?"

ਜਾਓ, ਜਾ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਖਾਏ।

ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਕਿੱਧਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੇਸਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰੋ।

ਬਗੈਰ ਝਿਜਕ ਤੋਂ, ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ, 100% ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੱਪੜਾ ਚੁੱਕਿਆ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! -

ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਤੂਹੇ ਜਾਣਹਿ ਅਉਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਜਾਣੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੫

ਤੂੰ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੱਗੇ ਵਧੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਆ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਵੜਨਾ ਹੈ। ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ, ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਕੇ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਅੰਗਦ ਹੋਏਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਮੇਰਾ ਦੂਜਾ ਸਰੂਪ ਹੋਏਗਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਸੰਕੋਚ ਦਿੱਤੀ, ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਤਕ ਸਭ ਨਿਰਾਲੇ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਦਾਸ ਨੂੰ, ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਨਕ ਜੋਤ, ਗੁਰੂ ਜੋਤ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੋਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਸਰੀਰ ਸੀਗਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਂਭ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ, ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਮਹਾਨਤਾ ਸਭ ਕੁਛ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਾਕਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸੋ -

ਬਾਬਾ ਮੜੀ ਨ ਗੋਰ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਕੇ ਹੀਏ ਮੇਂ।

ਸੋ ਕਸਵੱਟੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਉਲੀਆ ਨੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਤੀਹ-ਬੱਤੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਚੜ੍ਹਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ

ਪਿੱਛੋਂ ਕੌਣ ਹੋਏਗਾ। ਅਖੀਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਗਏ। ਅਧਰਮ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ, ਅਧਰਮਪੁਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਵੇਸ਼ਵਾਦਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, isolated ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੱਢਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਵੇਸ਼ਵਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੈਂ ਨਰਕ ਦਾ ਕੀੜਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਇਸ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ, ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ?

ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਹ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਠਾਉਣਾ ਹੈ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇੱਕ ਨਾ ਰਹੇ ਇੱਥੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੇ ਡਰਾਮਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਅਉਲੀਆ ਜੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰਨਗੇ। ਸ਼ਰਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਕਬਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆਓ, ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀ ਲਈ, ਹੋਰ ਲਿਆਓ, ਕਬਾਬ ਹੋਰ ਲਿਆਓ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੈਂ! ਅਉਲੀਆ! ਐਡਾ ਉਚਾ ਹੋ ਕੇ ਐਨਾ ਨੀਵਾਂ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਤੁਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਰਾਤ ਦੱਸ ਵੱਜ ਗਏ। ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵੱਜ ਗਏ। ਆਵਾਜ਼ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ, ਫੇਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਓ ਦੁਕਾਨ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਹੋਰ ਬਣਾਓ, ਕਬਾਬ, ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਓਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇੱਥੋਂ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਚਾਰ ਵੱਜ ਗਏ, ਦੋ ਰਹਿ ਗਏ, ਤੀਹ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਦੋ ਰਹਿ ਗਏ?"

ਕਹਿੰਦੇ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰੋ।"

ਧੱਕੇ ਮਾਰੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਡੰਡੇ ਮਾਰੋ।"

ਡੰਡੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਇੱਕ ਨੱਠ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਅਉਲੀਆ ਨਾਲੋਂ ਉਈਂ ਚੰਗੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬਥੇਰੀ ਗਿੱਦੜ ਕੁੱਟ ਕਰੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਹਿੱਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।" ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਰ ਦਿਓ, ਆਹ ਦਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਛੱਡਣਾ।

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੇਸ਼ਵਾ ਦਾ ਦਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੇਰਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਪ ਦਾ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਮੇਰਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਆ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਸਭ ਕੁਛ ਇੱਥੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਘੜੀਸ ਕੇ ਸੁੱਟ ਆਓ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਘੜੀਸ ਕੇ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਆਏ। ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਘੜੀਸੋ।

ਅਖੀਰ ਅਉਲੀਆ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲੇ ਨਾਲ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਖੁਸਰੋ! ਇਕੱਤੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ। ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜੋੜੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਿਕਵਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ। ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਆਪਣਾ ਅਹਿਸਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਆਹ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਿਆ। ਐਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਐਨਾ ਤਿਆਗ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ 'ਚ ਕੀ ਹੈ? ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪਏਗਾ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਮੁਰੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮੁਰੀਦ ਜਿਹੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦਾ ਹੋਇਕੈ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ।

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੮

ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੁਰੀਦ ਬਣਦਾ। ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ। ਹਾਕ ਮਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ! ਦੇਖ ਭਾਈ! ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਲੈ ਕੀ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, "ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਾ।"

ਲੱਖਮੀ ਚੰਦ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਦੇਖ ਲੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਕਹਾਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ 70 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋ ਗਏ।

ਸੁਣ ਲਿਆ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੁਰ 'ਚ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਰਹੇ। ਆਪਣੀ ਸੁਰ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੌਰ 'ਚ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਮਾ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਿਆਨ ਇੱਕ ਹੈ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਣੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਇੱਕ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੁਛ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ! ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਸਾਡਾ ਚਾਦਰਾਂ ਧੋ ਲਿਆਓ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਦਾਸ ਤੋਂ ਧੁਆ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਐਨੀ ਕਿਹੜੀ ਕਾਹਲੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ ਪਏ ਨੇ ਉਤੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਇਓ।

ਲੱਖਮੀ ਦਾਸ! ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਧੋ ਲੈ।

ਓਹੀ ਜਵਾਬ ਆਇਆ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਤੂੰ ਧੋ ਲਿਆ?

ਚਾਦਰਾ ਚੁੱਕਿਆ, ਧੋ ਕੇ, ਸੁਕਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ 'ਚ ਹੀ ਆ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਲਦੀ ਸੁਕਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਧੁੱਪ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ ਸੀਗੀ।

ਓਧਰ ਰਾਤ ਹੈ, ਓਧਰ ੧੨ ਵਜੇ ਦਿਨ ਦੀ ਧੁੱਪ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਸੁਣ ਲਿਆ।

ਚੂਹੀ ਮਰੀ ਪਈ ਹੈ, ਤਿੰਨੋਂ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਬੇਟਾ! ਇਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮਹਾਂ ਅਪਵਿੱਤਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਦਾਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਟਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ, ਕਾਹਲੇ ਕਿਉਂ ਪਏ ਓ, ਸਵੇਰ ਦੀ ਪਈ ਹੈ ਇੱਥੇ।

ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਐਸਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਇਧਰ ਦੇਖਿਆ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਵੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਆਪ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।

ਗੰਦਾ ਚੁਬੱਚਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੋਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਵਿਚੋਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ-ਖੜ੍ਹੇ ਹੱਥ 'ਚੋਂ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਔਹ ਹੋ, ਕੋਲ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ! ਕੱਢੀ ਬੇਟਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕੱਪੜੇ ਸਾਰੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਜਲ 'ਚ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲੱਗ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕੋਈ ਦਾਸ ਆਏਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਲੱਖਮੀ ਚੰਦ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਕੱਢ ਲੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢ ਲਵਾਂ।

ਇਹਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੈ ਹੁਣ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਭਾਂਡੇ ਮੁੱਕ ਗਏ ਸਾਰੇ?

ਆਪ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਕੱਢ ਲੈ।

ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ ਆਪ ਨੇ ਉਤਾਰਿਆ, ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਵਿੱਚ। ਛਾਤੀ-ਛਾਤੀ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਕੱਢ ਲਿਆ ਆਪ ਨੇ। ਲਿਬੜ ਗਏ। ਚਲੇ ਗਏ ਦੋਨੋਂ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ, ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ! ਹੁਣ ਦੱਸੋ? ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਦਾਸ ਕਿੱਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਦਾਸ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਹੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

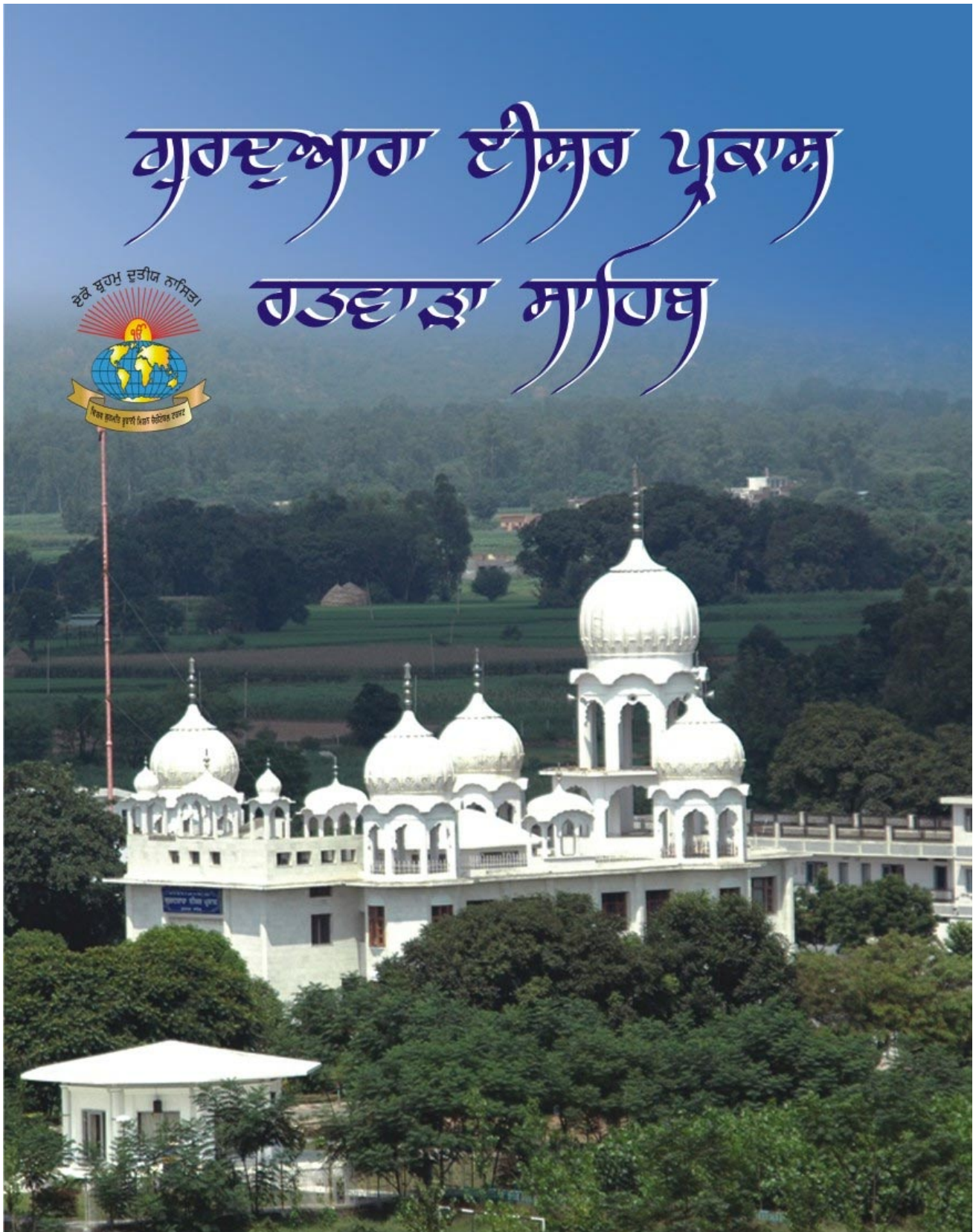
ਹੋਰੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਜੇ ਮੈਂ ਬਣ ਗਿਆ ਗੁੱਸਾ ਆਏਗਾ। ਟੋਕ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ,

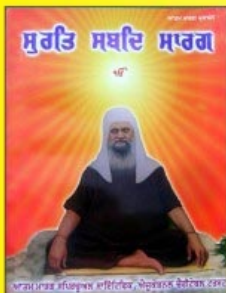
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਣਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

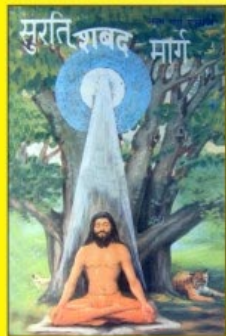

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ

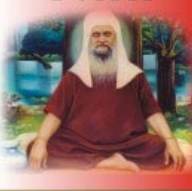
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਸਬਦ ਦੇ ਬੱਲ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁਕ ਕੇ ਸਮ ਤੇ ਦਮ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਰਹਿਤਾਂ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਪਰੋਤੇ ਉਚਾ ਉਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰਤਿ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ, ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰਤਿ, ਸਬਦਿ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਤੇ ਪੈ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬਿਹੰਗਮ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਚੀਟੀ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਖਿੰਡੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੋਧ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਫੰਘ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ ਫਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਬਿਹੰਗਮ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਇਹ ਵਰਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਵੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਰ ਆਪ ਦਵੈਤ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਹੈ, ਦੇਹ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੋਧੀ ਹਾਂ, ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ, ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਆਦਿ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਫੋਕੇ ਲਫਜ਼ੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿੱਚ ਅੰਧੇ ਹੋਏ ਹੋਏ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਹੰਬੁਧਮਾਸਵੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਬਰੁਮ ਹਾਂ।

DIVINE WORD CONTEMPLATION PATH

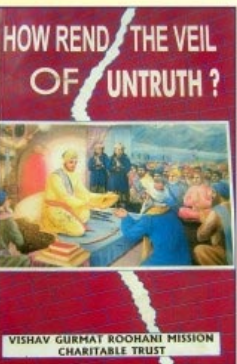
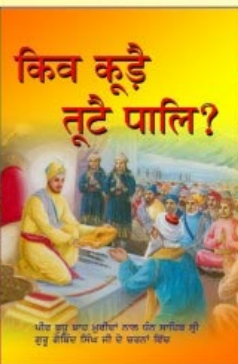
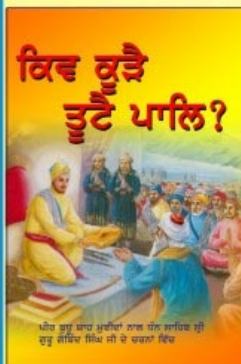
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਐਡੀਸ਼ਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੋਧ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਜੋ ਮਾਰਗ ਹੈ ਉਹ ਪਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਅ ਸਕੀਏ।

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਾਸ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਜਾਨਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ (108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਵਖਿਆਨਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਆਵੇਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂ ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ

ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੂਟੈ ਪਾਲਿ?

ਇਹ ਪੁਸਤਕ 193 ਪੰਨੇ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਉਮੈਂ, ਗੁਰ-ਗੁਰਕਮ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਿਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤਮ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਮਾਰਗ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਐਉਂ ਕਰੋ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜਲ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਕੇ ਰਸਤਾ ਭਾਲਦੇ ਹਨ। ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਵਿੱਚ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਪੀਰ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਰੂਹ ਹੈ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਰੂਹ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਜਨਮ-ਦਰ-ਜਨਮ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰੂਹ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਉਸਨੂੰ ਦੁਖੀ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਵਿਰਲਾਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :-

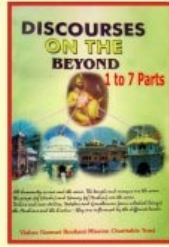
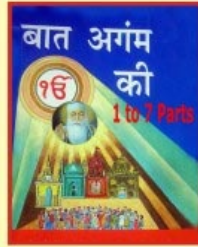
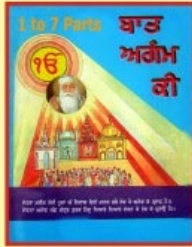

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੂਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾੜਹਿ ਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ ਪੀਰ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਅਉਂਦਾ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੀ ਮੰਜਲ ਰਹਿ ਗਈ ਉਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਪੰਨ ਪੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਮੰਜਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਾਤ ਅਰੰਮ ਕੀ

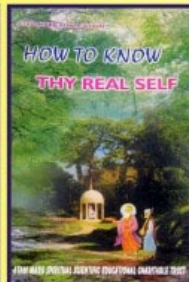
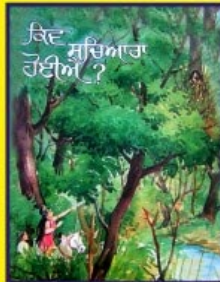
“ਬਾਤ ਅਰੰਮ ਕੀ” (ਸੱਤ ਭਾਗ) ਵਿਚ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਅਰੰਮ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹਨ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਖੰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸੰਨ 1961 ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਪੰਜ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? ਹਉਮੈ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੈ? ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਤੱਤ

ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਧਰਮ ਦੀ ਪਉੜੀ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿਵੇਂ ਸਰਵੋਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ? ਅਨੇਕਾਂ ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤ ਅਨੰਤਰਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਗੀ, ਸੰਤ ਰਹਿਤ, ਸੁਖ ਦੁਖ, ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਸਰਵੋਤਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਰਤਖ ਹਰਿ, ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ, ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ?

“ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ?” ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜੀਵਨ-ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ? ਸਚਿਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ ਜਾਵੇ? ਕੁਝ ਦੀ ਪਾਲ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟੇ? ਇਹ ਦੀਵਾਰ ਕਿਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਹੈ? ਹਉਮੈ, ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ‘ਤੂੰ’ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰੇ? ਪੈਂਡਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਕੀ ਹਨ? ਸਰੀਰ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ? ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਤਿ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਗੱਟ ਹੋਵੇ? ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਦੀਵਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪਵਿਤਰ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਰਹੱਸਮਈ ਬਖਾਨ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ

ਭਾਈ ਤਲੋਕਾ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਰਸ-ਭਿੰਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਭਾਈ ਤਲੋਕਾ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿਖ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਬ੍ਰਹਮ-ਅਭੇਦਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਜਨੀਕ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਅਲੁੜ, ਬੇਸਮਝ ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੁਚੀ ਯੁਵਕਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਨਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਤਹਿ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹੋ ਸਾਹ ਸਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ’ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸਾਡੀ

ਸੁਰਤ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੱਜੋਂ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰਮਾਹ ਅੰਦਰ ਭੇਤ ਭਰਿਆ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ –

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ॥

ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ‘ਚੇਤ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ’ ਸੰਕੇਤ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਅਪਾਰ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

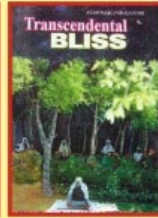
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ ਅਤੇ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ

“ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ” ਅਤੇ “ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ” ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਨਮੋਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ। 1991 ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਜਥਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 2.00 ਵੱਜੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

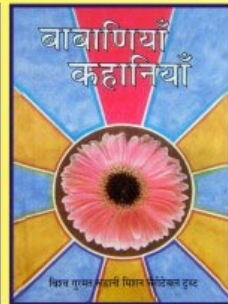
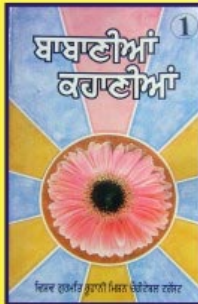
“ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸੁਣਨ ਉਪਰੰਤ ਜੋ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਚਨ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਉਪਰ ਅਧਾਰਤ ਹਨ।

“ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸੁਰਤ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਚਾਓ ਉਠੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤਕ ਲਿਜਾਉਣ ਲਈ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।” ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀ ਵੀਚਾਰ, ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਨਾਮ-ਜਾਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣਾ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮੰਨਣ, ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ,

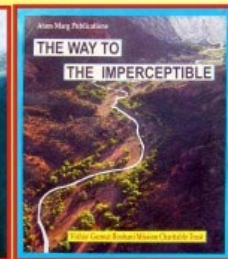
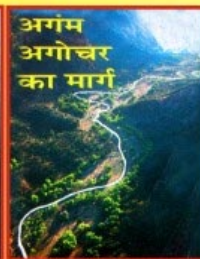
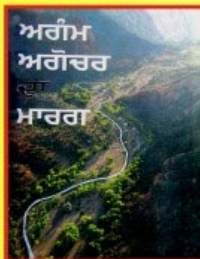
ਸੰਸਾਰ ਉਤਪਤੀ, ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦਾ ਕਰੱਤਵ, ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਚੁ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਸਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ?

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ “ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੁਤ ਸਪੁਤ ਕਰੇਨਿ” ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ 108 ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਨੂਠੀ ਝਲਕ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨਿਕਟ ਸਾਂਝ ਕਾਰਨ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਝਲਕ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੀਜੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾਉਦਪੁਰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਤਮਕ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੁਹੰਦਾ ਹੈ।

‘ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ’ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਪਤ ਰਸਤਾ

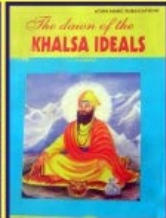
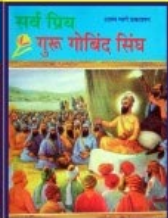
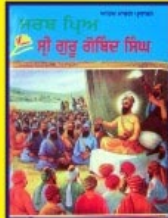

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਵੈਰਗ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਅੰਦਰ ਪਿਆਸ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਰਸਤਾ ਤਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਰੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਪਣੇ ਮੰਜਲ ਮਕਸੂਦ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਿਖਿਆਨ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਅਗਿਆਤ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਵੇ।

ਚਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ

(1) ਸਰਬ ਪਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, (2) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ, (3) ਵਿਸਾਖੀ - ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਈ, (4) ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ

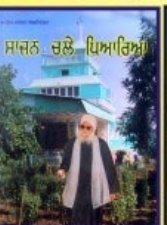
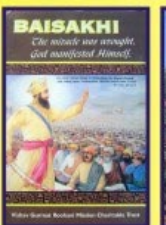
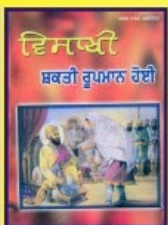
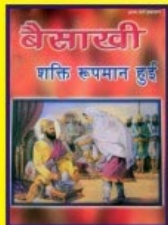
ਇਹ ਤਿੰਨ ਛੋਟੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਂਗ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਅਧੋਗਤੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੁੜ ਸੱਚ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਉਚ ਨੀਚ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋੜੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਬਖਸ਼ੀ। ਅਨੇਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਚੌਥੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸੰਤ

ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਝਲਕੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

“ਸਭੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ ਤੂ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ” ਦੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਇਆ।

“ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ” ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ,

ਨਫਰਤ ਈਰਖਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਜਜ਼ਬਾ ਪ੍ਰਬੱਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਖਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ
ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

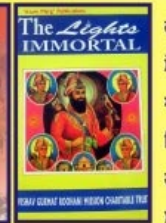
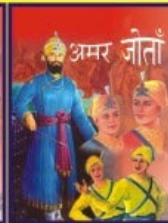
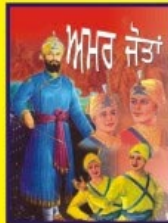

ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਟੀਕਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ 1988 ਵਿੱਚ ਬਰਮਿੰਘਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀ ਲਿਖਣ ਮਿਤੀ 1714 ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੂੜ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ 13,000 ਕਾਪੀਆਂ ਵਿਕ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ।

ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਾਡੇ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ, ਆਪਣੀ ਕਲਚਰ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਤਿੰਨਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ

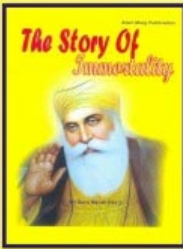
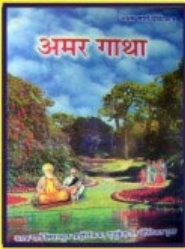
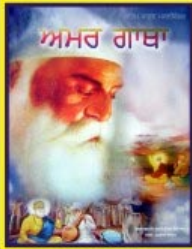

ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਚਰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਗੌਰਵ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੌਜੂ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਪਰਦੇਸੀ ਵੀਰਾਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਅੱਖਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ। ਇਸਨੂੰ ਰੱਦੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਨਾ ਸੁੱਟ ਦੇਣ। ਇਹ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ document ਹੈ, ਇਹ ਉਪਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਧਰ ਉਧਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਚਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਆਯੂ ਭੋਗ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਨਮਾਨ, ਸਮੂਹ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ

ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਦੀ ਇਕ-ਇਕ ਬੂੰਦ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

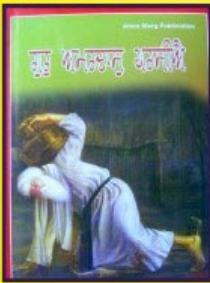
ਅਮਰ ਗਾਥਾ

ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ 'ਅਮਰ ਕਥਾ' ਦਾ ਹੀ ਅਧੁਨਿਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਅਮਰ ਕੱਥਾ ਅਮਰ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ 'ਅਮਰ ਗਾਥਾ' ਸਚਮੁੱਚ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਦੇ

ਗੋੜ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸਦੀਵ-ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੀ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਰੰਗ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿਜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਸ਼ੈਵ ਮਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਬੜੇ ਸਿਧ ਯੋਗੀ ਉਸ ਪਾਸ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ, ਅਨੰਦ, ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਉਪਰੰਤ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਗਾਥਾ ਸਚਮੁੱਚ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰਤਾ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸੁ ਪਰਸੀਐ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਦਿਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਤਦ ਰੂਪ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ

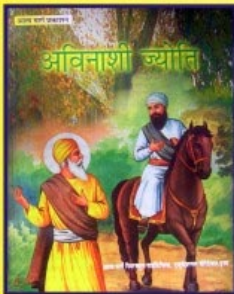
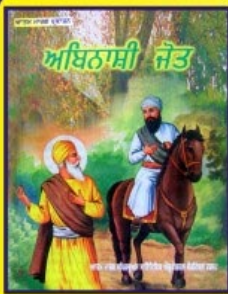

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਗਤੀ ਭਾਵ, ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਹਾਨ ਮਹਾਨ ਉਚਤਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਵੀ ਛਿਨ ਭਰ ਵਿਚ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ

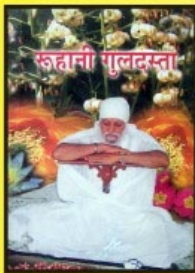
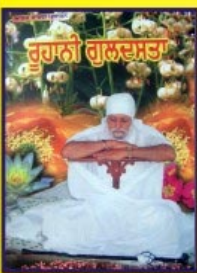
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸੁਬਹਿ ਕੈ' ਅਤੇ 'ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ', 'ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ' ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਉਸੇ ਹੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੇ ਵਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਕਨਾਮਾ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਅਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ੩੦੦ ਪੇਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ।

ਅਥਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਤ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਮਿੱਥੇ ਦਿਨਾਂ ਉਪਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਭੁੱਖ ਨਵਿਰਤ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸੰਘਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਲਹਿਰਾਂ ਜਬਰਦਸਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਵਰੀਏ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੀ ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਨ-ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਭਵਨਾਂ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਗ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਵਨਾਂ ਉਪਰ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਜਥੇ-ਬੰਦਕ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹ ਸੀ, ਅਟੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਭਾਈ ਜੋਧ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਉਪਰ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਠਹਿਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਦਕਾ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਲਈ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪੁਸ਼ਤਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਉਂਤ ਬੰਦ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਾਰਕ ਬਣੇ। ਇਹ ਪੁਸ਼ਤਕ, ਪੁਸ਼ਤਕ ਵਾਂਗੂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੇ ਲੱਗੇ 14 ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੋ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਨਿਮੂਣੀ ਜਿਹੀ ਝਲਕ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਸ਼ਤਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜਲਦ ਹੀ ਛਾਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

• ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ

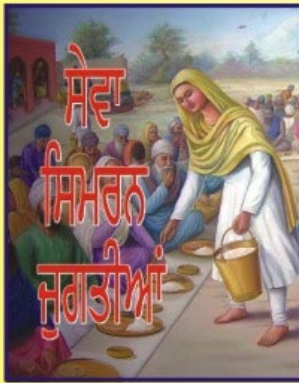
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦੇ ਦਿਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਤਾਰ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਝੇ ਭੇਤ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ। ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਅਧੀਨ 1997 ਵਿੱਚ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨਾਲ ਕਿਤੀ। ਸ. ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੈਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਓਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖਬਾਰ ਅਵਾਜ਼-ਏ-ਕੌਮ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਵਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬੀਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਲ ਰਹੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਰਤਵਾੜੇ ਨਾਲ 'ਸਾਹਿਬ' ਕਿਉਂ ਲੱਗਿਆ? ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ? ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦਿਤੇ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹਨ।

ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ

ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਕਿਤਾਬ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਲਗਤਾਰ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਲੜੀ ਵਾਰ ਲੇਖ ਛਪਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ 'ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਜੈਸਾ ਸੰਗ ਤੈਸਾ ਰੰਗ, ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ, ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ, ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ., ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਵਿਸਾਖੀ, ਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ, ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ, ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ, ਦੋਸ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ, ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ, ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ (ਤਿੰਨ ਭਾਗ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਪੰਧਾਉਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ

ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਕਿਤਾਬ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਲਗਤਾਰ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਲੜੀ ਵਾਰ ਲੇਖ ਛਪਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਜੈਸਾ ਸੰਗ ਤੈਸਾ ਰੰਗ, ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ, ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ, ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ, ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਵਿਸਾਖੀ, ਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ, ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ, ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ, ਦੋਸ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ, ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ, ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ (ਤਿੰਨ ਭਾਗ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਪੰਧਾਉਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕ੍ਰੋਧ ਆਏਗਾ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ, ਬੇਰੁਖੀ ਆਏਗੀ। protest ਆਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਹਿ ਲਓ ਉਹਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੰਨੀਓ ਗਿੱਦੜ ਕੁੱਟ ਕਰ ਲਓ, ਢੀਠ ਬੜਾ ਹੈ, ਗਿਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ 'ਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਮੈਂ ਵੱਡੀ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ। ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਦਾ protest ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ, ਆਹ ਚੀਜ਼ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਸੋ ਕੁੱਟਦੇ ਨੇ ਉਸਨੂੰ, ਡੰਡੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਘੜੀਸਦੇ ਨੇ, ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਤੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ -

ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੯

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਯਾਦ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਨਾ, ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਘੜੀਸ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਯਾਦ ਹਾਂ ਉਹਦੇ। ਆਹੀ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਯਾਦ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਅਉਲੀਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਓ ਖੁਸਰੋ! ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਾ, ਅਉਲੀਆ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਮੇਰਾ ਥਾਉਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ। ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਬੈਠ, ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੋਣਾ ਕਿਸੇ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਘਰ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਾਪਵਿੱਤਰ ਮੰਦਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ। ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ, ਖੁਸਰੋ! ਤੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਸੀ ਰਮਜ਼ ਸਮਝ ਲਈ, ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਇਕੱਤੀ ਜਿਹੜੇ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਗੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ਘਨੇਰੇ,
ਚਾਕਰ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੈ।

ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਤੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਹਾਗਣਿ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਸੋ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਕਿ ਧੱਕੇ ਮਾਰਨ ਤੇ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਬਿਰਤੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈ ਕੋਈ ਐਹੋ ਜਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ।

ਕੋਟਿ ਮਯੋ ਕੋਊ ਬਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ ਪੂਰਨ ਭਗਤੁ ਚਿਰਾਨੋ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੯

ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਕਰੋੜਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਤੜਫ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥
ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥
ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਝੁਢੇਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਲੋਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ। ਵਿਲਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਪੀਹੇ ਵਾਂਗੂੰ ਕਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਬਾਤ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਝੁਢੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ, ਅਦਬ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਲੈ, ਭੈ ਦਾ। ਇੱਕ ਭੈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਡਰਾਉਣੀ, ਕਾਲੀ। ਇੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਿਰਮਲ ਭੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਭਾਉ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਅਦਬ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਲਏਂਗਾ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਹੁਣ ਜੇ ਸੁਰਤ ਇੱਥੋਂ ਚਲੀ ਗਈ, ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ -

ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੁਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੨

ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮਾਖੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਉਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਪੀਆ ਭਰਾ ਸੀਗੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕੰਬਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪੁਛਿਆ, ਮੁਰਸ਼ਦ! ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਰੱਕਬੇ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਕੰਬਦੇ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੇ ਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਬੇਅੰਤ-ਬੇਅੰਤ ਹੈ -

ਇਕ ਦੂ ਇਕਿ ਚੜਦੀਆ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੭੬੨

ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕੋਈ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ-ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਵਾਰ-ਏ-ਗਾਹ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਨਾ ਸੋਚ ਲਵੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ -

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਦ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਫੇਰ ਝੂਠਾ ਪਿਆ ਹੈ ਸਾਡਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ

ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਲੋਗ ਕੁਟੰਬ ਸਭਹੁ ਤੇ ਤੋਰੈ ਤਉ ਆਪਨ ਬੇਢੀ ਆਵੈ ਹੋ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਰੱਖ ਲੈ। ਫੇਰ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਜੇ ਪ੍ਰੀਤ ਓਧਰ ਵੀ ਹੈ, ਏਧਰ ਵੀ ਹੈ। Unbreakable love ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਪਿਆਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ, ਹਨੇਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਲਾਂਭਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਲਾਂਭੇ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀਗਾ ਸਧਨੇ ਨੇ -

ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥

ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥ ੧ ॥

ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥

ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੁਕੁ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੮

ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਧਨੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ, ਐਸਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇੱਕ ਔਰਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ, ਉਹ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਗਰਨਾਥ ਨੂੰ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨੱਠ ਚੱਲ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਤੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬੀ! ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਮਾੜਾ ਫੁਰਨਾ ਤੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ? ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਨੇ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਧਨਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੱਟ ਕੇ ਦੀਵਾਰ ਵਿੱਚ ਚਿਣ ਦਿਓ। ਉਸ ਕਿਲੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ, ਤਾਂਤਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਚਿਣ ਦਿਓ ਤਾਂ ਦੀਵਾਰ ਰਹੇਗੀ। ਕਰੜਾ ਥਾਉਂ ਹੈ ਬਲੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਇੱਥੋਂ। ਸੋ ਚਿਣਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਭੇਖ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੇ ਧਾਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਤੂੰ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਇੱਕ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਇੱਕ ਮਿੱਤਰ ਸੀ ਇੰਜਨੀਅਰ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਉਡਣ ਖਟੋਲਾ ਬਣਾ ਦੇ, ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਤੇ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮਹਿਲਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਤਰਾਂ। ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਲਾ ਦੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਧਰ ਉਦਰ ਘੁੰਮ ਸਕਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹਿਲਦੀਆਂ ਜੁਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਭ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੂਰਾ ਵੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਉਤੇ ਆ ਗਈ ਲੜਕੀ। ਉਹਦੇ ਮਹਿਲ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋ

ਭਗਵਾਨ! ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਨ ਦੀ ਇਛਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰੀ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਤਨ ਧਾਰ ਕੇ ਰਹਾਂਗਾ ਇੱਥੇ। ਸੋ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਜਦੋਂ ਲੰਘਿਆ ਨਾਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਆਹ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰ ਖੜਕੰਤਰ ਹੈ, ਛਲ ਹੈ, ਕਪਟ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਈ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਹੈ ਚਲੋ ਚੱਲ ਕੇ ਇਹਦਾ ਰਾਜ ਮੱਲ ਲਈਏ, ਫੌਜਾਂ ਸਭ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ। ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ, ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਫੌਜ ਤਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ? ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਈਏ। ਉਹ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੁਕਾਵਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਜਦ ਦਾਮਾਦ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। 100% ਨਿਹਚਾ। ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਬਾਹਰਲੀ ਫਸੀਲ 'ਤੇ ਆ ਗਏ, ਪੌੜੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੰਨ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਾਇਰ ਕਰੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ-ਨਾ, ਭਗਵਾਨ ਕਰਨਗੇ। ਇਧਰੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਲੜਕੀ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰੋ ਭਗਵਾਨ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਮੈਂ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਫਾਹਾ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਰੱਸਾ ਗਲ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣਾ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਕਲਾ ਵਰਤੇਗੀ। ਐਸੀ ਕਲਾ ਵਰਤੀ, ਐਸੀ ਗੁਪਤ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਕਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਈ ਤੇ ਮੁਤਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਧਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਐਨੀ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਾਜ ਪਾਲੀ ਕਿ -

ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੮

ਕਾਮੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਜ ਸਵਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ, ਪਾਖੰਡ ਕੀਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਧਨਿਆ! ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਹੈ ਪਿਛਲਾ।

ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥

ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੁਕੁ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੮

ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਕੀ ਕਰਮ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ

'ਚ ਤੂੰ ਮੋਨੀ ਸੰਤ ਸੀਗਾ। ਬੁੱਚੜ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਗਊ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਗਊ ਨੇ ਰੱਸਾ ਤੁੜਾ ਲਿਆ। ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਡੂੰਘਾ ਟੋਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਲੁੱਕ ਗਈ। ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਉਸਨੇ ਆ ਕੇ, ਤੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਛੁਰਾ ਹੈ ਇਸਦੇ। ਕਸਾਈ ਹੈ ਇਹ। ਤੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਵੱਢੇ ਗਏ। ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਸੀ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ॥
ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੇ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥
ਅੰਗ- ੪੩੩

ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਬਰ ਕਰ।

ਏਕ ਬੁੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ ਚਾਤ੍ਰਕੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥
ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਸਾਗਰੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਪ੍ਰਭੂ! ਲੱਕ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕੰਧ ਟੱਪ ਗਈ। ਸਾਹ ਘੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਓਂ ਠਹਿਰ। ਇੱਕ ਬੁੰਦ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਠਹਿਰ ਸਧਨਿਆਂ! ਠਹਿਰ, ਕੰਧ ਛਾਤੀ ਤੱਕ ਚਲੀ ਗਈ, ਦਮ ਘੁਟਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਠਹਿਰਾਂ।

ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਬਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੈ ਬਿਰਮਾਵਉ ॥
ਬੁਝਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਢਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਜਦੋਂ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਹੀ ਗਏ। ਫੇਰ ਲੋਥ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰੇਗਾ ਤੂੰ ਮੇਰੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਧਨਿਆ! ਸਰੀਕਾਂ ਵਾਂਗਣ ਮਿਹਣੇ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਪਿਆਰੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ।

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੪

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਹੋਸ਼ ਆਈ -

ਮੈ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੋਰਾ ॥
ਤਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਰਸੁ ਗੋਬਿੰਦ ਤੋਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੩੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ। ਜਿਹੜੀ ਵਡਿਆਈ ਧੱਕਿਆਂ ਦੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਧੱਕਿਆਂ ਵਾਲੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਨੇਤਰ ਹੋਰ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰ, ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਵੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਹੀ ਭਲਾ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਤਾ ਸੋਹਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥
ਇਆਣੀ ਬਾਲੀ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਾ ਧਨ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ॥
ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਾ ਧਨ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥
ਅੰਗ - ੨੨੨

ਜਿਹੜੇ ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਮਹਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ।

ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਧਾਵੈ ॥
ਲਬ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਤੀ ਮਾਇਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ॥
ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਭਈ ਕਾਮਣਿ ਇਆਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛ ਲਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਪੁੱਛੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਓ ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਈਓ,
ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਰਾਵਿਆ ਰਾਮ ਪਿਆਰਾ।

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਗਣੀ ਵਾਹੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਗਾਹਕ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ, ਜੇ ਗਾਹਕ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ-

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਫੇਰ ਭਾਈ ਤਨ ਵੀ ਦੇ ਦੇ, ਮਨ ਵੀ ਦੇ ਦੇ, ਧਨ ਵੀ ਦੇ ਦੇ, ਇਹਦੀ ਕੀਮਤ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਐਵੇਂ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਇਹਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

ਇੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਦੇਈਂ ਜਾਂਦੇ ਓਂ ਆਪਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫਰੀ ਹੀ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਭਰ ਲੈਣਗੇ ਜਾ ਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਚੰਗਾ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੇਪਾਂ 70-70 ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਵਿਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਰਹੇ ਕਿ ਮਹਿੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਹਰ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਦਰ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਬਚਨ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤਨ ਮਨ ਧਨ। ਤਿੰਨੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕੋਲ। ਤਨ ਹੈ, ਮਨ ਹੈ, ਧਨ ਹੈ। ਆਹ ਦੇ ਦੇ ਜੇ ਤੂੰ ਆਹ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਧਨ ਵੀ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਵੀ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਤਨ ਵੀ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪੁੱਛਣਾ ਪਛਾਉਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਫੀਸ ਦੇ -

ਕੰਚਨ ਸਿਉ ਪਾਈਐ ਨਹੀ ਤੋਲਿ ॥

ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਮੁ ਲੀਆ ਹੈ ਮੋਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੭

ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਨ ਆਪਣਾ, ਫੁਰਨੇ ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਹਨ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਇਹ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ - ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਵ। ਜੇ ਮੈਂ ਭਾਵ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਫੇਰ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਚਲਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਚਲਦੀ ਨਹੀਂ, ਅਕਲ ਦੇ ਖਾਨੇ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ

'ਚ ਨਹੀਂ ਪੁਚਾਉਂਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ intellectually ਗੱਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, intellectually ਉਹਨੇ ਦਸ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਕੇ ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ force ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਖਾਲੀ ਥਾਉਂ ਇਹਦਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਗਣੀ ਵਾਹੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਚੁਕਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੁੱਜਤਾਂ ਨੇ, ਦਲੀਲਾਂ ਨੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਓ। ਫੇਰ ਗੱਲ ਬਣੇਗੀ।

ਜਾ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਤਉ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ -

ਸਹੁ ਕਹੈ ਸੋ ਕੀਜੈ ਤਨੁ ਮਨੇ ਦੀਜੈ ਐਸਾ ਪਰਮਲੁ ਲਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਬਈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕਰੋ। ਆਪਣੀ reservation ਛੱਡ ਦਿਓ, ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਛੱਡ ਦਿਓ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥

ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਵੇਚ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ,

ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ਰਾਸ ਹੋਣਗੇ।

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਜੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਵੇਚਦਾ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਕਰੇ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ intellectual level 'ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਚਨ ਯਾਦ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਸੁਣ ਲਓ, ਅੱਖਰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਲਾਈਨ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਰ ਤਾਂ ਯਾਦ ਬੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨੇ -

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮੁ ਸਾਧੇ ॥

ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥

ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ

॥ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ ॥

ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ। ਮਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਰੀਰਕ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਜਦ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ flow ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ pass on ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜੇ ਖਾਲੇ ਦਾ ਨੱਕਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ pass on ਹੁੰਦਾ ਰੁਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁੱਲਾ ਇੱਕ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ। ਅਨਾਇਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ, ਕਸੂਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਤੇ ਸੱਯਦ ਆਪ ਦੀ ਕੌਮ ਸੀ। ਸੱਯਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਛੀ ਮਾਨਯੋਗ ਕੌਮ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਖੋਜ ਬੜੀ ਕਰੀ ਹੈ ਇਸਨੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਤਾਂ ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਰਾਈਂ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਪੌਦ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ, ਪੁੱਟ-ਪੁੱਟ ਕੇ ਕਿਆਰਿਆਂ 'ਚ ਲਾ ਰਹੇ ਨੇ।

"ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ ਹੈਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ? ਕੀ ਨਾਉਂ ਹੈ ਤੇਰਾ?"

ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਸੱਯਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਰਾਈਂ ਹਾਂ ਭਾਈ, ਇੱਥੇ ਸੱਯਦਾਂ ਵਗੈਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵਾਧੂ ਲੈ ਆਇਆ ਨਾਲ। ਬੁੱਲੇਸ਼ਾਹ ਹੀ ਅੱਖਰ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸੀਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਹੋਰ ਲਾ ਲਿਆ, ਸੱਯਦ। ਹੁਣ ਜਿੱਥੇ ਜਦ ਸੰਗਤਾਂ ਕੋਲ ਬਣ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਜੇ ਪਾਵਹਿ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਿ ਵਸਤੁ ਸਾ ਨਿਕਲੈ

ਕਿਆ ਕੋਈ ਕਰੇ ਵੇਚਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੦

ਵਸਤੁ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਵੈ ਦੂਜੀ ਹੋਵੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੪

ਜੇ ਘੜਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਮਿਰਚਾਂ ਦਾ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਚੀਨੀ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਤਾਂ ਨੱਕ ਤੱਕ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਗਰਦਨ ਤੱਕ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਮਿਰਚਾਂ ਨਾਲ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢੇ ਫੇਰ ਸਾਫ ਕਰੋ। ਕੁਝਤਣ ਖਤਮ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਚੀਨੀ ਪਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਸੱਯਦਪੁਣਾ ਨਾਲ ਲਈਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਬੋਲਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਰਹੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਤ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, 'ਬੁੱਲਿਆ! ਰੱਬ ਦਾ ਕੀ ਪਾਉਣਾ, ਐਧਰੋਂ ਪੁੱਟਣਾ ਤੇ ਐਧਰ ਲਾਉਣਾ।"

ਦੁਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਵੱਲ ਜੀਉਂ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਕਿਆਰੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਨ ਲੈ ਤੇ

ਅੱਗ ਜਿੱਧਰ ਅਸੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਮੰਨ ਲੈ। ਮੋਟੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਹ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈ। ਆਹ ਰੱਬ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆ ਜਾ। ਸੋ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਵਸਤਰ ਧੋਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਉਹਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਣ ਹੈ। ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ, ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅੱਥਾ ਜਾਨ! ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਚਲਿਆ ਚਲਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ਹੈਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਜਾਓ ਭਾਈ। ਪਰ ਆਹ ਬੁੱਲੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੇਵਕ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਦਾ ਘਰ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਲੁੱਟ ਕੇ ਜਾਊ ਕਿੱਥੇ ਇਹ। ਫੇਰ ਫੜ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ ਹੈ ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਿੱਛੇ ਅਨਾਇਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਬੁੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਿਆ ਮੂੰਹ ਲਾ ਕੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਬੁੱਲਿਆ! ਆਹ ਬਾਕੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਦੇ ਦੇ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਜੂਠਾ ਖਲਾਉਂਦਾ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਭਾਰ ਆਏਗਾ। ਜੇ ਤੇਰੀ ਜੂਠ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਾਹਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੰਨੇ ਚੂਪ ਕੇ ਛਿਲਕ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਚੂਪਿਆ ਹੋਇਆ ਛਿਲਕ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਹਿਰਾਂ ਦਾ ਬਲ ਆ ਗਿਆ, ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਉਛਲਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਨੂੰ, ਭਾਈ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾ ਦੇਵਾਂ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਖਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਵੀ ਐਸੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇਵੇਂ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਇਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਆਏ ਹਾਂ।

ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸਿ ਸਿਰਿ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਜਾਣਾ ਹੈ ਹੁਣ ਆਪਾਂ, ਇਹਦੇ ਸਿਰ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਠੀਕਰ ਭੰਨਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਪ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹਦੇ 'ਚ ਭਾਰੇ ਪੱਥਰ ਨਾ ਪਾ ਦੇਈਏ, ਪਾਪਾਂ

ਦੇ। ਇਹਨੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਮਾਰੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਬੇੜਾ ਭਰ ਕੇ ਡੁੱਬ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ ਤੇਰੇ 'ਚ ਐਨੀ ਤਾਕਤ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਹਾਡੇ ਜੂਠੇ ਛਿਲਕ ਚੂਪ ਲਏ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੇ ਛਿਲਕ ਚੂਪੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ? ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ, ਜ਼ਰ ਇਸਨੂੰ। ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਲਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਾ ਓਧਰੋਂ ਚੀਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਧਰੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੋਹਾਂ ਫਾੜਾਂ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਆਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀ ਕਿ ਆਰੇ ਦੇ ਦੰਦੇ ਖੂੰਡੇ ਕਰ ਦੇਣੇ ਜਾਂ ਚੀਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੱਤ ਬਣਾ ਦੇਣਾ। ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਸਬਕ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮੌਤ ਨੂੰ face ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਦਦੁਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਨਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਸੀ ਨਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੁੱਲਿਆ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੈ। ਬੁੱਲੇ 'ਚ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਆ ਗਈ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਓਹਨੀਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਬੇ ਬੈਠੇ ਚੌਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਐਨਾ ਜਲਾਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ balance ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ। ਛੱਤ ਨਾਲ ਜਾ ਲੱਗੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਤਾਬੇ ਫੇਰ ਆ ਗਏ। ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਉੱਠੇ, ਫੇਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ, ਅੱਗੇ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜ਼ਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਐਨਾ ਜਲਾਲ, ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਰੋਲੇ ਬਣ-ਬਣ ਕੇ ਲਾਈਟ ਨਿਕਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਜੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨੀ, vibration, ਐਨੀ ਰੂਹਾਨੀ ਕੰਬਣੀ ਆਈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਛੇ ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਇੱਕ ਵੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਾ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਐਨੇ ਅਕਹਿ ਰਸ 'ਚ ਫੈਲ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਸ ਉਥੇ ਤਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ। ਛੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਬਾਪੂ ਜੀ ਉਠੇ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਦੇ ਨੇ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਉਪਰ ਨੂੰ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਲਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਇਹ ਜਰਨਾ। ਬੁੱਲੇ ਤੋਂ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬੁੱਲਿਆ! ਇੱਕ ਸਾਡੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੀਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਉਰਸ ਹੈ ਤੂੰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆ। ਪਰ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਆ ਜਾਈਂ। ਨੌਂ ਮੀਲ 'ਤੇ ਸੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ

ਉਥੇ ਭੀੜ ਭੜੱਕਾ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਹੇ ਇੱਕ ਲਾਂਘ ਭਰ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਵਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਦੇਹ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੱਕ ਕੰਧ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਨੱਠ ਚੱਲ ਘੋੜੇ ਵਾਂਗਣ। ਕੰਧ ਨਠਾ ਲਈ, ਇਥੇ ਆ ਗਏ। ਅਨਾਇਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਚੱਲਿਆ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣੇ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਕੁਛ ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਹਦੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਕੰਧ 'ਤੇ, ਕੰਧ ਨੂੰ ਨਠਾ ਲਿਆਂਦਾ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੰਧ ਟੁੱਟੀ ਨਾ?

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਰਗ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਇੱਕ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਤ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਸ਼ੇਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦ ਮਿਲਣ ਆਏ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਬੈਰਾਗੀ ਸੀਗਾ ਉਹ। ਉਹ ਦਾਤਣ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਬੈਠਾ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਚੱਲ ਭਾਈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿੱਡੀ ਦੂਰੋਂ ਆ ਗਏ ਨੇ ਤੂੰ ਵੀ ਚੱਲ। ਇਹ ਸ਼ੇਰ 'ਤੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਕੰਧ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਧ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਇਕੱਲੀ ਹੀ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਛੇੜਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਕੰਧ ਹੈ ਸਖਤ ਹੈ, ਛੇੜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹਨੂੰ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਡੰਬਰ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਿਆ। ਹੱਥ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਰਿਆ, ਸਾਰੀ ਹੀ ਖਿੱਚ ਲਈ, ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੜਾ ਤਰਲਾ ਲਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਫੇਰ ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਉਹਨੇ ਨੇ ਫੇਰ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਬੁੱਲਿਆ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਰਹਿ। ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ। ਕਸੂਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੁੱਲਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਅਦਬ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਪਮਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਵਡਿਆਈ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ pollution ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੈਰ ਥਿੜਕਦੇ ਨੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵੀ ਥਿੜਕਦੇ ਨੇ, ਸਭ ਦੇ ਥਿੜਕਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੀਏ, ਥਿੜਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਜਦ ਗਿਆ, ਬੁੱਲੇ ਨੇ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਕੱਲਾ ਮਿਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਓਨੇ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ,

ਅੱਛਾ! ਪੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿਓ। ਸਿਰਪਾਓ ਦਿੱਤਾ, ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਪੁੱਤਰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਬੇਟਾ! ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ ਬੁੱਲੇ ਨੂੰ? ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਛਾ ਸਿਰਪਾਉ ਦਿੱਤਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਤੂੰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਤੁਰਿਆ ਸੀ ਮੁਰੀਦ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਹੁਤ ਮੁਰੀਦ ਆ ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਬੈਠਿਆਂ-ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲਾਮ-ਏ-ਕੁਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਛੱਡਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਛਾ! ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ।

ਉਥੋਂ ਹੀ ਹੱਥ ਕਰਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੁੱਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਸਾਡੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਬੁੱਲਾ ਇਸਤਰੀ ਜਾਮਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਵਾਲੀਆਂ ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਮੰਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਜੇ ਤੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ -

ਸਹੁ ਕਹੈ ਸੇ ਕੀਜੈ ਤਨੁ ਮਨੋ ਦੀਜੈ ਐਸਾ ਪਰਮਲੁ ਲਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਜਦੋਂ ਤਨ ਵੀ ਤੇ ਮਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਅਭਿਮਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਏਵ ਕਹਹਿ ਸੋਹਾਗਣੀ ਭੈਣੇ ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥ ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਉਰੁ ਕੈਸੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਹੈਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਬ ਨੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਰਹੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਗੁਆਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਉਰੁ ਕੈਸੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਹੋਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਵੇਦ ਪੜ੍ਹ ਲੈ ਸਾਸ਼ਤਰ ਪੜ੍ਹ ਲੈ। ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਲੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ।

ਸਹੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਸੇ ਦਿਨੁ ਲੇਖੈ

ਕਾਮਣਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ॥

ਆਪਣੇ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਨਕ ਸਾ ਸਭਰਾਈ ॥ ਐਸੇ

ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਸਹਜ ਕੀ ਮਾਤੀ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਾਇ ਸਮਾਣੀ ॥ ਸੁੰਦਰਿ
ਸਾਇ ਸਰੂਪ ਬਿਚਖਣਿ ਕਹੀਐ ਸਾ ਸਿਆਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਹੁਤ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਕਿ ਆਪ ਆ ਗਏ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸੋ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਓਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਹੋਂ। ਸਰਗੁਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਾ ਰਹੇ ਓ। ਇਹ ਸਰਗੁਣ ਸਰੀਰ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਾਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਰਸਤਾ ਦੱਸੋ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਲਸਰਾਇ! ਰਸਤੇ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀੜੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਰਸਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਛਾਂਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਮੈਂ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਾਂ।

ਕਿਤੇ ਫਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੁਗੰਧੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਵਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਧੀਮੀ-ਧੀਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ। ਦੇ-ਦੇ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਮੀਲ 'ਤੇ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੀੜੀ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੱਸ ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲ ਵਾਲੇ ਦਰਖਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਂ। ਉਹਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਾਲਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਲੰਘ ਹੋਣਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਸੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਚੱਲੇਗੀ ਕਿਤੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਗਈ। ਕਿਤੇ ਹਲ ਵਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕਦੇ ਥੱਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਦੇ ਉਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ, ਰਸਤੇ 'ਚ ਕੋਈ ਪੈਰ ਥੱਲੇ ਹੀ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰ ਹੀ ਚੁਗ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਦੇਖੋ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦੇ-ਪਹੁੰਚਦੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆ ਤਾਂ ਰਹੀ ਹੈ ਸੇਧ ਵਿੱਚ ਪਰ ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਦੂਸਰਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਤੇਤੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਲ ਪੱਕ ਗਏ। ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਦਰਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਲ ਦਾ ਅਨੰਦ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੀਟੀ ਮਾਰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਨੂੰ ਬਿਹੰਗਮ ਮਾਰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣ ਲਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਨ 'ਚ ਭੁਲੇਖੇ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਬੜੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਇੱਥੇ ਆਏ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਏ ਓ, ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਨੇ ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਰਸਤੇ ਦੱਸਣ ਦੀ

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਲਿਖਵਾਈ ਤੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੀੜੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਹੱਠ ਯੋਗ, ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ। ਇਹ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਐਨਾ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਸਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਾਜ ਯੋਗ। ਇਹ ਕੁਛ ਉਸ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਗਤ ਯੋਗ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਯੋਗ। ਉਹ ਇਧਰੋਂ ਉਡੇ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਬਹੁਤੀ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਹੱਠ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਤਨ ਤੋਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਪਹਿਲਾਂ ਨੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਧੋਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ? ਖਾ ਲਏਗਾ ਫੇਰ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਇੱਕ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਇੱਕ ਜਿੰਮੀਦਾਰ ਨੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਪੰਡਤ ਜੀ ਮੁੱਖ ਕਿਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਵਾ ਮਣ ਮਿੱਟੀ ਜਿੱਥੇ ਸੂਰ ਨੇ ਪੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਲਿਆ ਕੇ ਸਵਾ ਮਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚਲਦੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਸੁੱਟੀ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੂੰਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੂਰੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੱਚੀ ਕੰਧ, ਕਾਚੀ ਭੀਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਸੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੂੰਹ। ਸਵਾ ਮਣ ਮਿੱਟੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ ਲਿਆ ਕੇ, ਜਿੱਥੇ ਹਲਟ ਚਲਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਅਖੀਰ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਲੀਆਂ ਮੁਕਾ ਹਟਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਲਓ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਹੋਇਆ ਮੂੰਹ ਪਵਿੱਤਰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋ ਗਿਆ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਪਵਿੱਤਰ। ਉਥੇ ਪਾਰਸੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉੱਜਲ ਭਰਿਆ, ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲਿਆ। ਭਰ ਕੇ ਪੰਡਤ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਰਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰੇ ਦੁਸ਼ਟ! ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਮੂੰਹ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੁਸ਼ਟ ਦਸਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਕਾਚੀ ਭੀਤ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਦੇ ਵੀ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੇਤੀ, ਧੋਤੀ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਪਾਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਖਣਾ ਢਿੱਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਵੇਂ ਧੋਖਣੀ ਹਿਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਜੋਰ-ਜੋਰ ਨਾਲ ਹਿਲਾਉਣਾ। ਜੋਰ-ਜੋਰ ਦੀ ਸਾਹ ਕੱਢਣਾ, ਜੋਰ-ਜੋਰ ਦੀ ਖਿੱਚਣਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਿਉਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤ੍ਰਾਟਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਦਰਾ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਤੇ ਭਾਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀਭ ਲੰਮੀ ਕਰਕੇ ਨੱਕ

ਤੱਕ ਚਲੀ ਜਾਣੀ, ਉਪਰ ਭਵਾਂ ਤੱਕ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਗਲ 'ਚ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਦੇ ਲੈਣਾ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਕੇ ਦਿਮਾਗ ਵਲ ਨੂੰ ਸਾਹ ਖਿੱਚਣੇ ਜਾਂ ਹੇਠਲੀ ਨਾੜੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣੇ ਤੇ ਭੁਚੰਗਾ ਨਾੜੀ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਗਾ ਲੈਣੀ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਫੇਰ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਚੋਂ ਉਪਰ ਚਾੜ੍ਹਨੀ, ਛੇ ਚੱਕਰ ਨੇ ਮੂਲਾਧਾਰ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਤੱਕ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਉਪਰ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇੜੇ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਇਲਾਜ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਖਟ ਕਰਮ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਧਿਆ, ਜਪ, ਹੋਮ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਦੇਵ ਅਰਚਾ, ਪੂਜਾ; ਇਹ ਘਰਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਘਰ ਛੱਡਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਮਾਤਾ ਉਸਦੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਨਿਹਚਾ ਬੰਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫਰੀਦਾ! ਤੱਸਵੀ ਫੇਰਿਆ ਕਰ, ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਤਾ! ਅੱਲਾਹ ਕੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਹੈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਹ ਸ਼ੱਕਰ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਲਾਹ ਸ਼ੱਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰਿਆ ਕਰੂੰ। ਉਹਨੇ ਮਾਲਾ ਲੈ ਲੈਣੀ ਤੇ ਫੇਰਨੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਮੁਸੱਲਾ (ਆਸਣ) ਚੁੱਕਣਾ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਪੁੜੀ ਧਰ ਦੇਣੀ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹਨੇ ਖੁੰਡੀ ਲੈ ਕੇ ਕਿੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਮਾਲਾ ਲਾਹ ਲਈ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਆਸਣ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੰਦੂਕ ਤੋਂ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮਾਲਾ ਫੇਰੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਫਰੀਦ ਕੀ ਕਰੇਗਾ, ਜੇ ਨਾ ਸ਼ੱਕਰ ਨਿਕਲੀ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾਉਂਗੀ। ਮਾਤਾ ਜਦ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਫਰੀਦਾ! ਤੱਸਵੀ ਫੇਰੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਾਤਾ।

"ਸ਼ੱਕਰ ਮਿਲੀ?"

ਡਰਦੀ-ਡਰਦੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਤਾ! ਆਹ ਦਿਖਾਵਾਂ। ਉਂਗਲੀ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਭਾਂਡੇ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ ਸ਼ੱਕਰ ਨਾਲ। ਕਹਿੰਦੀ, ਆਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹਨੇ, ਨਿਹਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਲਓ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਲਓ, ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਰਤਾਉਣਾ ਕੀਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬੇਟਾ! ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦ ਇਬਾਦਤ ਕਰਕੇ ਹਟੋਗਾ ਤਾਂ ਕਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਡੰਗ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇ। ਆਪ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ।

ਗੱਡੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫਰੀਦ ਦਾ ਆਹੀ ਘਰ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਸ਼ਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਡੰਗ ਦਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸਾਡੇ ਡੰਗ ਦਾ। ਜਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰੱਬ ਓਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਉਹਦਾ ਡੰਗ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਘਰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਆਈ ਕਹਿੰਦੀ ਫਰੀਦਾ! ਰਾਸ਼ਨ ਮੰਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਦੇਖ, ਬਾਉਂ ਨਹੀਂ ਪੈਰ ਧਰਨ ਨੂੰ। ਬੋਰੀਆਂ ਹੀ ਬੋਰੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ, ਭਾਂਡੇ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਅਠਾਰ੍ਹਾ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਹਿੰਦੀ ਫਰੀਦਾ! 'ਹਨੂਜ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੂਰ ਅਸਤ' ਅਜੇ ਦਿੱਲੀ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਤਪ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸੋ ਮਾਤਾ ਨੇ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕਸ਼ਟ ਯੋਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਾਤਾ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਪ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਕਹਿੰਦੀ, ਤਪ ਦੇਖ ਲਈਂ ਉਥੇ, ਤਪੀਏ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜੰਗਲ 'ਚ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਰਹੀਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੀ। ਦੂਸਰਾ ਤੂੰ ਰੋਸ਼ਮੀ ਗਦੈਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਈਂ। ਤੀਸਰਾ ਤੂੰ ਨਰਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਗੈਰਾ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਛਕੀਂ। ਫਰੀਦ ਦਾ ਸਿਰ ਚਕਰਾ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਭੇਜਦੀ ਹੈਂ ਉਥੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੀਹਨੇ ਬਣਾਏ ਨੇ। ਕੀਹਨੇ ਉਥੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਗਦੈਲੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਕੀਹਨੇ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬੇਟਾ! ਜਿਹਨਾਂ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਤੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਰਮਜ਼ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਸਮਝਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਰਮਜ਼ ਮਾਰਨਗੇ ਸਮਝ ਲਈਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਧੂ ਹੋਣ, ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਗਏ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਇਕੱਲੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆ ਛੱਡਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਸੁੱਟ ਲੈਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਜਦੋਂ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੁੱਖ ਲਗ ਜਾਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੁੱਖੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਬਈ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹੁੰਦਾ। ਚੂਰਨ ਦਿਓ ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਦਿਓ। ਤੇਰੇ ਹਜ਼ਮ ਵੀ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਸਵਾਦ ਵੀ ਲੱਗੇਗਾ ਤੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਗਦੈਲੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਗਦੈਲਿਆ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕਿ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ। ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੀਂਦ ਆਵੇ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈ ਜਾਏ, ਡਲ੍ਹਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈ ਜਾਏ, ਰੋੜਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਜਾਏ, ਇਹ ਬਿਸਤਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਆਪ ਨੇ ਤਪ, ਹੱਠ ਬਹੁਤ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਰਦਾ

ਹੈ, ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਲਟਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਟਕਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੱਠ ਯੋਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਸਾ ਇਹ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਉਥੇ ਆਇਆ ਇੱਕ ਲੁਹਾਰ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਘੜਾ ਹੈ ਤੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਫਰੀਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਦੇ ਕੋਲ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਦਰਖਤ ਸੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚੱਲ ਇੱਥੇ ਹੀ ਵੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਸੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿੱਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਕੁਹਾੜੇ ਦਾ ਪੀਨ ਮਾਰਿਆ। ਪੀਨ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਦੀ ਜੋ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਟੁੱਟ ਗਿਆ, curse ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਕੋਈ ਬਦ-ਦੁਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਸਮਝ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਕੁਛ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਛ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਟੋਲ੍ਹ ਸਾਡੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹਦੀ ਟੋਲ੍ਹ ਤੇ ਮੇਰੀ ਟੋਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਨਾ ਗਵਾਈਂ ਮੇਰੇ ਵੀਰਨਾ,
ਤੈਨੂੰ ਭਾਲ ਕੋਲਿਆਂ ਦੀ।
ਕੰਧਿ ਕੁਹਾੜਾ ਸਿਰਿ ਘੜਾ ਵਣਿ ਕੈ ਸਰੁ ਲੋਹਾਰੁ ॥
ਫਰੀਦਾ ਹਉ ਲੋੜੀ ਸਹੁ ਆਪਣਾ ਤੂ ਲੋੜਹਿ ਅੰਗਿਆਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੦

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਛ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਕੋਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕੜੀ ਭਾਲਦਾ ਹੈਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਠਨ ਤਪਸਿਆ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਨੇ।

ਫਰੀਦਾ ਰੋਟੀ ਮੇਰੀ ਕਾਠ ਕੀ ਲਾਵਣੁ ਮੇਰੀ ਭੁਖ ॥
ਜਿਨਾ ਖਾਧੀ ਚੋਪੜੀ ਘਣੇ ਸਹਨਿਗੇ ਦੁਖ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੯

ਸੋ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਪ ਤਿਆਗ ਆਦਮੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਆਲਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਨਿਰਾ ਇਸੇ ਗੱਲ 'ਤੇ ਰਹੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਗਲਤ ਹੈ ਤਪ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਪ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ, ਉਠ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਠੁਰ-ਠੁਰ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਤਪ ਹੈ ਇਹ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਸੁਸਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਿਹਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਜਿਸ ਦੇਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸੰਜਮ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਦਿਓ। ਭੁੱਖੀ ਵੀ ਨਾ ਰੱਖੋ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਬੈਰਾਗੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਆਪਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ। ਫਰੀਦ ਨੇ ਖਿਆਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਈਏ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਸਤੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਕੁਛ

ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਵੀ ਗਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਸੰਘਣਾ ਦਰਖਤ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ, ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਰਾਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਦਾ, ਵਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਿੜੀਆਂ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਚੰਗੀਆਂ ਨਾ ਲੱਗੀਆਂ। ਦਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਜੋ ਮਨ ਸੀ ਨਾ-ਮੁਆਫਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਪਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਰ ਜਾਓ। ਦੜਮ-ਦੜਮ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮਰ ਗਈਆਂ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਈਆਂ, ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅੱਲਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਪਛਤਾਵਾ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਛਾ ਜੀਉਂ ਪਓ। ਉਹ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੜੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਆਈ ਕਿ ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਆ ਗਈ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਮਾਰ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੜੀ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ, ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕ 22 ਸਾਲ ਦੀ ਬੀਬੀ, ਡੋਲ ਕਢਦੀ ਹੈ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-ਡੋਲ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬਾ! ਜਲ ਪਿਲਾਓ, ਦਰਵੇਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਮਨ ਵਿੱਚ। ਮੈਂ ਤਪਸੀ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ। ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਹੈ ਮਾਰਨ ਜੀਵਾਉਣ ਦੀ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੀ, ਖੜ੍ਹਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਆਇਆ ਉਹਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬਾ! ਦਰਵੇਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਿਆਸਾ ਹੈ। ਜਲ ਜਲਦੀ ਪਿਲਾਓ। ਰੋਹਬ ਹੈ, ਗੱਲ ਕਹਿਣ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਬਾ! ਇਹ ਚਿੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਾਰ ਦਏਂਗਾ ਤੇ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਕਰ ਦਏਂਗਾ। ਸਰਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਜਿਹੀ ਵਗ ਪਈ ਕਿ ਹੈਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਇੱਥੇ ਭਰਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਦੱਸ ਮੀਲ ਪਿੱਛੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਭੁੱਲ ਗਈ ਪਿਆਸ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਕੋ ਲਾਲਸਾ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਡੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤੀ ਹੋਈ। ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਾਣੀ ਡੋਲ੍ਹਦੀ ਰਹੀ-ਡੋਲ੍ਹਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਕਿ ਆਓ ਦਰਵੇਸ਼ ਸਾਈਂ! ਹੁਣ ਜਲ ਪੀਓ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬਾ! ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਮਰ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਚਿੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬਾਬਾ! ਅਸੀਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਵਾਂਗਣ ਜਪ ਤਪ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਵਿਆਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਾਂ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੰਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਾਵਨਾ 'ਚ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਨੋ ਮਨੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਪਣੇ

ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਸਿਮਰਨ 'ਚ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਵੀ ਦਿਸਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬਾ! ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿ ਪਾਣੀ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਡੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਬਾਹਰ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਹ ਦੇਖ ਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਫਰੀਦ, ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ? ਅੱਗ ਵੀ ਆਪੇ ਲੱਗੀ ਤੇ ਬੁਝ ਵੀ ਆਪੇ ਗਈ।

ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਤਾਕਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪਤੀਵਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ।

ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਾਂਡਵ ਸੀ। ਉਹ ਤਪ ਬਹੁਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਵਾਂਗਣ। ਬਹੁਤ ਤਪੀਏ ਸੀਗੇ। ਉਹ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਚੋਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ, ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਈਏ। ਰਾਣੀ ਦਾ ਹਾਰ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਚੋਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾ ਦਿਓ, ਐਡੀ ਜੁਰਅਤ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਚੋਰੀ ਕਰੀ। ਬਬੇਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤਪੀਆ ਹਾਂ, ਤਪ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮਾਂਡਵ ਹੈ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮਾਲ-ਏ-ਮਸਰੂਕਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਚੋਰ ਹੈਂ। ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ, ਤਪ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲਟਕਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਤੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਰਾਫ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ ਲਵਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰੀ। ਧਰਮਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੇਰੇ 'ਚ ਇਹ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਯਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਤੁਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਓ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ। ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕੁਛ ਉਥੇ ਭੁਗਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਬਾਕੀ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਥੇ ਭੁਗਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਕਰਮ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਅਟੱਲ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਫਲ ਦਿੱਤਿਆਂ ਬਾਜ ਨਾ ਜਾਣਾ,
ਤੇਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਨੇ-ਤੇਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਨੇ।
ਦਵੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮ ਆਪਣਿਆ ॥
ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ

ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਤੂੰ। ਖੇਲੁ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਅੱਕ ਦਾ ਟਿੱਡਾ ਆ ਗਿਆ। ਸੂਲ ਆ ਗਈ, ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਪੇਟ 'ਚੋਂ ਸਾਰ-ਪਾਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਉਸਨੇ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਦਾ ਬਦਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਐਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਲਟਕਣਾ ਪਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾਮ ਵੀ ਜਪਦਾ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਈ, ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਰੋਜ਼। ਹੁਣੇ ਸੋਚ ਕੇ ਕਰ ਲਓ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੋ -

ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਨਾ ਕਰੋ ਐਸਾ ਕੰਮ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਜਦੋਂ ਪਰਾਲਬਧ ਕੋਟੀ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਟਲਿਆ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਤੀਸਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ। ਜਿਹੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਕਰਮ ਸਾਡੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪਏ ਨੇ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਈ! -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਉਹ ਕਰਮ ਸਾਰੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਗਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਜ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਗਰਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਜਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੀਜ ਫੇਰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਗਮਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗਮ ਗਿਆ ਇਹ। ਗਮ ਗਿਆ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਗਮ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਕਰਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਆਪ ਬੰਦ ਦਿਓ। ਕਰੋ ਹੀ ਨਾ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਜਿਹਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇ।

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂ ਅਕਲਿ ਲਤੀਫੁ ਕਾਲੇ ਲਿਖੁ ਨ ਲੇਖ ॥

ਆਪਨੜੇ ਗਿਰੀਵਾਨ ਮਹਿ ਸਿਰੁ ਨੀਵਾਂ ਕਰਿ ਦੇਖੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਫੇਰ ਕਾਲੇ ਲੇਖ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈਂ, ਜਿਹਦਾ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਹੁਣੇ ਛੱਡ ਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਚੰਗੇ ਵੀ ਆਏ ਨੇ ਮਾੜੇ ਵੀ ਆਏ ਨੇ। ਪੈਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਗਰੀਬੀ ਵੀ ਆਈ ਹੈ, ਆਦਰ ਵੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਨਿਰਾਦਰ ਵੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਭੁਗਤ ਲੈ ਭਾਈ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਕਰਮ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਸਰਾਫ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੈਨੂੰ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਖਿਮਾ ਕਰੋ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਏਗੀ ਮੈਂ ਮੰਨਾਂਗਾ। ਆਗਿਆ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਦੋਸ਼ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਦੋਸ਼ ਉਸਨੂੰ। ਸੋ ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਟੋਕਰਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਖਾਰਾ ਜਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿੰਜਰ ਲਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ। ਪਤੀ ਬਿਮਾਰ ਹੈ, ਦਰ-ਬ-ਦਰ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਤੁਰੀ। ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਥਾਉਂ ਕੋਈ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸੂਲੀ ਗੱਡੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਏਸ ਨੇ, ਹਨੇਰਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਟੋਕਰਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਹੇਠਾਂ ਹੋ ਕੇ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਟੋਕਰੇ 'ਚ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਜਾਗੋ ਮੀਟੀ ਹੈ, ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਦ ਟੋਕਰਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਹਿੱਲ ਗਈ ਸੂਲੀ। ਹਿੱਲੀ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਦਰਦ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਾਪ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈਂ ਟੋਕਰੇ 'ਚ ਇਹ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਬਾਬਾ! ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਤੈਨੂੰ ਤਪ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਜੇ ਪਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਵਾਂਗੀ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇਗਾ, ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਰੁਕ ਜਾਏਗਾ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਤੋਂ। ਦੱਸ ਦਿਨ ਲੰਬ ਗਏ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੇ ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਕੋਲ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿ ਮਰਿਆਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰ ਸਾਧੂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਟਲਣਾ, ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੁਣ ਹੋਏਗਾ ਕੀ। ਦੇਵਤੇ ਆਏ ਚੱਲ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬਾ! ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦੇ, ਇਹਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਪਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵੀ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰੀਰ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰਜਨੀ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਬੀਬੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਤੀਵਰਤ ਪਾਲਣ ਕਰਕੇ ਬੇਅੰਤ ਤਾਕਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰੀਆਂ ਨੇ। ਕਾਬਲ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਦੀ ਮੈਂ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਇੱਕ ਘੜੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਝੂਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੱਲ ਜਾਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੌਣ ਹੋਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਇਹ ਬੀਬੀ! ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਹਲੂਣਾ ਜਿਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ। ਮਹਾਰਾਜ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਸੂਲਾ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਦੁੱਖ ਪਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਸੂਲਾ ਕੇ ਝੂਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਇਸਨੇ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਓ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੋਂ। ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

ਬੇਟਾ! ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ ਤੇਰੇ 'ਚ ਐਨੀ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਆਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ, ਜਪੀ ਤਪੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਸੋ ਜੇ ਐਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਵੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਹ ਮੁੱਖ ਸ਼ਰਤ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਜੀ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਭਾਈ।

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਕਹਿੰਦੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਐਨੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਛਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹਾਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਪਤੀਵਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਨੇ ਤਪ ਕਰਿਆ ਐਨਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਜੈਸੇ ਤਉ ਪਪੀਹਾ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਿਯ ਟੇਰ ਹੋਰੈ ਬੁੰਦ,

ਵੈਸੇ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਕਥਿੱਤ ੬੪੫

ਉਹ ਪਤੀਬਰਤ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਰਤ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਪਾਲਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਮਨ ਚਿੱਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਗਲਤ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸੋਚਦੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪੁਰਸ਼ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਜੈਸੇ ਦੀਪ ਦਿਪਤ ਪਤੰਗ ਪੋਖਿ ਜ੍ਵਾਰਾ ਜਰੈ,

ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਨੀ ਸਮੂਹ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਕਥਿੱਤ ੬੪੫

ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਪਤੰਗ ਹੈ ਉਹ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪਤੀਵਰਤਾ

ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਲ ਸੇ ਨਿਕਸਿ ਜੈਸੇ ਮੀਨ ਮਰ ਜਾਤ ਤਾਤ,
ਬਿਰਹ ਬਿਯੋਗ ਬਿਰਹਨੀ ਬਪੁਹਾਰ ਹੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਕਬਿੱਤ ੬੪੫

ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੱਛੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਦਮ, ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵੀ ਜੀਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਰਹੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪਤਨੀ ਬਿਰਹਾ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦੀ।

ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜੇ ਮਤਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ ॥
ਨਾਨਕ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ ਜਿ ਬਿਰਹੇ ਚੋਟ ਮਰੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੮੭

ਸੀਤਾ ਪੀਪਾ ਜੀ ਦੇ, ਜੀਉਂਦੀ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-

ਬਿਰਹਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਕੈ ਕਹਾਵੈ.....॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੬੪੫

ਪਿਆਰ ਦੇ ਨੇਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਤੀਵਰਤਾ।

.....ਕਰਨੀ ਕੈ ਐਸੀ ਕੋਟਿ ਮਯੇ ਕੋਉ ਨਾਰਿ ਹੈ॥

ਅੰਗ - ੬੪੫

ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪਤੀਬਰਤਾ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਮੰਦਾ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਗਿਲਾਨੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ! ਸਾਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਹ ਵਰਤ-ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ। ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਣਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰਕੇ ਪੂਜੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਰੀਦ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗੁਮਾਨ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬਾ! ਤੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ, ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਲੰਘ ਗਈ। ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮਾਂ ਕੇਸ ਵਾਹੁਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਫਰੀਦ ਸੀ-ਸੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ! ਕੇਸ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਨੇ ਹੌਲੀ ਕਰ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਫਰੀਦ! ਉਥੇ ਕੀ ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਪੱਤੇ ਸੂਤ ਕੇ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੁੱਖ ਲਗਦਾ ਐਹੋ ਜਿਹਾ? ਜਾਹ ਦੁਬਾਰਾ, ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਰੀਦ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਪਿੰਜਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਲਟਕਦਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਉਘਰ ਤਪ ਉਹਨੇ ਸਾਧੇ। ਕਦੇ ਰੋੜਾਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਇੱਕ ਲੱਤ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਬਾਹਾਂ ਉਪਰ ਨੂੰ ਕਰਕੇ, ਕਦੇ ਕਿਵੇਂ ਕਦੇ ਕਿਵੇਂ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਿੰਜਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫਰੀਦ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੁਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੀ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਤਾਂ ਦੀਦਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੋ ਗਿਆ,

ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਰੱਬ ਬਹੁੜਿਆ।

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਗਈ, ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੋਇਲ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਦੇਖਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਇਲ ਤੇਰਾ ਵੀ ਰੰਗ ਕਾਲਾ, ਮੇਰਾ ਵੀ ਰੰਗ ਕਾਲਾ। ਤੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੋਜ ਹੈ, ਕੋਈ ਤਰਲਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਰਲਾ ਹੈ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਸਕਦੀ ਹੈਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਲੱਗਣ ਲਗ ਗਈ। ਤੂੰ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ -

ਕਾਲੀ ਕੋਇਲ ਤੂ ਕਿਤ ਗੁਨ ਕਾਲੀ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੪

ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਾਲੀ ਹੋ ਗਈ? ਕਹਿੰਦੀ ਫਰੀਦਾ! -

ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਹਉ ਬਿਰਹੈ ਜਾਲੀ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੪

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਿਰਹੇ ਦੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਆ ਗਈ -

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਫਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ ॥

ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਫੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਤੁਸੀਂ ਚੁੰਝਾਂ ਮਾਰ ਜਾਂਦੇ ਓ, ਮਾਸ ਕੱਢ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਆਹ ਦੇਖੀਂ ਤੂੰ ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ। ਅੱਖਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਨਾ ਮੇਰੀਆਂ ਕਿਤੇ ਕੱਢ ਦੇਈਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਤਪਸਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਗੈਬ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਫਰੀਦ! ਤੇਰੀ ਘਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਰਸਤਾ ਤੂੰ ਗਲਤ ਫੜ ਲਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਕੀੜੀ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਰਸਤਾ ਹੋਰ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਤਰਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਫਰੀਦ -

ਧਾਰਨਾ - ਓ ਕਾਗਾ! ਏ ਦੋਇ ਨੈਣਾਂ ਮਤੁ ਛੋੜਿਓ,

ਮੈਨੂੰ ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਸ।

ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਕਾਗਾ ਚੁੰਡਿ ਨ ਪਿੰਜਰਾ ਬਸੈ ਤ ਉਡਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਜਿਤੁ ਪਿੰਜਰੈ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ ਮਾਸੁ ਨ ਤਿਦੁ ਖਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਫਰੀਦਾ -

ਤਨੁ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੂਰ ਜਿਉ ਬਾਲਣੁ ਹਡ ਨ ਬਾਲਿ ॥

ਸਿਰਿ ਪੈਰੀ ਕਿਆ ਫੋੜਿਆ ਅੰਦਰਿ ਪਿਰੀ ਨਿਹਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਟੋਲੂ ਲੈ ਉਸਨੂੰ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਕਾਹਨੂੰ ਢੁੰਡਦੈਂ,

ਰੱਬ ਵਸਦੈ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ।

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੋਹਿ ॥ ਵਸੀ

ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੁਫੇਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਹ, ਇਹ ਹੱਠ ਯੋਗ ਨਾਲ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਇੱਕ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਹੈਗਾ ਇਹ। ਦੂਜਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਰਾਜ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਛ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਕੁਛ ਦੂਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਸੁਰਤ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਉਠਦੀ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਉਲਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਜਉ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਉ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੁੜਨ ਨੂੰ। ਉਹ ਜੁੜਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਨੇ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭਰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਅਸਲ ਹੋਰ ਹੈ, ਨਕਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ 'ਅਸਿਮਿਤਾ'। ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੇ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਜਾਨਣਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਥੂਲ ਸਮਝਣਾ, ਰੱਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਤੇ ਵੇਦ ਵਾਕ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਮਝਣਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਣਾ। ਅਲੰਕਾਰਕ ਦੱਸਣਾ ਇਹਨੂੰ। ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਾਗ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਕੜ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪਕੜ ਹੋ ਜਾਣੀ, ਘਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪਕੜ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦਵੈਸ਼, ਜਿਸਨੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦਵੈਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਾ। ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਉਹਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਿਰਦਾ, ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਹੋਵੇ। ਉਹਦਾ ਚਿੱਤ ਕਦੇ ਸਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼। ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿਣਾ, ਮਰ ਨਾ ਜਾਵਾਂ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਮਰ ਜਾਵਾਂ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜੋ ਕਲੇਸ਼ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੀ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਛ ਨਿਯਮ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਈ ਸੀ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਹਿੰਸਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ। ਫੇਰ ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ। ਪਰ ਧਨ, ਪਰ ਤਨ ਇਸ ਦੇ ਵਲ ਲੋਚਾ ਨਾ ਕਰਨੀ। ਨਿਮਰਤਾ 'ਚ ਰਹਿਣਾ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ, ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ, ਕੋਮਲ ਬਚਨ, ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਆਹਾਰ

ਅਲਪ ਆਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਪਵਿੱਤਰਤਾ। ਦੂਸਰੀਆਂ ਨੇ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਨੇਮ'। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ

'ਤਪ' ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਪੱਖੇ ਝੱਲਣੇ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਝਾੜੂ ਦੇਣ ਦੀ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਤਪ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦਾ ਤਪ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੇ ਕਰਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ limit 'ਚ ਸੀਗਾ। ਐਨਾ ਸਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਸੰਤੋਖ'। 'ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟੇ', ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਆਸਤਕ ਬੁੱਧੀ' - ਵੇਦ ਵਾਕ ਨੂੰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮੰਨਣਾ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਮੰਨਣਾ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦਾਨ, ਪੰਜਵਾਂ ਪੂਜਾ, ਛੇਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਾਣੀ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੱਤਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਾ। ਅੱਠਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ, ਨੌਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ, ਦਸਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਦੱਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨੇ ਜੀਵਨ 'ਚ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਯੋਗ ਹੈ ਭਗਤ ਯੋਗ ਹੈ, ਨਾਮ ਯੋਗ ਹੈ, ਰਾਜ ਯੋਗ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਸਣ। ਕਿਸ ਆਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਦਮ ਆਸਣ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਸਣ ਨੇ, ਚੌਰਾਸੀ ਆਸਣ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਆਸਣ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੰਦਰਾਂਗ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੂਰਿਆਂਗ ਹੈ, ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਰੋਕਣਾ। ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਰੋਕਣਾ। ਫੇਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਨ ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਰੋਕਣਾ। ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ। ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਰੋਕਣਾ। ਇੱਕ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ - 'ਮਨ ਹੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ, ਮਨ ਹੀ ਨਾਲ ਸਥਾ'। ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਛੇਵਾਂ ਚੀਜ਼ ਉਹਨੂੰ 'ਧਾਰਨਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਢਾਈ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ। ਢਾਈ ਸਕਿੰਟ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇੱਕ-ਦੋ, ਅੱਧਾ ਹੋਰ ਲਾ ਲਓ। ਇਹਦੇ ਬਾਅਦ ਮਨ ਨੱਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਰੋਕਣਾ, ਫੇਰ ਲਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਰੋਕਣਾ, ਫੇਰ ਲਾਉਣਾ, ਫੇਰ ਜੇ ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧਿਆਨ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਇਹਦਾ ਮਨ ਟਿਕਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਜਦ ਸਾਢੇ ਪੱਚੀ ਮਿੰਟ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੈ ਸੰਪਰਗਿਆਤ ਸਮਾਧੀ, ਦੂਜੀ ਅਸੰਪਰਗਿਆਤ ਸਮਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਹੈ। ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾ-ਵਿਕਲਪ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਿਰ-ਵਿਕਲਪ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੋ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ,
ਰੋਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੇ।

ਰੋਚਕ, ਪੂਰਕ, ਕੁੰਭਕ; ਸਾਹ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਣਾ ਫੇਰ ਰੋਕ ਲੈਣਾ, ਫੇਰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਰ limit 'ਚ ਕਰਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਪਰ ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਤੇ ਭੁਅੰਗਮ ਤੇ ਭਾਠੀ ਵਾਲੀ ਕਿਰਿਆ ਇਹ ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਛੁ ਸੋਝੀ ਨਾਹੀ ਭਰਮੇ ਭੁਲਾ ਬੁਝਿ ਮਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਜੇ ਇਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਧਾ ਭਰਿਆ ਭਰਿ ਭਰਿ ਧੋਵੈ ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੁ ਕਦੇ ਨ ਲਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਅੰਦਰਲੀ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਹਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ, blind ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਫੋਕਟ ਸਭਿ ਕਰਮਾ ਜਿਉ ਬਾਜੀਗਰੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਬਾਜੀਗਰ ਜਾਦੂਗਰ, ਜਾਦੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਾਦੂ 'ਚ। ਸਿਨਮਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਭੁੱਲ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਫੋਕਟ ਸਭਿ ਕਰਮਾ ਜਿਉ ਬਾਜੀਗਰੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਖਟੁ ਕਰਮ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ ॥

ਤੂ ਗੁਣ ਸਾਗਰੁ ਅਵਗੁਣ ਮੋਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੩

ਖਟੁ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜਗਤੁ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ॥

ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੪

ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਡਾਲ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਕਰਮ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਕਰੀ ਜਾਹ, ਜੇ ਭਗਤੀ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੀ। ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਉਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਹੈ।

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੧

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮ ਨੇ, ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ, ਨਾਥਾਂ ਦੇ, ਹੱਠ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਇਹਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ-

ਧਾਰਨਾ - ਸਿੱਧਾਂ ਵਾਲੇ ਓ ਆਸਣ ਸਿੱਖ ਕੇ,

ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਸਾਰੇ ਆਸਣ ਸਿੱਖ ਲਏ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਪਰ ਇੱਕ ਮਨ ਬਚ ਗਿਆ। ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ

ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ -

ਸਿਧਾ ਕੇ ਆਸਣ ਜੇ ਸਿਖੈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਸਿ ਕਰਿ ਕਮਾਇ ॥

ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੫੮

ਮੈਲ ਅਸਲੀ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਦ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੈ -

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥ ਇਹੁ

ਜਗਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ ਨੇ ਭੁਲਾਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ego ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੀ ਸਾਧੂ, ਕੀ ਸੰਤ, ਕੀ ਯੋਗੀ, ਕੀ ਜੰਗਮ, ਕੀ ਪੜਾਕੂ; ਸਭ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਬਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਭ ਇਸ ਮੈਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੇ -

ਜਪਿ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤੂ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਮੈਲ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦੀ।

ਸਿਧਾ ਕੇ ਆਸਣ ਜੇ ਸਿਖੈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਸਿ ਕਰਿ ਕਮਾਇ ॥

ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥

ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਹੋਰੁ ਸੰਜਮੁ ਕੇ ਨਾਹੀ

ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਰਣਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਸਤਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਇੱਕ ਹੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਹੋਰੁ

ਸੰਜਮੁ ਕੇ ਨਾਹੀ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਰਣਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਜਮ ਨਹੀਂ।

ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਉਲਟੀ ਭਈ ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਵਲ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛੁਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਰੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਦੇ

ਮਰੈ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਫਿਰਿ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ! ਆਹ ਦੋ ਮਾਰਗ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸੇ ਨੇ। ਤੀਸਰਾ ਮਾਰਗ ਜੋ ਸੁਖੈਨ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਭਗਤ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭਗਤ ਯੋਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲਗ ਕੇ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਤਿੰਨੋਂ ਉਹਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਣੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਘੜੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੋ ਸਾਲ ਰਿਆਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਫਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਲ ਤਪ ਕਰੇ, ਤਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੋਹਦ। ਸੋ ਸਾਲ ਜੋਹਦ ਕਰੇ, ਇੱਕ ਘੜੀ

ਰਿਆਜ਼ਤ ਕਰੇ, ਭਗਤੀ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਘੜੀ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਸਫਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓ। ਸਾਲ 'ਚ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਊ। ਸੌ ਸਾਲ 24 ਮਿੰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੌ ਸਾਲ ਕੋਈ ਤਪ ਕਰੇ ਇੱਕ ਘੜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਐਨਾ ਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁਛ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਰੱਖਣਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ, ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਕਿਉਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਇਹ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ। ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ -

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੮

ਫੇਰ ਦਰਜਾ ਕਿੱਡਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਮਨ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਿਸਨੇ ਸਮਝ ਲਈ, ਅਭਿਆਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦੂਸਰੀ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾ ਕੇ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੇ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸੁਣੇ, ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਵਾਰੀ ਆਵੇ, ਗੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਬੋਲੇ। ਉਥੇ ਗੂੰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੂੰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਜੁਗ ਬੀਤ ਗਏ। ਮਸਾਂ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜਸ ਕਰੀਏ ਹਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਕਾਂਤ। ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਘਰ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ।

ਰੇ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ॥

ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਭੈ ਕਰ ਸਮਝਗੁ,

ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ॥ ਰਹਾਉ॥

ਜਤ ਕੀ ਜਟਾਜੋਗ ਕੇ ਮੰਜਨ ਨੇਮ ਕੇ ਨਖਨ ਬਢਾਓ॥

ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸਹੁ

ਨਾਮ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਓ॥

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ

ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ॥

ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ

ਹ੍ਰੈਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤਿ॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਠ,

ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਸਿਉ ਲਯਾਵੈ॥

ਤਬ ਜੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੇ,

ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹਿ ਪਾਵੈ॥

ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਸਤਾਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖੋਜ ਕਰ ਲਿਓ ਕਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ। ਆਪੇ ਹੀ ਇਕਾਂਤ ਬਣ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਕਾਂਤ ਹੀ ਇਕਾਂਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਸਣ। ਆਸਣ ਅਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠੋ, ਪਦਮ ਆਸਣ ਲਾਓ, ਠੀਕ ਹੈ ਲਾ ਲਵੋ, ਚੰਗੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਪਰ ਵਹਿਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਸਾਡਾ ਆਸਣ ਹੈਗਾ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ। ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨੀ ਅੰਦਰ। ਧੁਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੯

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਤੂੰ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਸੁਣ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਤੇਰਾ ਆਸਣ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਦਾ। ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਰਸ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ। ਰਸ ਮਾਣੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚ ਲੈਣਾ। ਫੇਰ ਕੁੰਭਕ ਕੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਠਹਿਰਾ ਲੈਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਖਿੱਚਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਸਵਾਸ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਕਸੀਜਨ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ convert (ਬਦਲ) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। convert (ਬਦਲ) ਹੋ ਕੇ ਕਾਰਬਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਰਬਨ ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਲਈਏ, ਅਸੀਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ॥ ਆਹ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੇ ਨੇ ਟੋਇਆਂ ਵਿੱਚ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਉਤਰੇ, ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਮਰ ਗਏ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਬਨ ਸੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਕਸੀਜਨ ਕਾਰਬਨ 'ਚ convert (ਬਦਲ) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕਾਰਬਨ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਇਹ process (ਤਰੀਕਾ) ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚਣਾ ਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦੀ ਕਾਰਬਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ। ਆਹ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ ਸਾਡਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣਾ, ਉਥੋਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੂੰ, ਬੁਰੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ। ਛੇਵੀਂ ਹੈ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ, ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਪ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਾਉਣਾ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਧਿਆਨ, ਧਿਆਨ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ 'ਚ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ, ਗੁਰੂ ਹਸਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੈ ਸਾਡੀ ਸਮਾਧੀ, ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਘੜੀ ਦੇ ਘੜੀ। ਖਿਆਲ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ, ਸਮਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਸਮਝ ਲਓ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਸ਼ਬ

ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 42)

ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗੱਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਸੱਚਖੰਡ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਦੇ ਦੇ, ਭੂਤ ਨਾ ਬਣਨ ਦੇਈਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਤਕ constitution (ਵਿਧਾਨ) ਹੈ - ਬਾਣੀ ਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ॥ ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ॥' ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉ; ਚਾਹੇ ਸੂਰੀ ਦਾ ਪੇਟ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੁੱਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਘੋੜੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਹੋਵੇ; ਇਹਨੇ ਜੰਮਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਗਰਭ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਮੈਂ' ਧਾਰੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ - 'ਜਬ ਧਾਰੇ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ॥' ਜਦ ਤਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦਾ, ਇਹ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ; ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! 'ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ॥ ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ॥' ਜਦ ਤਕ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ - ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ, ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ, ਸੂਖਸ਼ਮ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮੋਹ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਆਪਣੀ community (ਜ਼ਾਤ) ਨਾਲ ਹੈ; ਇਹ ਮੋਹ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਹੈ। ਓਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤੂੰ ਤਰ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ। 'ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥' ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਸਜਾ ਇਹਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲਦੀ।

ਸੋ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੇਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਇਕ ਦਿਸ ਪਿਆ, ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਜਦ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੁਰਨਾ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੁੰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੜ੍ਹ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿੜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ 'ਉਨਮਨ' ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ - ਨਾ ਧਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੈਰੀ, ਨਾ ਧਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ.....ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਦੌੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਉਨਮਨ ਮਨੁਆ, ਸੁੰਨ ਸਮਾਨਾ,
ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ ਜੀ - ੨, ੨.

ਆਹ ਹੀ ਮਨ, ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪਲਟ ਕੇ ਸਨਾਤਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਗਿਆ। ਸੁੰਨ ਅਵਸਥਾ, ਫੁਰਨੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਵਸਥਾ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ; ਦਰਜਾ ਕਿੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦੁਬਿਧਾ ਨੱਠ ਗਈ। ਦੁਰਮਤਿ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਸੀ - ਮਨਮਤਿ, ਦੁਰਮਤਿ; ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੀ ਨੱਠ ਗਈ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਓਥੇ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਦੁਬਾਰਾ; ਛੱਡ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ॥

ਜਿਸਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸਹੀ ਜੈਸੇ॥

ਅੰਗ - ੯੪੩

ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵਾ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗੁੰਥ

'ਖਾਲਸੇ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਐਵੇਂ ਨਾਉਂ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ 'ਖਾਲਸਾ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦੱਸੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ - ਖਾਲਸੇ ਦੀ। ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਪੋ ਖਾਲਸਾ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ - ੨, ੨.

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ

ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ

ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥

ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,

ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥ (ਸਵਯੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਜਦੋਂ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ - ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ - 'ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥' ਐਹ ਨਖਾਲਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਖਾਲਸ ਜਾਣੇ ਭਾਈ। ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਪਦਵੀ ਹੈ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ)

ਉਨਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਸਮਾਅ ਗਿਆ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਰਸ ਜਿਹਨੂੰ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ)

ਉਹਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਪਦਵੀ ਬੁੱਧ ਸਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਉਨਮਨ ਮਨੁਆ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਾ.....॥ ਅੰਗ - ੩੩੩

ਸੁੰਨ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਗਿਆ - ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ। ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹ ਸਮਾਏਗਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਓਥੇ ਜਿਹੜਾ ਫੁਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ cosmic (ਅਗੰਮੀ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਮਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫੁਨਿ ਜੀਵੈ.....॥ ਅੰਗ - ੩੩੨

ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਪਹਿਲਾਂ, 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕੁਛ ਵੀ। ਫੇਰ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਹਜੇ ਹੀ, ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਐਸਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

.....ਐਸੇ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਇਆ॥ ਅੰਗ - ੩੩੨

ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ -

ਅੰਜਨ ਮਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਬਹੁੜਿ ਨ ਭਵਜਲਿ ਪਾਇਆ॥

ਅੰਗ - ੩੩੨

ਐਸ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਚਾਕਰੀਆਂ, ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਅਫਸਰੀਆਂ ਕਰਦਾ, ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ, ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਂਦਾ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਉਹਦੇ 'ਤ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੈਸੇ ਜਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਰਗਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈਸਾਣੈ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਕਮਲ ਜਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ - ਬਗੈਰ ਅਸਰ ਤੋਂ। ਮੁਰਗਾਈ ਜਿਥੋਂ ਜੀਅ ਚਾਹੇ, ਉਡ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਫੰਘ ਨਹੀਂ ਭਿੰਜਦੇ; ਹੋਰ ਸਭ ਦੇ ਫੰਘ ਭਿੰਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਾਨਵਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਫੇਰ ਉਹ ਭਵਜਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਐਸਾ ਖੀਰੁ ਬਿਲੋਈਐ॥

ਅੰਗ - ੩੨੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਬਿਲੋਵਣਾ ਕਰੋ -

ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੁਆ ਅਸਥਿਰੁ ਰਾਖੁ

ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਓਈਐ॥

ਅੰਗ - ੩੩੨

ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਨ ਜਦੋਂ ਨਿਹਚਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਮ-ਅਵਸਥਾ ਜਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਇਸ ਨਾਲ ਫੇਰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੀਜ਼, ਜਿਹਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, 'ਆਤਮਾ' ਹੈ; ਆਤਮ-ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ -

ਗੁਰ ਕੈ ਬਾਣਿ ਬਜਰ ਕਲ ਛੇਦੀ.....॥ ਅੰਗ - ੩੩੨

ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਕਲ ਸੀ, ਕੱਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ; ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੂੰ ਛੇਦ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ -

.....ਪਰਗਟਿਆ ਪਦੁ ਪਰਗਾਸਾ॥ ਅੰਗ - ੩੩੨

ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ -

ਸਕਤਿ ਅੰਧੋਰ ਜੇਵੜੀ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਾ.....॥ ਅੰਗ - ੩੩੨

ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸੰਗਲ ਪਾ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਜੇਵੜੀ ਸੀ - ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ; ਉਹ ਕੱਟੀ ਗਈ, ਤੇ ਹੁਣ-

.....ਨਿਹਚਲੁ ਸਿਵ ਘਰਿ ਬਾਸਾ॥ ਅੰਗ - ੩੩੨

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸੀ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਆਤਮ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ -

ਤਿਨਿ ਬਿਨੁ ਬਾਣੈ ਧਨਖੁ ਚਢਾਈਐ ਇਹੁ ਜਗੁ ਬੋਧਿਆ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - ੩੩੩

ਮਾਇਆ ਦੇ ਕਿਤੇ ਬਾਣ ਨਹੀਂ ਸਿੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ; ਇਸਨੇ ਬਗੈਰ ਬਾਣਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਮੋਹਿਤ ਕਰਕੇ -

ਦਹਦਿਸ ਬੂਡੀ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਵੈ ਡੋਰਿ ਰਹੀ ਲਿਵ ਲਾਈ॥

ਉਨਮਨਿ ਮਨੁਆ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਾ ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਨਭਉ ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ॥

ਅੰਗ - ੩੩੩

ਹੁਣ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ - ਅੰਦਰਲੀ, ਦੇਖ ਲਿਆ ਇਕ। ਫੇਰ ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ - 'ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ॥' ਹੁਣ ਲਿਵ ਲਗ ਗਈ।

ਸੋ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧੁ ਸਾਹ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ। ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਏਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਅਵਸਥਾ' ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਲ ਗਈ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ, ਕਿਰਪਾ,

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਦੀ ਹੋ ਗਈ - ੨, ੨.

ਇਕ ਮੁਕਤੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਇਹ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਪਰ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਮੁਏ ਹੁਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੨

ਕਾਹਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਜੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਨਾ ਮੁਕਤ ਹੋਏ। ਜਿਉਂਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਉਹਦੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਖਾਂਦਾ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੂਜੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਨਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੇਲਦਾ ਹੈ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ attitude of mind (ਮਨੋ ਬਿਰਤੀ) ਹੈ, ਸੋਝੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ॥ ਅੰਗ - ੨੨੫

ਹਿਤ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ; ਚਾਹੇ ਮਾਣ ਹੋ ਜਾਏ, ਚਾਹੇ ਅਪਮਾਨ ਹੋ ਜਾਏ; ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ -

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ॥ ਅੰਗ - ੩੯੪

ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਮਿਲ ਗਈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕੱਟ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ। ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ, ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਭੋਰਾ ਕੁ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - 'ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੀ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ।' ਆਪ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਰਹੇ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ! ਬਖਸ਼ ਲੈ, ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਜਾ ਝੱਲੀ ਜਾਣੀ, ਪਰ ਨਹੀਂ; ਹਿਤ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਨਿਖਾਸ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ, ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਜਲਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

"ਮਨੀ ਸਿੰਘ! ਕੂਹਣੀ ਰੱਖ ਐਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਉਤੇ।"

"ਕੀ ਗੱਲ?"

"ਤੇਰੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਜੁਦਾ ਕਰਨੇ (ਕੱਟਣੇ) ਨੇ।"

ਹੱਸ ਪਏ ਦੇਖ ਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅਨੋਖੀ ਚਮਕ ਹੈ, ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਲਾਲੀ ਆ ਗਈ। ਜਲਾਦ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਬੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਬੰਦ ਬੰਦ ਕੱਟੇ ਨੇ ਪਰ ਐਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਏਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚਿਹਰਾ

ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੀਲੇ ਭੂਕ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਚਿਹਰੇ, ਨੇਤਰ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗਸ਼ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਕੱਟਦਾ ਸੀ।

"ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ! ਸੁਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁਕਮ?"

"ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਬੰਦ ਬੰਦ ਕੱਟਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੋਏ ਨੇ?"

"ਹਾਂ।"

"ਫੇਰ ਬੰਦ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਂਗਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਪੋਟਾ, ਦੂਆ, ਤੀਆ ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਉਂਗਲੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਦਰਾਂ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਵਾਰੀ ਆਉਣੀ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਮੇਰੀ ਕੂਹਣੀ ਦੀ; ਹੁਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ, ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਨਾ ਕਰ, ਪੂਰਾ ਹੁਕਮ ਪਾਲ। ਮੈਂ ਵੀ ਹੁਕਮ ਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦਾ। ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਏਥੇ ਬਲੀ ਦੇ ਦੇ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਦੇ, ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ।" ਸੋ ਇਹ ਹੈ - 'ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ।'

ਆਰਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ। ਸਭ ਤਿਆਰੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਲੱਕੜਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ; ਜੱਲਾਦ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਲਾਲੀ ਆ ਗਈ, ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਚਮਕ ਆ ਗਈ -

"ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ! ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ?"

"ਹੁਣ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ।"

"ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ, ਕੋਈ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਪੱਥਰ-ਦਿਲ ਬੰਦਾ.....। ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਾਗ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ; ਐਂ ਦੱਸ, ਸੁਖਾਲਾ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ? ਇਹ ਮੈਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।"

"ਜੇ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੱਲ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਹੈ; ਮੂੰਹ ਕਰ ਦੇ ਮੇਰਾ ਓਧਰ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂ। ਏਥੇ ਵੀ ਉਹ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਉਹ ਹੈ। ਜਾਣਾ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਿਆਧੀ ਹੈ। ਜੇ ਘੜਾ ਭੰਨ ਦਿਉ, ਆਕਾਸ਼ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?"

ਨ ਕਛੁ ਆਇਬੋ ਨਾ ਕਛੁ ਜਾਇਬੋ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ॥

ਅੰਗ - ੬੯੫

ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਏਥੇ ਕੋਈ; ਨਾ ਕੋਈ ਮਰਦਾ ਹੈ,

ਨਾ ਕੋਈ ਜੰਮਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -
ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦਾ।" ਸੋ ਇਹ 'ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ;
ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹਿਤ ਲਗਣਾ, ਪਿਆਰੀ ਲੱਗਣੀ -

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਉਹਨੂੰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੋਗ ਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਬਾਤ; ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ
ਪ੍ਰਣਾਲੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ -

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀਂ ਬਿਓਗੁ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੋਗ ਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਹੀ ਬਾਤ; ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ
ਪ੍ਰਣਾਲੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹੋ ਜਿਹਾ -

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀਂ ਬਿਓਗੁ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਸੋਨਾ ਇਕ ਦਰਜੇ ਤੇ ਰੱਖਣਾ; ਸੋਨਾ ਦੇਖ ਕੇ
ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੇਖ ਕੇ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ
ਕਰਨੀ - ਇਹ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਵਿਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੋਨੇ ਦੇ ਨਾਲ,
ਕਿ ਵਿਕ ਹੀ ਗਿਆ। ਇਕੋ ਅਵਸਥਾ ਹੈ -

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਆਪ ਪਟਿਆਲੇ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ
ਨੇ - ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ। ਉਥੇ ਦਾ ਜੋ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਸੀ, ਉਹ
ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਦੇਖ ਕੇ
ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਭੁੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ
ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਕਰਾਂ। ਪੂਰਨ
ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ
ਅਨੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਏ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ - ਲੈ ਲੈ ਕੇ। ਸੋ
ਜਦੋਂ ਕਥਾ ਹੋ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

"ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੋਈ ਅਲੰਕਾਰਕ
ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੈ ਕਿ - 'ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥' ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਤੇ ਬਿਖ ਕਿਵੇਂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ?"

"ਪੰਡਤ ਜੀ! ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ; ਵਿਹੁ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ।"

"ਜੇ ਇਹ ਦੋਇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਵਿਹੁ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ
ਕਰਕੇ ਪੀ ਸਕਦੇ ਹੋ?"

"ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ!"

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸੰਖੀਆ ਘੋਲ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ -

"ਉਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਫੇਰ ਕਥਾ ਕਰੋ।"

"ਤੂੰ ਗੱਲ ਦੱਸ।"

"ਮੈਂ ਸੰਖੀਆ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਘੋਲ ਕੇ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ
ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਅਲੰਕਾਰਕ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ,
ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ।"

"ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ
ਜਿਹੜੀ ਸਤਿ ਨਾ ਹੋਵੇ।"

"ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਹ ਪੀ ਲਓ। ਕੋਈ ਪੀਵੇ, ਜੇ ਹੈ
ਕੋਈ ਸੰਗਤਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਤਮਾ।" "ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਅੰਤਬਾਰਾ
ਨਹੀਂ ਲਈਦਾ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਖਬਰੇ ਕਿੰਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ
ਬੈਠੇ ਨੇ। ਚਲੋ, ਦਾਸ ਹੀ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਹਨੂੰ ਆਪਾਂ ਹੋਰ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ।" ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਕਰੀ; ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ
ਵਿਚੋਂ।

ਗੁਰੂ ਦੂਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਬਿਮਾਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ
ਜਾਂਦੇ ਸੀ - ਬੇਅੰਤ ਬਿਮਾਰ। ਲਾਇਨਾਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ
ਸੰਗਤ ਲੰਘਦੀ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਬਿਠਾ
ਲੈਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਉ, ਇਉਂ ਕਰਿਓ ਗੁਰਮੁਖੋ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ
ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਇਕ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦੇ
ਜਾਇਓ। ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਬਿਮਾਰ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਜਾਇਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
ਨੇ ਜਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ, ਕੋਹੜੀ ਦਾ ਸਵਰਨ ਵਰਗਾ ਸਰੀਰ ਹੋ
ਜਾਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵਰਸਦਾ ਹੈ - ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ; ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਵਰਸਦੀ, ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਹੀਂ ਵਰਸਦੀ,
ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਵਰਸਦਾ; ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ
ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲਗਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ
ਪੀ ਕੇ ਕਥਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨ ਗਲ
ਫਟਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਖੀਰ, ਚਰਨੀਂ ਪੈ
ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਬਾਬਾ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਪੰਡਿਤ
ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਗੱਡੇ ਲੱਦੇ ਨੇ,
ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੇੜੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਨੇ, ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਤਾਬਾਂ
ਦੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿਤੇ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ-

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਸੋ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਬੰਮੁ ਗੱਡ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਹਚਾ ਆ ਜਾਏ, ਮਨ ਵਿਚ ਸਥਿਤੀ ਆ ਜਾਏ, ਜੋ ਬੁੱਧੁ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਆਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਨੇ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ। ਓਹੀ ਅਵਸਥਾ ਸਾਡੇ ਤੇ ਤਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਨੁਕਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਪਾ ਲਿਆ ਅਸੀਂ ਕੂੜ ਦੇ ਨਾਲ; ਕੂੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਸਾ ਕੇ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਨਾ ਅਸੀਂ ਇਰਾਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਗਾਹਾਂ ਫੇਰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੀ ਜਾਊ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਅਗਾਹਾਂ ਹੋਊ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਵਕਤ ਲੰਘ ਗਿਆ ਫੇਰ 'ਦੇਖੀ ਜਾਊ' ਨੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਵੇਂਗੀ ਜਿੰਦੇ, ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ - ੨

ਕਰਣੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ॥

ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਮਨ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਮਹਾਰਾਜ ਕਿੰਨਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, "ਦੇਖਿਓ ਬੱਚਿਓ! ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ; ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਧਿਆਵੋ, ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਲਉ -

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਹੋਰ ਨਾ ਮੈਥੋਂ ਮੰਗਿਆ ਕਰੋ। ਉਹ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ - ਸਭ ਕੁਛ। ਦੁਖ-ਸੁਖ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਬੰਦਾ - ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ। ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ -

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥

ਭਜਿ ਲੋਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ੨ ॥

ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥

ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੁਣ ਕਰ ਲਏਂਗਾ, ਓਹੀ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਹੈ; ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥

ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਫੇਰ ਪਛਤਾਵਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ - ਅਖੀਰਲੀ ਘੜੀ ਤੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਆਹ ਮੈਂ ਕਾਹਦੇ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੁਛ ਜਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ -

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਸਕਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਬਹੋਰਿ॥

ਨਾਗੇ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਗਏ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਖ ਕਰੋਰਿ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਸੋ ਖਰਬ ਜਿਹਦਾ ਜਮ੍ਹਾ ਹੈ ਨਾ। ਉਹ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹੱਥ, ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਖੋਜਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਨੇ - ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤ। ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ; ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਟਕੀ ਹੋਈ ਰੂਹ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਰੂਹ - ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਰੀਦ ਨੇ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਮਹਿਮਾ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਰਿਧੀਆਂ-ਸਿਧੀਆਂ, ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ; ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਹੈ; ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਟਕ ਗਿਆ - ਅਖੀਰ ਤੇ ਜਾ ਕੇ। ਇਕ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੰਧ ਆ ਗਈ ਮੂਹਰੇ - ਹਉਮੈ ਦੀ; ਟੁਟਦੀ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੇਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ॥ ਅੰਗ

- ੧੨੬੩

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਰਿਹਾ, ਕੀ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ; ਇਸਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਾਉਣਗੇ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ ਵਿਚ ਬੋਲੋ।

- ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ -

- ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ -

- ਅਰਦਾਸਿ -

ਬੰਦਗੀ ਨਾਮਾ

ਅਰਥਾਤ
ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਖੁਰਾਕ

ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਆਤਮਕ ਸਫਰ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਠੀਕ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣੀ ਤੇ ਮਾੜੀ ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪੱਕ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਅਭਿਆਸੀ ਉਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਰੱਤਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਲਈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਨਿਰੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਓ ਉਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਪਹਿਨਣ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੬

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣ ਸਬੰਧੀ ਸਾਰੀ ਵਿਉਂਤ ਵਿਚਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਾਸ ਖਾਣਾ

ਮਾਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ। ਐਪਰ ਸਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਖਤਾਂ, ਪੌਦਿਆਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗਰ ਜਾਨ ਹੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣਾ ਅਸੰਭਵ ਦਸਿਆ ਹੈ -

ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਬੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੨

ਐਪਰ ਸਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਫਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਬੜੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਜਦ ਇਨਸਾਨ ਸਵਾਸ ਲੈਂਦਾ, ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ, ਤੁਰਦਾ

ਫਿਰਦਾ, ਸੌਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਖਾਣਾ ਕੁਝ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉੱਘਾ ਹਿੱਸਾ ਲੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਰੱਖਣ ਵੇਲੇ, ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਗਰ ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਖਿਆਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਪਹਿਨਣ ਸਬੰਧੀ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੇ ਮਹਾਂਵਾਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਐਸੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਤਨ ਵਿਚ ਰੋਗ?

ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਇਤਨਾ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ਐਪਰ ਮੇਅਦੇ ਉਤੇ ਇਤਨਾ ਬੋਝ ਨਾ ਪਵੇ ਕਿ ਉਹ ਚੜ੍ਹੀ ਘੰਟੇ ਖੁਰਾਕ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ ਰਹੇ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਨਸਾਨੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਣਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਰੀਝ ਉਪਜ ਪਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਖਾ ਲੈਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਣੀ ਬੜੀ ਲਾਭਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਦਾ ਖਾਧਾ ਖਾਣਾ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ।

ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ

ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ। ਆਤਮ ਸਾਇੰਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਵੀ ਉਮਰ ਖਿਆਮ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

ਨਾ ਕਰਦਾ ਗੁਨਾਹ ਦਰ ਜਹਾ ਕੀਸਤ ਬਗੋ।

ਆਂ ਕਸ ਕਿ ਨਾ ਕਰਦਾ ਗੁਨਾਹ ਚੂੰ ਜੀਸਤ ਬਗੋ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਰਜ ਹੈ -

ਮਾਟੀ ਕਾ ਕਿਆ ਧੋਧੇ ਸੁਆਮੀ ਮਾਣਸ ਕੀ ਗਤਿ ਏਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੮੨

ਭੁਲਣ ਵਿਚਿ ਕੀਆ ਸਭੁ ਕੋਈ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਨ ਭੁਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੪

ਜਿੱਥੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸੁਭਾਉ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪਾਉਣ ਲਈ। ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੀਮਾਰ ਆਦਮੀ ਬੀਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੀਮਾਰ ਨਹੀਂ ਉਸਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨ ਸਰੀਰਕ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਇਸ ਕੈਦ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਕਿਵੇਂ ਹਾਸਿਲ ਕਰੇ? ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ। ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮਕ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਜਿਸ ਬੀਮਾਰ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਲਾਜ ਕਰਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਓਵੇਂ ਜੇ ਆਪਣੇ ਨੁਕਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਐਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਦਿਲ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਦਿਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਐਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਫਿਟਕਾਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਜਗਤ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਡਾਢਾ ਪੁੱਕਾ ਤੇ ਬੈਰਖਾਹ ਮਿੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਕਲੀਫਾਂ ਮੁਸ਼ੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਤੇ ਹੱਤਕ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲੀਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਹਾਰ ਕੇ ਸਾਡੀ ਨੋਕੀ ਬਦੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਦੇਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਸਲਾਹ ਦੇਣੋਂ ਤੇ ਮਦਦ ਕਰਨੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੇ ਤਾਂ ਮਿਲਵਰਤਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਜਤਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼

ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਆਦਮੀ ਬੜਾ ਅਭਾਗਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਉਸ ਮੋਟਰਕਾਰ ਵਾਂਗਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਰੇਕਾਂ ਪਹੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਲਹਿ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਉਸਨੂੰ ਜੇਕਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਤਕਲੀਫਾਂ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੇ ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਆਉਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਚਾ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਵੇਂ ਮਨ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗਰ ਰੋਕ ਕੇ ਨੇਕ ਪਾਸੇ ਲਗਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗਰ ਹੀ ਬੁਰਾ ਮਨਾਂਦਾ ਤੇ ਜਿੱਦਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਧਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਜਾਏ ਬੁਰਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਠੀਕ ਤੇ ਦਰੁਸਤ ਖਿਆਲ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਕਈ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਐਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਆਖਣ ਦੀ ਚੋਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਧੋਖਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਦੀ ਨਾ ਕਦੀ ਮੁਹਲਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਖਸ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੁਖਾਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਸਮਝੇ, ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਆਪ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਾੜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਆਖਣ ਦੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਦਲੇਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਐਸ਼ਾਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਦ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਔਗੁਣ ਪਰਖਣੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜਾ ਫੇਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਨੀ ਥੀ ਹਾਲ ਸੇ ਜਬ ਹਮੇਂ ਅਪਨੀ ਖਬਰ,

ਰਹੇ ਦੇਖਤੇ ਗੈਰੋਂ ਕੇ ਐਬੋ-ਹੁਨਰ,

ਪੜੀ ਅਪਨੀ ਬੁਰਾਈਉਂ ਪੇ ਜੋ ਨਜ਼ਰ,

ਨਜ਼ਰੋਂ ਮੇਂ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਾ ਰਹਾ।

(ਜ਼ਫਰ)

ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ

ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ

ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਗੇ।

ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ? ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਆਸ਼ਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ਼ਕ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਿਆਰੇ ਦੀ, ਯਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ। ਸੱਚੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਯਾਰ ਦੀ, ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਨਿਯਮ ਹੈ।

ਜਿਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਡਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਫਿਰੇ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ ਨਹੀਂ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੀ ਜਾਂ ਇਸ਼ਕ ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਖਤਮ ਤੇ ਰੱਬ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼, ਹਉਮੈ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਣ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ (ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ) ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ਕਿਵੇਂ ਤਸੱਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਵੀ ਲੁਕਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।

ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਢੂੰਡ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨੀ ਓਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾ ਕੇ ਕਦੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਣ ਵਿਚ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੜੀ ਘਟੀਆ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਇਕ ਭਿਖਾਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਮੰਗਤਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਜਦ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਚੰਗਾ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਲੈਣ, ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦੇਣ, ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਬਣਾਣ, ਆਪਣੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਾਣ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤਾ ਪਾਠ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਪੂਜਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਸਿਖੀ ਸੀਖਿਆ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ, ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਘਟਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੇ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ, ਆਪਣੇ ਰਾਜ, ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ, ਆਪਣੀ ਬਰਕਤ, ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਐ ਗੁਰਸਿੱਖ! ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਖੁਦ ਅਰੋਗ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਅਰੋਗ ਬਣਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੁਦ ਜੀਵਨ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭੇਦ ਸਮਝਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੁਦ-ਬੇਮੁਥਾਜ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਬੇ-ਮੁਥਾਜ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖੁਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਮਰਤਬੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਰਹੇ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ। (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੬

(---●---)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਤੀਸਰਾ

ਸਵਰਓਧਿਆ ਸੁਆਸ ਵਿਗਿਆਨ

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਐਨਾ ਉਤਮ, ਵਧੀਆ, ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਸੁਆਸ ਵਿਗਿਆਨ। ਯੋਗ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੁਆਸ, ਪ੍ਰਾਣ ਜੀਵਨ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਜੀਵਨ ਆਧਾਰ ਹਨ, ਇਹ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕ, ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ। ਕਹਿ ਲਓ ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਣਕੇ ਪਿਰੋਏ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਜਿਵੇਂ ਸਾਈਕਲ ਪਹਿਣੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ ਹੱਥ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਸੁਆਸ। ਵਿਸ਼ਵ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁਆਸ ਹਨ, ਸੁਆਸ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੀਵਨ ਚਾਲਕ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਅਨੰਤਤਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਆਸ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ 'ਪਰ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਪਹਿਲਾਂ' ਤੇ ਨਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਅੰਸ਼' ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਸੁਆਸ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੁੱਢ। ਪ੍ਰਾਣ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕਰਮ, ਕਾਰਜ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਦਲ ਬਦਲ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ, ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਣ ਜੀਵਨ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਹੀ ਹਰ ਗਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ, ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਹੀ ਰਾਹ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੋ ਕੇ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਚੇਤਨਤਾ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਵਧੇਰੇ ਚੇਤਨਾ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਗਿਆਨ, ਸਤਿ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸੀ ਲਈ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ, ਅਤਿ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਯੋਗ ਦੀ ਇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਤੇ ਰੋਚਕ ਸ਼ਾਖ ਹੈ। ਯੋਗ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅੰਦਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਤੇ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਰੰਗ ਰੂਪ

ਸੋਹਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਯੂ ਵੀ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਸੁਆਸ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਹੂ, ਮਾਸ, ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਹਰ ਗਤੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹਨ। ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਦਸ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਹੀ ਸਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਸੰਸਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਅਣੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਰ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਭਰੂਣ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਕਸੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਸਪਰਸ਼ ਹੈ, ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਸੁਗੰਧ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿੱਘ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰਾ ਗੰਦ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਕਈ-ਕਈ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਛੋਟੀ ਨਾੜੀ ਚਾਹੇ ਵੱਡੀ, ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੁਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਤੁਲਤ ਹੋਣ, ਸਾਂਤ ਹੋਣ। ਨਾੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਹੀ ਚੇਤਨਾ ਜਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਹੁਤ ਵਿਆਮ ਕਰੇ, ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਰ ਬੇਅਰਥ ਪਦਾਰਥਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਆਕਸੀਜਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ, ਜੇਕਰ ਭੁੱਖ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੌਤ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਉਖੜੇ ਸੁਆਸ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਦਾ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਹੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਮਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮਲਮੂਤਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਓਥੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮਨ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਹੋਵੇ।

ਵਾਯੂ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਣ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਆਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਾਰਜ ਹਨ। 'ਵਾਯੂ' ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਇਹ ਹਨ - ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ, ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ, ਸਮਾਨ ਵਾਯੂ, ਉਦਾਨ ਵਾਯੂ ਤੇ ਵਿਆਨ ਵਾਯੂ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਕਾਸ਼, ਭਾਵ, ਅਕਾਸ਼ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਸੂਖਸ਼ਮ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਾਯੂ ਕੇਵਲ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਹਵਾ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਯੂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਯੂ 'ਵਾ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗਤੀ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਵੇ ਉਹ ਜੋ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਯੂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਹਨ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਗਤੀ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾ ਵਾਯੂ ਦਾ ਵਾਹਨ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਵੰਡ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਾਰਬਨ, ਆਕਸੀਜਨ, ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ; ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੂਖਸ਼ਮ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸ਼ਕਤੀ, ਜਗ੍ਹਾ, ਟਿਕਾਣਾ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਤੇ 49 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾਯੂ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਧ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਯੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 49 ਵਿੱਚੋਂ 10 ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗਤੀ ਦੇ ਚਾਲਕ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ 10 ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਤਾਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਵਿਆਨ ਤੇ ਉਦਾਨ। ਯੋਗ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਨ।

14 ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ ਜਾਂ ਫੇਰ ਅਤਿ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਧਕ ਵਾਯੂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ, ਉਹ ਜੰਮਦਾ ਤੇ ਮਰਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਾਯੂ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਬਹੁਤ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ।

Prana Gopana Tapani Upanishad ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਯੂ ਜੋ ਇੱਕ ਤੱਤ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜ ਭਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪੰਜ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਦਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਓਨਾ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਆਯੂ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਹੈ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਗੰਦ ਵਿਸ਼ੈਲਾਪਨ ਕੱਢਣਾ

ਹੈ। ਮਲਮੂਤਰ ਪਸੀਨਾ ਤੇ ਹੋਰ। ਤੀਸਰੀ ਹੈ ਸਮਾਨ ਵਾਯੂ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੈਲੇਪਨ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਨਾ। ਚੌਥੀ ਹੈ ਉਦਾਨ ਇਹ ਉਪਰ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਯੂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਹੈ ਵਿਆਨ ਵਾਯੂ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਦੌਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਤੇ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ

ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੰਠ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਥੱਲੇ ਦਿਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਰ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਉਬਰਦੀ ਵਾਯੂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਸ ਅੰਦਰ ਲੈਣੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਨਿਗਲਣੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ, ਨਾਸਿਕਾ, ਜੀਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੀਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਭੀ ਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਾਸਿਕਾ ਦੇ ਅੰਗ ਚੁੰਜ ਤੇ॥ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ।

ਭੋਜਨ ਪਚਾਣ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਗਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਕਮਿਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਗਠਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ

ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਗੁਦਾ ਦੁਆਰ, ਮਲ ਨਾਲੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਪਾਨ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇ, ਬੇਅਰਥ ਹੋਵੇ ਗੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ। ਅਪਾਨ ਗੁਰਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਮਲਮੂਤਰ ਨਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਅੰਗ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਬਹਾਅ ਨਾਭੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਤੱਕ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਤਾਂ ਗੁਦਾ ਦੁਆਰ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚੰਗਾ ਮਲਮੂਤਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਪਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਲਮੂਤਰ

ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼ੈਲਤਾ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਆਕਸੀਜਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਪਾਨ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਯਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਤਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕੋਈ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਸਮਾਨ ਵਾਯੂ

ਸਮਾਨ ਵਾਯੂ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਭੀ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਹਾਰ ਪਾਚਣ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹਾਜ਼ਮਾ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਨਾਭੀ ਹੈ, ਆਂਤੜੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਪਾਚਨ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਮਿਹਦੇ ਤੇ ਪੇਟ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਮਾਨ ਵਾਯੂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਲੱਗੇ ਪਰ ਖਾਣਾ ਅੰਦਰ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣਾ ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਵਿਸ਼ੈਲੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੈਲਾਪਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸ ਛੋਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਿਹਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਵਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਇੱਕ ਦਮ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਯਾ ਜਿਹੜੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ।

ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਮਾਨ ਵਾਯੂ ਇੱਛਤ ਤੇ ਅਨਇੱਛਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਹਿਮ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਨ ਵਾਯੂ ਸੰਗਠਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਨ ਵਾਯੂ

ਉਦਾਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹਨ। ਇਹ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹਵਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਦਾਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਗਲੇ ਨਾਲ, ਗਲੇ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਗਲਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਉਦਾਨ ਨਿਯਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਬੋਲ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਸੁਆਸ ਛੋਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਸੁਆਸ ਸਬੰਧੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਵਾਜ਼ ਫਟਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਉਚੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਲਟੀ ਆਉਣੀ ਵੀ ਉਦਾਨ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਉਦਾਨ ਜਦੋਂ ਅਸੰਤੁਲਤ ਹੋਵੇ ਉਲਟੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਆਨ ਵਾਯੂ

ਵਿਆਨ ਵਾਯੂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ

ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜੋੜਨਾ ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰੱਖਣਾ, ਇਹ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਸੀਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਹੀ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਵਿਆਨ ਵਾਯੂ ਹੀ ਸੁਆਦ, ਹੱਥ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਖਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਸੁਣਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀ ਸੰਚਾਲਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜੋੜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਹਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਨਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਚਾਲੂ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਸਲ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕਠਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵ ਸਵੈਇੱਛਤ, ਅਣਇੱਛਤ ਨੂੰ ਇਹ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਿਆਨ ਹੀ ਸਾਰੇ cerebrospinal ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਨਿਯਮਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਭ ਇਹ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵਿਆਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਜੋਲ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਲਮੇਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਲਗਾਤਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਵਿਚਾਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਆਨ ਵਿਗੜਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵੀ ਠੀਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਯੋਗ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਯੂ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਹੋਰ ਵਾਯੂ ਦਾ ਵੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾਗ ਵਾਯੂ (Naga Vayu) ਡਕਾਰ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਰਮਾਂ ਵਾਯੂ (Kurma Vayu) ਇਹ ਅੰਗ ਖੋਲ੍ਹਣ, ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਬੰਦ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਰਿਕਾਰਾ ਵਾਯੂ (Krikara Vayu) ਦਾ ਸਬੰਧ ਭੁੱਖ ਲਗਣ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਿਆਸ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਹੈ, ਛਿੱਕਾਂ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਦੇਵਦਤਾ ਵਾਯੂ (Devadatha Vayu) ਉਬਾਸੀ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਨ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਾਯੂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਧਨਾਜਨ ਵਾਯੂ (Dhananjaya Vayu) ਨਾਲ ਹਿੜਕੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਵਾਯੂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹੀ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਯੋਗ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਯੂ ਜੋ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਮਹਾਂਵਾਯੂ (maha Vayu) ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਵਾਯੂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਵਾਹਨ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਖੂਹੋਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸ੍ਵੈ-ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਘਰੇਲੂ ਇਲਾਜ

ਨਮਕ - ਨਮਕ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ - ਨਮਕ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋਧਾ ਲੂਣ, ਸੌਚਰ ਲੂਣ, ਬਿੜ ਲੂਣ) ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੂਣ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਲੂਣ, ਸਾਰੇ ਲੂਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੋਧਾ ਲੂਣ (ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਡਲੇ ਦਾ ਸਫੈਦ ਲੂਣ) ਵਰਤਣਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

1. ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਸੋਜ - ਸੋਧਾ ਲੂਣ ਬਰੀਕ ਪੀਸ ਕੇ, ਕੱਪੜ ਛਾਣ ਕਰਕੇ ਸਰੋਂ ਦੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਰੱਖੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਦੀ ਸੋਜ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਬੇਲੀ ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਮੰਜਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲੂਣ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਜ ਅਤੇ ਦਰਦ ਫੇਰਨ ਹੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਮੂਰਛਾ (ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੌਰਾ) ਬਰੀਕ ਪੀਸਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਾਫ ਲੈਣ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਚੁਟਕੀ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਬੂੰਦਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਮਿਲਾ ਦਿਉ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੋਲ ਬਣਾ ਕੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਬੂੰਦਾਂ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਪਾ ਦੇਵੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੌਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

3. ਮਲੇਰੀਆ ਬੁਖਾਰ - ਮਲੇਰੀਆ ਬੁਖਾਰ ਵਿੱਚ ਨਮਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਨਮਕ ਕਿਸੇ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਉ। ਜਦੋਂ ਚਿੜ੍ਹ-ਚਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਨਮਕ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝ ਕੇ ਅੱਗ ਤੋਂ ਥੱਲੇ

ਉਤਾਰ ਲਵੋ ਇਸਨੂੰ ਬਰੀਕ ਪੀਸ ਕੇ ਰੱਖ ਲਵੋ। ਇੱਕ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿੰਬੂ ਲੈ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅੱਗ ਤੇ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਪਕਾ ਲਵੋ। ਫਿਰ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ-ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ-ਦੋ ਗ੍ਰਾਮ ਨਮਕ ਪਾ ਕੇ ਮਲੇਰੀਏ ਵਾਲੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਚੂਸਣ ਨੂੰ ਦੇਵੇ।

4. ਕਬਜ਼ ਵਾਸਤੇ - ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖੇ ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਲੂਣ ਪਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

5. ਸੱਪ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ - ਸੱਪ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਪਾ ਕੇ ਉਲਟੀ ਕਰਾਵੇ। ਉਲਟੀ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਫਟਕੜੀ ਖਲਾਵੇ ਜੇਕਰ ਫਟਕੜੀ ਖਾਂਦੇ ਕੋਈ ਸੁਆਦ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਜ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਿਲਾਵੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਲਟੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇਸੀ ਘਿਉ ਪਿਲਾਵੇ ਫਿਰ ਲੂਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰੋਗੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਧੀਰਜ (ਹੌਂਸਲਾ) ਦੇਵੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰੋਗੀ ਨਾ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਡਾਕਟਰ ਵੈਦ ਕੋਲੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

Subscription form

with in India

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

 ਰਿਨਿਊਵਲ

 ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	U.S.A.	Annual	Life
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	U.S.A.	50 US\$	500 US\$
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	U.K.	30 \$	300 \$
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530	Aus.	80 \$	800 \$
life	Rs.2000/2080		Europ	50 Euro	500 Euro

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

 ਜਨਵਰੀ

 ਫਰਵਰੀ

 ਮਾਰਚ

 ਅਪ੍ਰੈਲ

 ਮਈ

 ਜੂਨ

 ਜੁਲਾਈ

 ਅਗਸਤ

 ਸਤੰਬਰ

 ਅਕਤੂਬਰ

 ਨਵੰਬਰ

 ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਹੈ।

6. ਕੰਨ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਵਾਸਤੇ - ਕੰਨ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੰਨ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਝੱਗ ਬਰੀਕ ਪੀਸੀ ਹੋਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਰਸ ਦੀਆਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਬੂੰਦਾਂ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਝੱਗ ਉਠਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਾਫ ਰੁੰਈ ਲੈ ਕੇ ਕੰਨ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ ਲਵੋ ਫਿਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਮਕ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ, ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਾ ਲਵੋ ਫਿਰ ਤੇਲ ਨੂੰ ਕੋਸਾ ਕਰਕੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਦੋ ਬੂੰਦਾਂ ਪਾਉ।

7. ਮੰਦ ਅਗਨੀ (ਭੁੱਖ ਨਾ ਲੱਗਣੀ) ਗੋਕੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਦਹੀਂ ਰਿੜ੍ਹਕ ਕੇ ਲੱਸੀ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਲੱਸੀ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਾੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਤਲੀ ਹੋਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੱਸੀ ਵਿੱਚ ਨਮਕ ਤੇ ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਰਾ ਬਰੀਕ ਪੀਸ ਕੇ ਦੁਪਿਹਰ ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਲੱਸੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮੰਦ ਅਗਨੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਔਸ਼ਧੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਅਯੁਰਵੈਦਿਕ ਜੜ੍ਹੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਖੀਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ)

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 13 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 6 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00

ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ
ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂਕੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਅਾਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਸਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੰਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸਿਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂਕੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -1)	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -2)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -3)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -4)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -5)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path' (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

The python came close. Guru Sahib touched it with his foot. It died there and then. As soon as it collapsed, something like smoke rose from it. Before their eyes, changing into light, it assumed a human form and started praising Guru Sahib, "Your holiness ! blessed art thou; you are merciful: you have pardoned me; I am a rank sinner."

The Gursikhs, said," O Sovereign!

Who is he?"

He said, " I am a pretentious Guru (Holy Preceptor). I used to extract tithe from the devotees by resorting to all kinds of guiles and lies, but none was saved; none was able to cross the world ocean. If somebody asked me about how to practise Divine Name meditation and perform God's devotional worship, I told him to contemplate me. Sir ! since my mind was always absorbed in making money, at the time of my death also, my mind was in money. Thus I became a snake. O Sovereign ! where you have shown so much mercy unto me, please be gracious and compassionate to my followers also."

Guru Sahib said, " Where are they ?"

He said, " They are also within this body."

Uttering Waheguru (God's Name)

Guru Sahib sprinkled water on the python's body. It split like a 'kakri'(oblong fruit of a creeper; a kind of cucumber). What did they see in it? There were worms writhing in it. Guru Sahib remarked, " Look brothers! by cheating them, he kept thriving on their money and telling them that they should contemplate him. Now contemplation of someone means reaching his world or region. He has assumed snake- form. All his disciples becoming worms, have come into his body. He ate their money, and now they are eating his flesh." So such is a pretentious Guru(Holy Preceptor). Third is 'Pandit Guru'(Learned Holy Preceptor). He knows everything. He has read the Vedas and other scriptures and holy books. He is capable of delivering discourses and sermons, but he can only enact drama; he has no spiritual power and authority.

You watch films. You see in them fake Judges pronouncing death sentence, and the accused on the gallows. But all this is false drama. Children play the game of policeman and thief. One becomes a thief, another a Policeman and still another a Raja (King). The child-thief is caught and presented before the Raja(King), who pronounces death sentence on him. But this is only a drama which ends. Similarly, the learned man acts as a Guru. But he has no spiritual authority, though he knows everything. His words are like the shot of

a cartridge which can create noise but cannot pierce a devotee's heart.

Fourth Guru is 'avdhoot Guru' (Ascetic holy Preceptor). He himself has attained to the exalted stage, but he cannot bestow the gift of 'true or spiritual life'

*'Bestowing gift of true or spiritual life,
to devotion they inspire the self,
And with the Lord grant union.'* P. 749
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - 749

So lacking this power, he cannot be called a Guru (Holy Preceptor). The capable Guru is a characteristic image of the Timeless One Himself.

*'I have churned the body ocean
and I have seen an enamouring thing come to view.
The Guru is God, and God is the Guru,
saith Nanak.
There is no difference between the two, my
brother.'* P.442

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁੰਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - 442

Between God and the Guru, there is no difference. *Waheguru's* (God's) manifest form is the 'Satguru' (True and Perfect Holy Preceptor). Describing his characteristics or traits, Bhai Gurdas Ji (whose writings got the honour and distinction of being called the 'key to Sri Guru Granth Sahib' by fifth Guru Sahib) says as follows—

Refrain : *The Guru is unique and sans enmity,
Inaccessible is he.*

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ ਜੀ,
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ।

*'The True Guru is inaccessible.
He is unique and without enmity.
Regard him as the land of religion or*

righteousness

and the true place of worship.

*As one sows, so does one reap;
determines he the fruit of actions.*

*Like a clean mirror, he views or reflects the
world.*

Man sees in him what he seeks.

*The Guru's servant acquits himself
honourably in the Court Divine,
while the apostate is disgraced.'*

Bhai Gurdas Ji , Var 34/1

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ, ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ, ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਲ 34/1

The deeds or actions of the *Satguru* (True and Perfect Holy Preceptor) cannot be comprehended through any part of mind, intellect and brain. He is beyond comparison. Then he is without enmity. All his deeds or actions are unique. Every deed and miracle of his is like a light house for the whole world. He is the land of religion and righteousness. The True Guru is free from enmity. In the land of religion, man reaps what he sows. He is like a mirror. If someone comes to him with faith and devotion, all his heart's desires are fulfilled. But if he approaches with scepticism, he returns empty-handed. So, these are the marks of a perfect holy Preceptor as described by Bhai Gurdas Ji. Think about the Tenth Guru Sahib. An army of ten lakh soldiers had laid siege of Anandpur Sahib. None from the rest of India could march towards Anandpur Sahib. Except the Singhs assembled there, no help could come from outside because Mughal guards were posted in villages and

on highways to check any movement of Sikhs towards Anandpur Sahib. Guru Sahib writes: "Here was an army of ten lakh soldiers to capture and destroy a small number of Sikhs." The fighting got prolonged and five-six months passed. The Mughal army was feeling frustrated and angry and plans were being made to tackle the situation. From Ropar, there was a general named Moghul Khan. Within the hearing of all, he declared: "We are such a huge number, while the Sikhs number only a few thousand---between five to ten thousand. We are ten lakh soldiers. How many will get killed if we fight to the finish? Now the number of Sikh soldiers must have come down to 2500 to 3000. Today, I will either capture the Guru or embrace martyrdom." After having made this firm resolve, the Mughal army was made to launch a fierce attack on the Anandpur Fort. Breaking the Singh's security cordon, the Mughal forces entered Anandpur Sahib. Sahibzada Ajit Singh repulsed the attack and pushed back the Mughal forces to their earlier positions. In those days, fighting continued during the day and at night, the contending armies took care of their wounded soldiers. Then parties moved about with torches and stretchers to carry away their dead and wounded. Both the Singhs and the Mughals did this task side by side. At that time, they did not engage themselves in fighting.

So, when, with the sounding of the bugle in the evening, the fighting ceased, the Singhs sat around Guru Sahib.

Guru Sahib said, "Well ! how did today's fighting proceed?"

They said, " True Sovereign ! your Khalsa outdid one another in sacrificing their lives and pushed back countless enemy hordes. But sir ! we have one grouse."

Guru Sahib said, " Tell me what is Khalsa's grouse."

They said, " True Sovereign ! there is a holy man named Kanahiya in our army. He was offering drinking water at the well. When we were fighting, he continued offering water there. When we retreated, even then he kept offering water there. When we went there again, he was still offering drinking water at that very place. We called out to him, 'Kanahiya ! bring water quickly, a Singh has got wounded.' But he offered water only to those who passed on the way. We observed that he was offering drinking water to the Mughal soldiers as well as soldiers of the Hill rulers."

Guru Sahib said , " Where is Kanahiya? Summon him."

An attendant went for him, but returned saying: "He has not yet returned from the battlefield. He is still offering drinking water to the wounded soldiers in the dark. Wherever he hears a cry or a groan, he goes and offers drinking water to the needy. His companions have informed that he has not returned so far."

Guru Sahib said, "Bring him from wherever he is." It was night and there was darkness all around. Two Singhs set out in search of Bhai Kanahiya.

They said unto themselves, " He must be near about the place where he was

offering drinking water." When they went there in the dark, they heard a voice coming continuously reciting lovingly and devotedly as follows:

Refrain: O Divine Enchanter ! The Guru has shown thee to mine eyes. P.407

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹੀ ਮੋਹਿਨਾ।
ਗੁਰਗਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ॥

'Divine Enchanter! in this world and thereafter, in each being art Thou pervasive.'

ਈਤਰਿ ਉਤਰਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ॥
ਅੰਗ - 407

They went into the direction from which the voice was coming. Going ahead, they saw that keeping a wounded soldier's head in his lap, Bhai Kanahiya was trying to open his lockjaw by pouring water. When water went into his mouth, the wounded soldier regained consciousness and asked: " Who are you?"

Bhai Kanahiya said, " I am an humble Sikh of Guru Gobind Singh Ji."

He asked, " What is your name?"

Bhai Kanahiya replied, " I am called Kanahiya."

He said, " Kanahiya ! do you know whom you are giving water? It is not just plain water which has gone into me; through you some kind of elixir of life has gone into me which has opened my eyes dispelling the feeling of enmity and hostility from within my heart. After gaining consciousness, I have been filled with a feeling of remorse. O Kanahiya ! seeing you I am repenting that I am the man, who had vowed today to capture Guru Gobind Singh and present him in the Delhi Court. I am General Mughal Khan. Won't your Guru become annoyed

with you at this deed of yours?"

Bhai Kanahiya said; " No ! my Guru advises his followers to see the one Lord in all human beings. He does not become angry with anyone. There is no feeling of enmity in us."

' Ever since I have attained the company of the holy,
I have altogether forgotten to be jealous of others.

No one now is my enemy,
nor is anyone a stanger to me and I am the friend of all.'

P.1299

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ॥ ਅੰਗ - 1299

This conversion was still going on, when the Singhs came, snatched the water leather bag from Bhai Kanahiya and took him away.

Reaching Guru Sahib's presence, they submitted, " O Sovereign ! look what a wrong deed he was doing ! He was pouring water into the mouth of that Mughal General who had come today after taking the vow of capturing you to decide the prolonged siege once for all."

He said , " No Sovereign !"

Guru Sahib said , " Then have you been offering water to the soldiers of the Hill rulers?"

He said, " No Sovereign !" Guru Sahib said, " Then have you been offering drinking water to the Khalsa?"

He said , " No Sovereign !"

Guru Sahib said, " Then whom have you been offering water?"

He said , “ O Sovereign ! I know nothing. I do not know your wondrous sports. In whatever direction I look, I see none other than thee.” Thus did he say –

*Refrain: I know not Thy worth,
In various forms and hues you do
play.*

ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਓ, ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ,
ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਿਹੜਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੇਡਦੈਂ।

*'Now Thou art conscious as to embellish even
consciousness,*

*And then , Thou seemest unconscious and
carefree and asleep.*

*Here , Thou playest the role of a beggar, and
there , of the great Giver who only but giveth.*

*Now, Thou bestowest infinite gifts upon the
king of kings. And, then, Thou takest away all
that Thou givest.*

*Now attached to the Veda-conduct, now a
dissenter, now devoid of the three Modes,
now invested with all Good art Thou.'*
Tavprasad Kabit -11 (Akali Ustat)

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ,

ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ, ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥

ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,

ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਗੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,

ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ, ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

He said, “ O Sovereign ! I have not given drinking water to any Mughal soldier or any hill soldier or thy Khalsa; I have offered water only unto thee. In everyone, whom I gave water, I saw your radiant visage. In all beings, you are pervading and sporting. There was a time when I was blind. I saw among the mortals my own and strangers. But ever since you have put the collyrium of knowledge and understanding in my eyes, all the five

illusions have been destroyed. After I became enlightened, I have seen none other than thee. O Sovereign! you have opened my eyes which earlier lay shut and blind.”

*Refrain: The Guru has opened my eyes. And
thereafter, I see only him.*

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ, ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਤੇ,
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਓਹੀ ਦਿਸਿਆ।

He (Bhai Kanahiya) said, “O Sovereign! Ever since you have kindly blessed me with the inner eye, I have stopped seeing anyone else but you.

*'Now Thou art conscious as to embellish even
consciousness,*

*And then, Thou seemest unconscious and
carefree and asleep.*

*Here , Thou playest the role of a beggar, and
there , of the great Giver who only but giveth.'*

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ,

ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ, ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ॥

ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,

ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ, ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

O Sovereign! everywhere and in every being are you pervasive.

*'Within all the hearts the Lord speaks, the
Omnipresent Lord speaks. Save the Lord, who
is it that speaks?' P.988*

ਸਭੈ ਘਟ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ ਰਾਮਾ ਬੋਲੈ॥

ਰਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋ ਬੋਲੈ ਰੇ॥

ਅੰਗ - 988

So Sovereign! I have served drinking water only unto you and none else.”

At this Guru Sahib observed: “Khalsa Ji! he has attained to the state of the Khalsa (The Pure).” It is like obtaining Ph.D. degree of Gurmat (Sikhism). When a Sikh attains to the state of the Khalsa (The Pure), duality or sense of alienation is ended in him, and he starts having a vision of Lord God in every being and he

comes to be called an 'atam-rasia'[one who has attained the ecstasy of self- realization].

'The true Khalsa is one who experiences the ecstasy of self-realisation .

There is no difference between God, I and him.'(Sarab Loh Granth)

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

Guru Sahib stood up and said, "Bhai Kanahiya! may you be thrice blessed and exalted !" Guru Sahib took him in his embrace, and blessed him with the knowledge of the Inaccessible as well as all powers.

He said to him "Look! now act like this. Don't serve only water to me. Seeing my wounds, first wash them, then apply balm to them and bandage them. So take this balm and these bandages to serve the wounded." In such a fierce battle, if there were any body else, he would have punished Bhai Kanahiya severely, but not the Perfect True Guru .

'The True Guru is inaccessible.

He is unique and without enmity.' Bhai Gurdas Ji Var 34/1

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 34/1

Holy congregation! the Perfect True Guru hasn't gone anywhere. If we fall into this delusion, then we cannot understand. We consider the Guru to be a body form. The Guru has never been subservient to any form. He has been speaking in the form, but the Guru is sans form; He is formless. Manifesting the form of the Holy Word, which is called the word of the 'Onkar' [The Formless yet the manifest One], He is existing in Guru Granth Sahib. At the present moment, He is visible to the

devotees who are imbued with faith and devotion. The blind, however, cannot see Him. They start behaving in a disorderly and rowdy manner in the august presence of Guru Granth Sahib, because they are atheists lacking faith and devotion. They do not know: What our Guru is? How great and glorious is our Guru? When there is no veneration and devotion for the Guru, how can we become aligned with Him? So, this is the difference that has come into us. In the absence of faith, we are a wavering lot.

So, unless the Perfect Guru is met, there is no success in obtaining liberation. But then, the perfect True Guru is met when there is a Divine writ on the brow, otherwise He is not met and no relationship is forged with Him. Such is the Guru's edict. Recite the following with love and devotion—

Refrain: They who have such a Divine writ on their brow,

Them meets the True Guru.

ਧਾਰਨਾ - ਮੱਥੇ ਲੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ,

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਣ ਮਿਲਦੇ।

Unless and until there is a Divine writ on the forehead, the mortal is not able to meet the True Guru. This is the spiritual law.

'Without the True Guru,

the Name is obtained not;

understand and reflect thou over it.

Nanak, through perfect destiny man meets the True Guru..' P.649

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੈ ॥

ਅੰਗ - 649

And if the Perfect True Guru is met, then what will happen?'

... 'he obtains joy and peace all through the

four ages'. P.649

..... ਸੁਖ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - 649

'They alone, who have such a writ of God on their forehead since the very beginning, them the True Guru meets.' P450

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ

ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - 450

When the Guru is met, then what will happen?

'The Guru removes their darkness of ignorance and Divine knowledge is illumined in their mind and heart.'

P.450

ਅਗਿਆਨੁ ਅਧਿਰਾ ਕਟਿਆ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਘਟਿ ਬਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - 450

Having been overwhelmed by the darkness of ignorance, delusion, Maya (Mammon) and egoism, man is not able to recognize his real self. He labours under the notions of mine and thine. By meeting the True Guru, this darkness is removed. This is the mark of the Perfect True Guru__

'Kabir, then alone is the Guru deemed to have touched the heart, if man's worldly love and bodily ailments are effaced.'

P.1374

ਕਬੀਰ ਗੁਰੁ ਲਾਗਾ ਤਬ ਜਾਨੀਐ

ਮਿਟੈ ਸੋਹੁ ਤਨ ਤਾਪ ॥

ਅੰਗ - 1374

If worldly love and attachment is annulled and all the three fevers are cured, then you may consider a person to have met the Guru and to have been influenced by Him. Many times, the Guru is perfect and true, but the disciple, the Sikh is not perfect and deserving. This makes a difference__

'What can the True Guru do when his disciples are at fault? Not even one word of the Guru is imbibed by these blind ones. It is like blowing into a bamboo.'

P.1372

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ

ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੁਕ ॥

ਅਧੋ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥

ਅੰਗ - 1372

If the receiver is defective, what is the fault of the telephone? He, who is sending the message is not at fault, the fault lies in the receiver. Similarly, the Guru is perfect, and true; it is the Sikh who is incomplete and imperfect. He lacks faith and many other things. So, in this manner, when the Perfect True Guru is met, the veil of ignorance is rent and removed. This is the mark of the True Guru.

So, yesterday, all of you had heard that when Baba Amar Dass Ji was returning after his twenty first pilgrimage to Haridwar, there was a Brahmchari (celibate) with him who had taken a vow not to accept food from the Sikhs without a Guru (Holy Preceptor). Many devotees think—the food is the same. What difference does the touch of the hands make to it? The same food is cooked by the two persons—one with a Guru, and the other without a Guru. Then why is the following written in the 'Rehatnama' (Sikh code of conduct)?

'He knows not 'rehat' (Sikh code of conduct) and follows not the practice of reading Gurbani.

Food taken from the hands of such makes one forget God's love.'

ਜਾ ਕੀ ਰਹਿਤ ਨ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀ ਰੀਤ ॥

ਤਿਸ ਦੇ ਹਥੋਂ ਖਾਧਿਆ ਵਿਸਰੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ॥

It is Bhai Santokh Singh, who has written this thing. This thing happens in real life. It has happened in religious history too. All can see it happening in the case of Bhasham Pitama delivering a

sermon from his bed of arrows after the war was over. One day he discoursed thus: "If the king is unjust, the devout should better leave his kingdom." At this, Draupadi smiled. Noticing it instantly, he said: "Your smile is right and justified. When you were being disrobed in the court, there was king's food within me. State taxes are always gathered by taking recourse to force, cruelty and tyranny. This money is not pure. The king may be brought even from heaven or paradise, but he becomes a demon because he eats state's food. Some foods are bad and evil; money or material derived from the offerings of the devotees is very bad__

'Food partaken from a place of worship does three things—

It corrupts body and mind, and does not let man engage in God's devotional worship.'

ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨ।

ਮਤਿ ਮਾਰਨ ਹਡ ਗਾਲਣ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਣ।

Man becomes agnostic. He exists only outwardly; from within he becomes worm-eaten and hollow because he eats ignoble food. Bhai Gurdas Ji has written a lot on this subject__

'Expecting food from a place of worship is like sugar-coated poison.'

Bhai Gurdas Ji, Var 35/12

ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ, ਵਿਹੁ ਖੰਡੁ ਪਾਸੁ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 35/12

If somebody is offered sugar-coated poison, it will be the poison that will act, and not sugar. If the food is ill-gotten, one's understanding or intellect becomes corrupted.

'As is the food, so is the mind.'

ਜੈਸਾ ਅੰਨ ਤੈਸਾ ਮਨ॥

Once a Raja (king) became devoted to a holy man and brought him to his palace.

He served him very well and kept organising holy congregations for him to address. But by taking the King's food, his understanding or intellect became foul and corrupted. One day, the Rani (Raja's wife) came out after taking bath. The bathroom was common. The king had so much faith in the holy man that he permitted him to take bath in his bathroom. When the holy man started taking bath, he saw the queen's precious necklace hanging from the peg. He felt tempted. He picked up the necklace and without taking bath, he left the palace at 2 A.M. When morning came, the queen noticed that her necklace was nowhere to be found. She searched for it everywhere but in vain. At last, she remembered that she had left it in the bathroom while taking bath. When the king was asked about it, he said that he had not seen it at all. He asked her who had taken bath after her. She replied that it was the holy man who took bath after her.

At this he said, "Let us ask the holy man. He may have kept it in a secure place."

The guards were asked about the whereabouts of the holy man. They said, "Your highness! today he left the palace at 2 A.M. We do not know where he has gone." Search for the holy man started immediately, as the king suspected him of having stolen his queen's precious necklace. All entry and exit points were closed, but the holy man escaped through the jungle and started living in a temple. There he fell ill with dysentery and in two and a half months, he was reduced to a skeleton of bones. The necklace which he

was preserving carefully seemed to be poison to him now. He regretted painfully: "What a big mistake I have committed! My spiritual knowledge has been destroyed. After eating the state's food, my intellect and intelligence became corrupted. "At once he decided to suffer punishment for his crime. He himself appeared before the king.

The king said, "Holy man! how are you?"

He said, "I am a thief, not a saint."

The king said, "What a serious thing to say!"

The holy man said, "Yes! but first tell me whose foodgrains were being used here to prepare meals in the palace when I was living here."

When inquiries were made, it was found out that food provisions supplied by a smuggler were being used in the palace to cook meals. His property had been confiscated by the government. The foodgrains that came from this land were cooked in the King's palace.

The holy man said, "O King! your state funds and the smuggler's foodgrains had such an evil influence on me that I fell from the state of Divine knowledge so much that I stole the queen's necklace and became a thief."

The king asked, "Then why have you come here?"

He replied, "By suffering from dysentery for two and a half months, the essence of that food has got washed out of me. So in this way, I have realized my mistake and have come to return your necklace."

Similarly, the Brahmchari (celibate)

had taken a vow not to eat food from the hands of one, who had not become aligned with a holy preceptor. He came with Baba Amar Dass Ji on this belief: 'Daily he takes bath early in the morning. Then he tells the beads of a rosary having one hundred and eight beads. He must have taken the holy chant from his Guru (Holy Preceptor)'. Travelling together as they reached Basarkey and sat beside the well in the inn, then during the course of conversation, the Brahmchari (celibate) asked, "Baba Ji! what method do you follow to practise Name meditation, because 'Ashtang yoga' (Yoga practice having eight parts) I also practise. I see that you sit in a state of perfect contemplation for a long time, but so far you have not told me anything about your Guru (Holy Preceptor)." As soon as Baba Amar Dass Ji heard this, tears welled up in his eyes, because he had already become 72 years old, and he was still wandering in search of a Guru, but he had not found a Perfect and True Guru. However, he had not given up hope. He was sure that he would meet a True Guru, but good fortune had not smiled upon him as yet, and unless man's fortune wakes up, he cannot meet the True Guru__

Refrain: Perfect holy man is met when one's sleeping fortune wakes up.

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,

ਸੁੱਤੇ ਜਦ ਭਾਗ ਜਾਗਦੇ - 2, 2.

'As shoots of deeds of previous births burst forth,

Appeared a person yearning after God,

thirsting for joy in Him.'

P.204

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥

ਅੰਗ - 204

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue Dec., 2011)

"Son! did you say 'Joga'? For whom are you 'Joga' (meant for)? Are you meant for your parents, your own self, for the world, for enjoyment of sinful pleasures, or for your pride and honour? For whom are you meant for?"

He said, "Sir! I am meant for the Guru."

Guru Sahib closed his eyes and picked up the child affectionately. When he opened his eyes, he said, "Well son! if you are for the Guru, then from today, the Guru is for you."

The bargain was made. He who surrenders to the Guru and comes to belong to him, then the Guru belongs to him. But the problem is that we do not come to belong to the Guru. That is why, we remain away and aloof from the Guru. We have made the Guru a shop. If we fall ill, we come to the Guru's threshold and request him to cure our ailment. If we lack something, we ask for it from the Guru because our own self is of prime importance to us. Consequently, we wish to occupy a high position in the world, and live in joy and peace. If, abandoning our surroundings, we enter the Guru's surroundings or abode, then Guru Sahib says, "In that case, the Guru is for you, and you are for the Guru. Such is the Guru's edict -

'Refrain: Sell your soul to the Guru,
All your affairs shall be set right.

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਵੇਚ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ,
ਕਾਰਜ ਤੇਰੇ ਰਾਸ ਹੋਣਗੇ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਕਾਰਜ ਤੇਰੇ ਰਾਸ ਹੋਣਗੇ -2, 2.
ਮਨ ਵੇਚ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ,.....2

'The disciple that himself to the Master (True Guru) has sold,
Fulfilled shall all his objectives be.'

P. 286

ਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ॥

We should understand the mind. The mind is the thing with which we have thoughts and insights. When the mind is sold, then alongwith it go intellect, understanding, heart and 'ego' or 'I-ness' -

'Without cause they exhibit their self-conceit or ego.'

P. 468

..... ਅਣਹੋਦਾ ਆਪੁ ਗਣਾਇਏ॥

When this too is gone, then to whom does this body belong? This body comes to belong to the Guru (Holy Preceptor) because in man's body, it is the mind that directs and has thoughts and ideas. If somebody is to get up, he looks at the watch. The thought will come that he is to go to such and such place. It will command the body, direct the 'praans' (life breaths), the 'praans' will give strength and energy to the body and the body-engine will start working and moving. But if the mind has been quietened, then neither intellect or understanding, nor heart, nor 'ego' or 'I-ness' can do anything. All four are gone, Then whose is this body, this 'karan shreer' (the imaginary body of blissful state when

only pride or ego is left) this 'suksham sreer' (subtle body or soul). It has been sold and given away to the Master. Then the Master comes into this body, the Guru comes to abide in it. Then the work is done with 'unman' (Divine knowledge). The cosmic mind works in it. Cosmic mind is Divine Ordinance, which works in it -

'By obeying, O Nanak, Lord's ordinance and will.' P. 1

ਗੁਰਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

What is the fruit of by obeying God's ordinance and will?

'We become true and demolish the wall of untruth or illusion.' P. 1

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

This wall of 'ego' and 'untruth' will be demolished by selling our self to the Guru. Then the body does not remain idle; it renders service and works according to the Guru's commands. It does what the Guru says -

'He, who calls himself a Sikh of the Great True Guru, should rise early and meditate on God's Name.

He should make efforts, early in the morning, take bath and have ablution in the tank of Nectar.

By repeating Lord God's Name under the Guru's instructions, all his sins, misdeeds and accusations are wiped off. Afterwards, at sunrise, he sings Gurbani and whilst sitting or standing, he meditates on God's Name.' P. 305

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

Then, he acts according to the Guru's

commands. It is the Guru's will that works and not his own. When the self has been abandoned or surrendered then there is no thought or idea left. When the mind has been sold, then it is up to the Guru to direct him the way he likes and keep him in whatever state he (Guru) wishes. All the holy men of the past did not become stones, or inactive after selling their mind or soul to the Lord. On the other hand, they became even more active than before. In fact, all actions of holy men are under God's ordinance and will. So, in this way, by selling the mind to the Guru, man becomes dear to the Guru. When he becomes the Guru's beloved or devotee, he serves him (the Guru) and in this way he obtains all the joy's and comforts of the world.

Refrain: By serving the Guru, one receives all the joys of the world.

ਧਾਰਨਾ - ਕਰਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ,

ਮਿਲਦੈ ਸੁਖ ਸੰਸਾਰ ਦਾ -2, 2.

ਸੁਖ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਸੁਖ ਸੰਸਾਰ ਦਾ -2, 2.

ਕਰਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ,..... -2.

If anyone wishes to have the joys of this world, as well as of the Divine Court or God's abode, he should serve the Guru devotedly -

'Devotion to the Master (Guru) brings joy imperishable.' P. 362

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥

In Guru's service, man always finds joy and peace -

'In the company of the holy, the mortal sings God's laudations.' P. 362

ਸੰਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ ॥

Men should attend the company of the holy and by singing God's praises there, he should overcome and annul all hurdles, and do virtuous deeds. In this

way, he obtains the fruit of infinite virtuous deeds -

'The hearers and singers of Lord's praise receive the reward of millions of sacred feasts.'

P. 546

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

'Brother! in holy company purify the mind, And in the Name Divine find lodgement.'

P. 639

ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਨੁ ਮਾਂਜੀਐ

ਭਾਈ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥

The Name Divine comes to abide in the mind and heart by attending the holy company and purifying the mind by singing God's praises -

'He meditates on the Name Divine.'

P. 362

ਨਾਮੇ ਨਾਮਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

Saints and holy men do not have any political subjects to discuss. Neither do they know any politics, nor do they indulge in any politics. All the politics is within their own self. Armies of the world of sin and evil are ever attacking every man. These armies are overshadowing not one or two countries, but these enemy soldiers are out to overwhelm the entire creation. They are very big and powerful. Guru Sahib says - 'They are very handsome and are extremely hard and strong, and with them the saints and holymen themselves fight, as well as exhaust people of the world also to array themselves against them and fight collectively. Worldly positions and offices, and worldly kingdoms are ephemeral. What is in man's psyche is present in the entire world, not in just a few persons. There are no national divisions or barriers. But this fight is common to all. Guru Sahib says - 'Meditate on God's Name in the company of the holy.' What will be the

result? You will save or triumph yourself, as well as save your lineage and companions and enable them to triumph -

'He saves himself and saves his lineage as well.'

P. 362

ਆਪਿ ਤਰੈ ਕੁਲ ਉਧਰਣਹਾਰੁ ॥

But there is difference between one service and another. Many devotees do render service, but they do not know the proper method of rendering service. Without method and formula, the problem is not solved. Even if it is a small or ordinary sum, it cannot be solved without knowing the method and formula. If you are to make a medicine and you have all the ingredients with you, without knowing the formula and the quantity of various ingredients, you cannot make it. Medicine made without the right method is not efficacious. The same can be said about machinery. If the wires are not connected properly, it will not work and may even burn. Everything may be there, but Guru Sahib says that service in the true sense of the word is that which is done unassumingly.

'Only service rendered with humility is accounted for by God.'

Bhai Gurdas Ji, Var 1/16

ਕਰਿਕੇ ਨੀਚ ਸਦਾਵਣਾ ਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਲੇਖੈ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈ।

If the person rendering service asserts that he is doing service and he vents anger over others saying - this man does not do this thing, that man does nothing, then his service does not find God's acceptance and approval. If man renders service in a manner as if he is looting from a treasure without bothering whether others are looting or not, then will he be angry with anyone? He will continue filling his lap

with the wealth of service. Service rendered with such humility finds acceptance with the Guru who is pleased with it. When the Guru is pleased with service, then the dirt of the sins of multiple births is washed off. All sins are annulled, but the condition is that the service should be such that is pleasing to the Guru. Such is the Gurbani edict -

*Refrain : Profitable is the service
That pleases the True Guru's mind*

...
ਧਾਰਨਾ - ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨ ਮੰਨੇ,
ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ -2, 2.
ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ -4, 2.
ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨ ਮੰਨੇ,..... -2.

'Such service alone is profitable that with, the True Guru finds acceptance.'

P. 314

ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥

Although the whole world renders service, yet why are the desires of all not fulfilled? Why don't all people obtain joy and peace? The fault lies in the manner of rendering service. After rendering service man says - 'I do this service.' People construct gurdwaras with great effort and labour. But when they are ousted from the Gurdwara Managing Committee, they feel sore about it. They serve their 'I-ness' or 'ego', and not the Guru (Holy Preceptor). As long as man serves his 'ego', he does not get any fruit. It is his 'ego' that is rewarded and becomes inflated. He will become well-known. People will say about him - 'This man renders great service.' He will get superficial praise. From this praise no good accrues to him. It is superfluous and deludes him. Guru Sahib says - 'Don't bother about praise and blame; you should only do your duty.'

Therefore, he, who forgetting praise and blame, renders service to please the Guru (Holy Preceptor, or Master), neither quarrels with anyone nor makes a noise about it, nor shows himself off to others. He renders service with zeal and eagerness. He does not get himself photographed to publicise that he is rendering service. He is unlike those who after getting photographed slip away. In this manner, you cannot cheat the Guru; you are, in fact, cheating yourself, so -

'Such service alone is profitable that with the True Guru finds acceptance.'

P. 314

ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥

When the True Guru approves of your service -

*'As comes the True Guru's approval,
Flee all sins and evils.'*

P. 314

ਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨਿਆ ਤਾ ਪਾਪ ਕਸੰਮਲ ਭੰਨੇ ॥

The Guru breaks heaps of stone-like sins.

'With their ears, the Sikhs hear the instruction which the True Guru imparts.'

P. 314

ਉਪਦੇਸੁ ਜਿ ਦਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੋ ਸੁਣਿਆ ਸਿਖੀ ਕੰਨੇ ॥

It is only after listening to the Guru's instruction attentively that the Sikh (disciple) becomes aligned with him (the Guru) and obeys him, and not otherwise or earlier. First he has reservations about the Guru's instructions. But once the Sikh sells himself to the Guru, then there is no 'if' and 'but'. Then, he says - 'Now accept and believe in the Guru's word -

'They who submit to the True Guru's will are imbued with four-fold dye (of love).

This is the peculiar way of life of the Guru's Sikhs ...'

P. 314

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨ ਚੜੀ ਚਵਗਣਿ ਵੰਨੇ ॥
ਇਹ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ॥

Guru Sahib says that this is the unique way of the Guru-directed; this is not the way of the world -

'... By absorbing the Guru's teaching are their minds in devotion drenched.'

P. 314

..... ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨੇ ॥

When the Guru imparts instruction, he enables the 'jeev' (man, soul) to unite with Brahm (God, creator). Then the mind is drenched with love and devotion and ever remains absorbed in Divine Name meditation. There is no time when his mind can come out of the region of the Name Divine. In this way, service pleases the Guru as well as gives man worldly joy. Guru Sahib has accorded a high place to service. Service and Name-meditation go on side by side. Take them to be two Persian wheels, or tube wells or two openings in a canal for discharge of water for irrigation. How quickly will they fill up the field? In Kalyuga (Dark Age), man's span of life is short. So he has a very short period of time to attain to God. If man does both Name-meditation and service, he can achieve something on the path of spirituality. One who renders only service, does not lag behind -

'The Lord's devotee is made in His image - Think not because of the human frame that he is different:

Like waves of water rising in numerous ways, in water is again absorbed.'

P. 1076

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੌ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੇਹਾ ॥
ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ
ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥

Just as a wave rising from water mingles with it, he becomes absorbed in God and becomes His image. Besides, man

gets countless fruits from rendering service in the world. Such is the Guru's edict. Recite it lovingly like this -

*Refrain: If you wish to obtain the four boons,
Then serve the holy,
O dear, serve the holy ..*

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ -2, 2.
ਜੇ ਤੈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,..... -2.

'He, who seeks the four cardinal boons (Dharma, artha, kama, moksha) should apply himself to the service of holymen.'

P. 266

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

So, as I have stated, he who renders service with humility, obtains the Four cardinal boons - *Dharma* (performance of religious duty), *Arth* (worldly prosperity), *Kama* (fulfilment of legitimate desires), *Mokh* or *Moksha* (attainment of liberation after death). These are the four things which are very deeply related to man's life.

First is about his religion, which should be godly and not satanic. He should become attached to those gods whom we call positive (true, real, good), whom we call godly sect. Satanic sect should not find a place in his heart and mind. He should obtain '*dharma*' (righteousness and performance of religious duty) and then should he attain spirituality and God.

Second is '*artha*' (worldly prosperity). It means money wealth, land, property, wife, children and relatives.

Third is '*kama*', which means fulfilment of desires. Man is unhappy

because his desires are not fulfilled. By keeping the company of the holy and rendering service to them, man's desires are fulfilled. Fourth is 'mokh or moksha'. It means becoming God's own image by merging in Him.

Guru Sahib says - 'If you want to have the four boons, then render service to the holy.

'One fruit comes visiting a pilgrim centre, while four do by meeting the holy.

Saith Kabir: But on meeting the Guru, one obtains many a fruit.'

ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਬਿਚਾਰ।

Service to the Guru is greatly superior. So, that service finds God's acceptance and approval -

'Such repetition of texts (or Name meditation), austerity and service alone is approved

As to the Divine Master is pleasing.

With discarding egoism He Himself grants absolution and union.' P. 1247

ਸੌ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ ਜੋ ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ॥

ਆਪੇ ਬਖਸੇ ਮੇਲਿ ਲਏ ਆਪਤੁ ਗਵਾਵੈ ॥

By rendering service and performing God's devotional worship, the 'egoism' within is effaced. So, the service should be pleasing to Him. But the other service done in self-conceit does not find God's approval.

'Of those involved in egoism is the service not accepted.' P. 1070

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਨ ਪਾਏ ॥

He does render service but with pride and egoism. He takes offence over a trifle. But he who renders service holding Guru Nanak Sahib omnipresent, never gets annoyed, while others will run away even when checked a little. It is because ego is active in them. Guru Sahib gives a strong

warning which one should heed carefully

'Of those involved in egoism is the service not accepted.' P. 1070

ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਨ ਪਾਏ ॥

Neither is his service approved, nor does his transmigration end -

'Such are born and die, and keep transmigrating.

Such austerity alone is perfect, such the true service

As to the Lord's heart is pleasing.'

P. 1070

ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਏ ॥

ਸੌ ਤਪੁ ਪੂਰਾ ਸਾਈ ਸੇਵਾ ਜੋ ਹਰਿ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ਹੇ ॥

So, all things are obtained through service. On hearing the cry of the world, and the entreaties of the countless souls seeking spiritual guidance, whose life was nearing the end or who had wandered into this existence after having been deluded in previous births, Guru Tegh Bahadur Sahib set out from Anandpur Sahib and slowly and steadily reached Patna Sahib. There came to see him (Guru Sahib) a ruler from Rajasthan named Raja Ram Singh (some call him Bishan Singh). Aurangzeb had sent him to seek the Guru's blessings for conquering Assam which was proving invincible. Two-three of his Generals had returned after suffering a crushing defeat. Many small and big invasions were launched but in vain. All the time Aurangzeb was worrying that he was failing to conquer Assam. So in the court, he placed a sword and a betel-leaf and asked, "Is there any warrior here who will take up the challenge of conquering Assam?" Among them was a ruler named Raja Ram Singh who took up this challenge. When he came back home, his

wife, mother and sister questioned his wisdom in accepting this formidable challenge. They said, "Big generals have failed there. They have come back defeated because in that region called Kamrup, black magic practice is very powerful. No *pir* or *faquir* (Muslim holyman or mendicant) has succeeded there. Aurangzeb has sent many '*pirs*' (Muslim holy men) there but success has eluded all. All have returned after suffering great harm." So they started discussions on this subject. Raja Ram Singh's mother was very wise and intelligent. She said, "Son! today, if there is anyone in the world who can help you, he is Guru Tegh Bahadur Sahib. Guru Nanak Sahib had gone there. I have great attachment for Sikhism because Baba Sri Chand Ji (son of Guru Nanak Sahib) had extensively preached Sikhism in Rajasthan. After his defeat at the hands of Akbar, Maharana Partap came to such a sad pass that while his daughter was asking for food, he was finding it difficult to get foodgrain from anywhere. At that moment by picking up '*bhakhra*' (medicinal herb bearing hard thorny seed) etc. and other wild grain, he somehow baked loaves for his daughter. At his miserable plight, Maharana Partap started weeping and remarked, "What a state I have been reduced to! It will be better for me to accept subservience to Akbar like other rulers." At this, his daughter said, "Father! get out of my sight. She covered her eyes with her hands saying - I don't wish to live now. I never knew that my father too would lose his sense of honour and hand over the cow (his daughter) to the butcher." They (Rajput rulers) too used to give away their daughters in marriage to

the Mughals. So under God's direction and inspiration, Baba Sri Chand Ji came there and said to Maharana Partap, "What were you going to do? You have to preserve India's honour. If you too accept submission to Akbar, then India's honour is gone. With your defiance true conduct is still preserved." So owing to his vigorous preachings, she remembered the name of Guru Nanak Sahib. She said, "Son! when Guru Nanak Sahib went to Kamrup, there was a powerful sorceress living there, who had enslaved Bhai Mardana also by changing him into a male sheep or ram. It was Guru Nanak Sahib who freed her of her sorcery. She and her companions were reformed and took to the path of goodness, but magic still holds sway there; it has not been finished. At present, Guru Tegh Bahadur is adorning the spiritual throne of Guru Nanak Sahib. You should go into his refuge."

So Raja Ram Singh alongwith his army set out for Patna Sahib. His army consisted of Rajput soldiers, Mughal soldiers and Generals. Reaching Patna Sahib he made a supplication to Guru Sahib. Guru Sahib accepted his prayer and said, "We will reach there." The army camped there as per his commitment. Guru Sahib also reached there and pitched his tents. Then started the war of magic and sorcery. The Raja of Assam had two sorcerers one Nagina and the other '*Dhoban*'. When the battle started, trees started flying from the other bank of the river, and on one tree was sitting the washer woman. That was a very big tree. The army was getting nervous and frightened - 'We can fight with men, but what can we do about the trees falling on us?' There was a stampede

in the army. The soldiers started running helter-skelter. Raja Ram Singh came to Guru Sahib and said, "O Sovereign! just look outside what is happening? How the trees and stones are coming flying!" Guru wrote the four letters of 'Waheguru' [.....] and said, "Shoot these letters from the cannon because nobody has been able to understand what is the significance of the word 'Waheguru' (God's Name)." Guru Sahib says that nobody can know the value of the Name Divine -

'Invaluable is the Name - none its worth knows.

Saith Nanak: Such as have good fortune on their foreheads recorded,

In joy of the Lord disport.' P. 81

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥

The cannon was fired; all the trees came down. Nagina came to see who had come who had defeated all the sorceries. This is what is written in historical texts that he came in the shape of a pigeon. First, he hurled a stone which stands there even today. It is 17 feet long, 4 feet broad and 4 feet high, and seven to eight feet, it is thrust in the earth. It fell where Guru Sahib's tent was pitched. Then he came to see himself. Guru Sahib said, "Catch this pigeon." The Sikhs caught it and brought before Guru Sahib. Changing the pigeon into its real form, Guru Sahib asked him, "What is the matter?"

He said, "True Sovereign! the honour of the entire Hindu religion is in your hands. If there is anybody who can save India, it is you and none else. In India, there is only one state which is not under the Mughal rule. On the other hand, Aurangzeb is sitting on the Mughal throne,

who has demolished all Hindu temples and is forcibly converting people to Islam. So, Sovereign! it is by using this magic power that we are fighting. But against you, we are helpless." Guru Sahib said, "You should meditate on the Name Divine. One 'Waheguru' (God) word has destroyed all your magic. If, by giving up these sorceries, you start practising Divine Name meditation, then you will obtain infinite powers -

'Whosoever in heart lodges the Lord, Following after him are the Nine Treasures and the Eighteen Miraculous powers.' P. 649

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

Finally, a very fierce battle was fought. They displayed very many remarkable feats. Guru Sahib said to Ram Singh, "Arrive at a compromise with them. On the other side are also men of worth and valour." The two sides signed a peace treaty on the banks of the river Brahmaputra and the fighting armies returned to their respective camps. The ruler of Assam too was named Ram Singh. He took Guru Sahib to his palace in the capital and served Guru Sahib wholeheartedly. Guru Sahib was pleased with his service and stayed with him for quite sometime. Daily he listened to Gurbani, Guru's countless utterances and discourses and served Guru Sahib devotedly. His subjects too came to the Guru's refuge and rendered service. They embraced Sikhism.

One day both the Raja (ruler) and other devotees were sitting in the Guru's august presence. There the Raja's Maharani (Chief Queen) made a prayer to Guru Sahib, "O Sovereign! there is no heir to succeed to this throne. Kindly show mercy

to us. We have heard from your Gursikhs that if man wants to obtain the four cardinal boons, he should serve holy men. Service of the holy gives fruit which is beyond measure. O Sovereign! bless us with the boon of a son. Let there be someone to whom we can pass on this kingdom. May our dynasty prosper and not dry up after we are gone! Day and night, we are tormented by this worry. We have advanced in years but we have not yet been blessed with a son."

Holy congregation! Guru Sahib showed mercy to them. He is the bestower of all boons.

'O my True Lord! nothing in Thy Mansion is lacking;

All in Thy Mansion lies; but those blessed by Thee obtain Thy grace.' (Anand Sahib)

P. 917

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ॥

ਘਰਿ ਤ ਤੇਰੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਪਾਵਏ ॥

There is everything in God's Mansion; but he alone receives, whom He gives. The petitioner must be worthy and deserving. God continues bestowing gifts on all -

'The Giver continues giving gifts but the recipients grow weary of receiving.'

P. 2

ਦੇਦਾ ਦੇਹ ਲੈਦੇ ਬਕਿ ਪਾਹਿ ॥

ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

The world continues asking for boons

-

'All creation seeks boons of Him;

Endlessly does He confer these.' P. 2

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥

Only one voice reaches God's Portal, day and night - Give, give, give. There are 5000 million people in the world. All continue asking for God's boons. So do countless birds, animal and sea creatures ask for sustenance. Daily does God bestow

sustenance on them. Today birds have gone away after picking grains. Tomorrow, when you come, you will see very many birds sitting here. We do not know from where God sends food for them in this bare ground. There are hundreds of these birds in the morning.

The Sovereign Lord continues giving and He bestows whatever man asks from Him. So Guru Sahib was very much pleased with him. He removed his gold 'mohur' ring on which was engraved 'Ek Onkar' (The Formless One). He sometimes held it in his right hand and sometimes in the left. Thereafter, he put this seal on his forehead and said, "Look! we will send a son from Guru Nanak's abode. There is no son writ in your fate, but we will send a Sikh of Sovereign Guru Nanak Sahib. He will be of a lofty mind and this will be our token of 'Ek Onkar'." So, in this way, Guru Sahib left behind four Gursikhs for preaching Sikhism. Daily they preached Sikhism in the king's mansions and made them commit Gurbani to memory. As a result of their company, the queens and their kins happened to memorise Sukhmani Sahib and other Gurbani compositions. They understood the teachings of Gurbani and its doctrine. With the passage of time, the Raja was blessed with a son. All were surprised to see the impact of just one seal of 'Ek Onkar' on his forehead, which touched his hair. All were delighted and at an opportune time, Guru Sahib left that place. When this child became seven years old, his father, the Raja, passed away. All the burden of looking after the child's upbringing as well as the care of the kingdom fell upon the Maharani. Besides,

looking after the affairs of the state, she imparted all kinds of instructions to him saying, "Son! this human incarnation does not fall to one's share again and again. We are rulers, and are always drunk with power.

'Empery wealth, beauty, pride of caste and youthfulness -

All these five are robbers of goodness.'

P. 1288

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗੁ ॥

These robbers continue robbing the world. They do not spare anyone. Son! you have to escape from these robbers. One robber of empery or sovereignty is constantly clinging to us. The other four robbers are also its companions and come automatically to spoliates us. We have wealth also. So the robber of wealth too spoils us. You are extremely handsome; then you have high caste and great power too. To escape these robbers, always remember God and keep Him in your mind. Ruling and administering the state is our duty, but our principal task is to meditate on the Name Divine -

Refrain: Contemplate, contemplate the Lord;

This alone shall be of avail unto thee ...

ਧਾਰਨਾ - ਏਹੋ ਤੇਰੇ ਕਾਜ ਹੈ,

ਰਾਮ ਸਿਮਰ-ਰਾਮ ਸਿਮਰ -2, 2.

ਰਾਮ ਸਿਮਰ-ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਏਹੋ ਤੇਰੇ ਕਾਜ ਹੈ -2, 2

ਏਹੋ ਤੇਰੇ ਕਾਜ ਹੈ,..... -2.

Son! this is the real purpose of life-

'With the gift of human incarnation granted to thee,

Now is thy opportunity to have union with

the Lord.

Nothing else shall avail thee.

In holy company on the Name immaculate meditate.

In achieving the end of liberation thyself engage!

In Maya attachment is thy life going waste.'

P. 12

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥

The real task of life which Guru Sahib has explained to us, is Divine Name meditation -

'Contemplate, contemplate the Lord;

This alone shall be of avail unto thee.

Discard Maya-association'

P. 1352

ਰਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਰਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ ॥

ਮਾਇਆ ਕੋ ਸੰਗੁ ਤਿਆਗੁ

Don't fall into the snares of Maya (material riches). This, however, does not mean that you should squander wealth, use it for the welfare of the subjects, for the good of the world. But don't become attached to it; if you do so, it will become she-cobra.

'Maya is a she-serpent which is holding the world in her coils,

Gobbling up whosoever serves her.' P. 510

ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ ॥

ਇਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਫਿਰਿ ਖਾਇ ॥

(... to be continued)

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust, U.S.A.**

For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs
Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal
Po. Box No. 32845, Sanjose,
CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com

**Atam Marg Organisation, New York
For Atam Marg Publications Audio,
Video, CDs & DVDs**

P.O. Box. 190-167,
South Richmind Hill
New York, 11419
Tel : 718-322-2395

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands
WS5 - 3PF U. K.

**For Atam Marg Publications
Audio, Video, CDs & DVDs**

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair
Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879
Voicemail : 08701654402
Raj Mobile : 07968734058
Email : info@atammarguk.com

You will be pleased to know that recitation by Sant Baba Waryam Singh Ji is being broadcast on **Amrit Bani Radio Station, Satellite Channel 0176** as per schedule given below. This programme is sponsored by 'Atam Marg Spiritual Scientific Education Charitable Trust', U.K.

Sunday	10.00 A.M.	11.00 A.M.
Monday	7.00 P.M.	8.00 P.M.

**IMPORTANT NOTICE
FOR FOREIGN SUBSCRIBERS**

For all enquiries about '*Atam Marg*' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U. S. A.

BABA SATNAM SINGH JI ATWAL, SANJOSE
Phone & Fax - 001-408-263-1844
vgrmctusa@yahoo.com

CANADA

Mr. Parmjit Singh Sandhu
Email:-pbkrj@yahoo.ca
S. Jasbir S. Ranu
Phone :- 001-604-589-
0189

ENGLAND

**BIBI GURBAKSH KAUR &
JAGTAR SINGH JI (JAGGI)**
Phone - 0121-200-2818
Fax - 0121-200-2879
Raj Mobile 07968734058

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

AUSTRALIA

BHAI JIWAN SINGH JI
Phone - 03-943-65865
Fax - 03-943-65867